

“АКТИВНИ РОДИТЕЛИ ЗА УСПЕШНИ ДЕЦА”

НАРЪЧНИК НА АКТИВНИЯ РОДИТЕЛ

В ПОМОЩ НА УЧИЛИЩАТА И ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ,

КОИТО ОБУЧАВАТ РОМСКИ ДЕЦА

© АМАЛИПЕ – 2017

© АСТАРТА – графично оформлення, 2017

ISBN 978-954-350-261-5

Център за междуетнически диалог и толерантност

АМАЛИПЕ

„АКТИВНИ РОДИТЕЛИ ЗА УСПЕШНИ ДЕЦА”

*НАРЪЧНИК НА АКТИВНИЯ РОДИТЕЛ
В ПОМОЩ НА УЧИЛИЩАТА И ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ,
КОИТО ОБУЧАВАТ РОМСКИ ДЕЦА*

АСТАРТА

2017

Всеки ученик ще бъде отличник!

Всеки родител е важен за неговото дете! Всяко дете е важно за своя родител! Именно желанието да се срещнем в името на доброто бъдеще на нашите деца е причината за създаването на този Наръчник. За да постигне най-доброто за своите деца, необходимо е родителите и местната общност да имат желание, да могат да участват и да влияят върху вземането на важни решения във всички сфери на училищния живот, а училището да бъде готово за това партньорство. Активността и организираността са важни условия за това.

Скъпи родители, с вашето активно участие ще допринесем за това всеки ученик да бъде отличник, а училището да се превърне в център на общността!

Съдържание

Вместо увод	7
ЦЕНТЪР „АМАЛИПЕ“: КОИ СМЕ НИЕ И КАКВА Е НАШАТА МИСИЯ	8
Нашата визия.....	9
Нашата мисия	10
Дългосрочните цели на Центъра	10
Нашият подход.....	10
Приоритети и хоризонтални принципи.....	10
Нашата дейност	11
Направления	11
ПЕДАГОГИЧЕСКА КОНЦЕПЦИЯ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ПРОГРАМА НА ЦЕНТЪР „АМАЛИПЕ“ – „ВСЕКИ УЧЕНИК ЩЕ БЪДЕ ОТЛИЧНИК“	13
Нашата мисия	13
Основен подход.....	13
Нашите принципи	13
СЪЗДАВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ КЛУБ В УЧИЛИЩЕ	16
Партньорство РОДИТЕЛИ – УЧЕНИЦИ – ДЕЦА	
„За успеха на нашите деца – днес и в бъдеще“	16
Родителски лектории.....	25
Описание на обученията	28
КЛЮЧОВИ ИНСТИТУЦИИ, ЗАДЪЛЖЕНИЯ И ПРАВА В СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО	32
Видове училища и степени на образование	32
Функциониране на училището.....	34
ЗАКОНЪТ ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ:	
промени, които касаят родителите	38
Обществените съвети или как да превърнем функционирането им в предимство.....	39
КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ОБЩНОСТНАТА АНКЕТА.	
С какво може да ни помогне тя и как да я направим.....	44
I. Организиране и провеждане на общностната анкета.....	44
II. Обсъждане на резултатите от общностната анкета.	
Съвместно планиране на дейности	46
ОБЩНОСТНА АНКЕТА ЗА ДОСТЪПА ДО ОБРАЗОВАНИЕ.....	50
ЕДИННИ В ПРАЗНИЦИТЕ СИ – ВАСИЛИЦА, КОЛЕДА, БАЙРАМ.	
Какво и как празнуваме. Кое е общото.	
Как да направим тържество в училище и в нашето населено място	54
Какво е 8 АПРИЛ и как можем да го отбележим?	
Какво е ХОЛОКОСТА и какви са поуките на историята?	
Дискусия за Холокоста и организиране на 8 април	56
КАК ДА НАПРАВИМ КАМПАНИЯ ЗА ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО	
СЛЕД 7 КЛАС И В УНИВЕРСИТЕТ. Защо е важно децата ни да имат средно и	
висше образование. Положителните примери	59

Как се случва това?	59
Кампания за продължаващо образование в гимназии.....	60
ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННИТЕ БРАКОВЕ	61
Цел	61
Описание	61
Дискусия „За и против родителската намеса при създаването на ново семейство”	61
Дискусия „За и против ранни бракове”	66
ДОБРИ ПРАКТИКИ от работата на Родителските клубове	72
Общностна анкета и търсене на решения за проблемите от анкетата.....	72
Село Черна гора, обл. Стара Загора.....	72
IV ОУ „Г. С. Раковски” – гр. Берковица	73
ОУ „Св. св. Кирил и Методий” – с. Търнене.....	73
ОУ „В. Априлов” – с. Хърлец	74
ОУ „Н. Й. Вапцаров” – с. Селановци	74
I ОУ „Н. Й. Вапцаров” – гр. Берковица.....	74
ПАРТНЬОРСТВОТО МЕЖДУ СЕМЕЙСТВО И УЧИЛИЩЕ – фактор за успешна социализация на ромските деца	75
Добра практика на НУ „Христо Смирненски” – град Бяла Слатина	75
Добра практика на СУ „Свети Паисий Хилендарски”, гр. Върбица	79
СЪЗДАВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ КЛУБ „ФЕНИКС”	79
Среща с членовете на Родителския клуб от ПГ „А. Дамянов”, гр. Николаево	80
РОДИТЕЛИТЕ СЪЩО МОГАТ ДА ВОДЯТ ЧАСОВЕ (нов поглед върху ролята на ромите в училището и общността)	81
УЧИЛИЩЕТО КАНИ БАЩАТА. Стремеж към едно обещаващо партньорство	84
РАБОТА С РОДИТЕЛИ НА РОМСКИ ДЕЦА	88
СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ УЧИТЕЛ И РОДИТЕЛ – необходимо условия за образователната интеграция на ромските деца	94
РАННОТО ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ – ПРЕСЕЧНА ТОЧКА НА РОДИТЕЛИ И УЧЕНИЦИ	101
ЕДНО ВЪЗМОЖНО ПАРТНЬОРСТВО МЕЖДУ РОДИТЕЛИТЕ И УЧИЛИЩЕТО	110
ИНТЕРАКТИВНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА	121
Описание на интерактивната родителска среща в ОУ „Васил Левски”, с. Караджово.....	121
Интерактивна родителска среща в ОУ „Христо Ботев”, с. Дълго поле	123
ЕДНА ПТИЧКА ПРОЛЕТ НЕ ПРАВИ, НО Е ПРЕДВЕСТНИК НА ПРОЛЕТТА ...	126
ПРИЛОЖЕНИЯ	129
Приложение 1	129
Приложение 2	130

Вместо увод

СКЪПИ РОДИТЕЛИ,

В нашата Родина живеем различни хора: българи, роми, турци, арменци, евреи ...; християни, мюсюлмани и други... и това е част от богатството на България. Различните етноси имат различни обичаи и традиции, различните религии имат различни празници и ритуали. Но между нас има и много общи неща, много неща, които ни обединяват.

Любовта към децата и желанието децата ни да успеят в живота обединява всички ни! Готови сме да живеем бедно, да се лишаваме от много неща, но децата ни да имат щастливо бъдеще. За да се случи това, те трябва да имат добро образование и нашата подкрепа за това е особено важна. Нека направим така, че децата ни да успеят в училище, за да успеят след това в живота!

Родителите могат и трябва да помагат на своите деца и на училищата или детските градини, в които децата ни учат. Родителският клуб е една добра форма за по-добро организиране на тази подкрепа. Обединени в Родителски клуб, активните родители помагат на училището или детската градина да работи по-добре и да образова по-добре децата, а също така помагат на децата да се учат по-добре и да имат по-щастливи мигове в училище.

Училищата, с които работи Център „Амалипе“, имат желание да осигурят подкрепа за Родителските клубове, за това родителите да станат част от „отбора“, който ще направи училището място за всяко дете и ще накара всяко дете да повярва, че може да успее. Но без Вашата помощ, скъпи родители, те сами не биха могли да се справят със задачата си. Вашите деца имат нужда не само от дрехи и обувки, а и от вяра, че могат да мечтаят, да постигнат мечтите си, да успеят и с това да бъдат щастливи. Децата имат нужда в тях да повярват най-вече техните родители, а след това и техните учители. За това работим с училища и учители от дълги години. Но сам никой нищо не може да постигне. Затова сме заедно в тази мисия – родители, учители, ние от Център „Амалипе“, а и самите ученици (които се надяваме, че ще бъдат най-активната страна в този включващ процес) ... да дадем вярата на децата, да им вдъхнем убедеността, че те могат да успеят и да постигнат мечтите си!

Ние в Център „Амалипе“ често казваме „НЯМА НЕВЪЗМОЖНИ НЕЩА“. Няма дете, което да е създадено лошо или без дарба – всеки е добър в нещо. С ваша помощ, с помощта на учители и приятели всичко може да се постигне, така че да **ДЕЙСТВАМЕ!**

Желаем Ви успех!

Център „Амалипе“: кои сме ние и каква е нашата мисия

Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ е най-голямата ромска организация, която работи за по-доброто образование и равноправното интегриране на ромите в българското общество. Са-

мото име показва целите и начина на работа на организацията – „Амалипе“ е ромска дума, която означава „приятелство“, т.е. работейки за интеграция на ромите, ние включваме хора от всички етноси. Ромската интеграция ще направи България по-развита и икономически силна държава. Тя ще помогне за по-добрия живот на всички етноси и активни хора от всички етноси трябва да участват в този процес. Затова Център „Амалипе“ обединява усилията на роми, българи, турци и други, водени от ценностите на междуетническия диалог и толерантността.

Организацията работи съвместно с основните институции на местно, национално и европейско ниво и е призната от тях като надежден партньор. Център „Амалипе“ е член на:

- Областните съвети по етническите и интеграционни въпроси в редица области в страната;
- Обществените съвети по образование към редица Регионални инспекторати по образование/ Регионалните управления по образованието;
- Обществения съвет към Министерство на образованието и науката;
- Управителния съвет на ЦОИДУЕМ;
- Комитетите за наблюдение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, „Развитие на човешките ресурси“, „Добро управление“, „Региони в растеж“ и на Споразумението за партньорство;
- Национална мрежа за децата;
- Форум Гражданско участие;
- Българска платформа на Европейското женско лоби;
- Европейската ромска платформа и други структури.

„Амалипе“ е единствената ромска организация, която има свои местни, областни и регионални представителства. Изграждаме тези структури с три цели:

1. Да подпомогнем по-ефективно нашите партньори (училища, общини, местни организации, активисти), както и местните общности, с които работим.
2. Да реализираме ефективно дейности в цялата страна: обединявайки въздействието на различните общностни групи, младежки групи и училища, нашата крайна цел е да активизираме местните общности, да ускорим модернизацията и развитието на ромската общност в различните региони на страната и да подпомогнем формирането и реалното изпълнение на националната политика за интеграция на ромите.
3. Да създадем мрежа, която да обединява усилията на хиляди роми и приятели на ромите – енергия, която може да завърти колелото на ромската интеграция.

Организацията разчита също така на над 200 доброволци, които системно се включваха в дейности и кампании. Организираните в доброволчески клубове, те станаха движеща сила, а много често – инициатор и лице на повечето от проведените кампании. Младежи с тениски на „Амалипе“ се превърнаха в символ на пробуждащото се желание за доброволна работа по обществено значими въпроси.

НАШАТА ВИЗИЯ

Център „Амалипе“ вярва в равноправното интегриране на ромите в общество, основано на запазване на ромската идентичност и на модернизацията на ромската общност. Познанията на общността за собствената ѝ история и култура са важен фактор за повишаване на нейното самочувствие. Въвеждане на граждански ценности и развитието на гражданска инициатива в ромската общност ще спомогне за преодоляване на социалното изключване и маргинализацията. Ромските организации, работещи на местно и национално ниво, са катализатор за модернизиране на общността като цяло, те изразяват нейните нужди и биха могли да участват активно в промяната на съществуващите политики, нагласи и предразсъдъци към ромите, залегнали трайно в институциите и обществото като цяло.

В съответствие с документите на Европейския съюз и най-вече в съответствие с реалностите в България и Европа, ние възприемаме понятието „ромска общност“ като обединяващо както групите, самоопределящи се като „рома“, така и други групи, които околното население определя като „цигани“, например миллет, рудари, демерджи и др. Всички те се сблъскват със сходни проблеми и дискриминация, затова усилията за интеграция и развитие на общността се отнасят до всички тях.

Ключов фактор за социалната интеграция е достъпът до качествено образование и качествени социални и здравни услуги. Ефективната работа с училища, учители, деца и техните семейства ще доведе до създаването на ново поколение роми с по-високо ниво на образование, което ще даде нови възможности за работни места и по-добро качество на живот. Повишаване качеството на социалните и здравните услуги ще спомогне за преодоляване на лошото здравословно състояние и ниския социален статус в някои групи на ромската общност.

Равноправното интегриране на ромите в обществото изисква промяна на политики и институционални практики на местно и национално ниво и реално участие на местните и национални институции за приобщаването на ромите. Ромите трябва да бъдат възприемани като всички останали български граждани. Също така е необходимо ромите да вземат активно участие в местните и национални органи на управление. Политики за ромите трябва да бъдат формулирани, планирани, наблюдавани и подобрявани с активното участие на ромите.

Системна информация за ползата от приобщаването на ромската общност, като от институциите, така и от медиите, ще спомогне за преодоляване на предразсъдъците и негативните нагласи на обществото към ромите и третирането им като потенциал за развитие, а не проблем на развитието на българската държава.

НАШАТА МИСИЯ

Мисията на Център „Амалипе“ е да се стимулира овластяването на ромската общност в България за активното ѝ участие и равен достъп до:

- Ресурсите и процесите на развитие, с приоритетна насоченост към достъпа до качествено образование и последваща реализация на пазара на труда.
- Качествено здравеопазване и социални услуги.

ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ НА ЦЕНТЪРА

- Развитие на капацитета вътре в общността чрез повишаване на образователното ниво на ромските деца и младежи.
- Развитие на уменията за самоорганизация на ромската общност.

- Засилване на участието на ромите в процеса на вземане на решения;
- Овластяване на ромските жени и справяне с негативни традиционни практики в общността, като ранните бракове и др.
- Стимулиране на последователна и отговорна държавна политика, която предвижда разширяване на достъпа на ромите до образование, заетост, качествено здравеопазване и социални услуги, мониторинг и обратна връзка за подобряване на политическите мерки и практики.

НАШИЯТ ПОДХОД

За постигането на тези цели Център „Амалипе“ използва:

- Прилагане на иновативни методи и практики на местно ниво.
- Редовен мониторинг, обратна връзка и застъпничество за промяна на съществуващите политики, свързани със социалното включване на ромите.
- Систематизиране на практическите резултати от различни организации и включването им в националните политики за постигане на ефективни резултати в интеграцията на ромската общност, мобилизация и организация на граждански капацитет на ромската общност.
- Мобилизация и организация на гражданския капацитет на ромската общност с цел реализиране на съвместни действия за успешна интеграция.
- Застъпнически дейности за формиране на устойчив модел за интеграцията на ромите чрез прилагане на политика на добри практики, тествани на местно ниво.

ПРИОРИТЕТИ И ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ

В СТРАТЕГИЯТА НА ОРГАНИЗАЦИЯТА СА:

- Поддържане на тясна връзка и обмен на информация между местното и национално ниво за по-ефективни действия в сферата на застъпничеството, както и даване на гласност за реалните потребности на ромската общност.
- Равноправното участие на жените за разрешаване на проблемите на общността.
- Оптимизиране и акумулиране на ресурсите чрез партньорство с други ромски организации и заинтересовани страни с цел повишаване на ефективността на действията.

НАШАТА ДЕЙНОСТ

Център „Амалипе“ развива дейност в цялата страна. Организацията работи с мрежа от над 250 училища за намаляване на процента на отпадащи деца, въвеждане на интеркултурно образование (чрез часове и извънкласни дейности по „Фолклор на етносите – Ромски фолклор“), повишаване на броя на ромските младежи и девойки, които учат средно и висше образование, насърчаване на ученето в ромската общност през целия живот и повишаване на образователния статус на ромите. Съществена част от тази дейност е овластяването на ромските родители да участват активно в училищния живот и превръщането на училището в център на общността. За постигането на тези цели стимулираме създаването и активната дейност на Родителски клубове в над 200 училища, включването на роми в Училищните настоятелства и Обществените съвети, провеждането на родителски лектории и др.

Организацията създаде 11 Центъра за развитие на общността в общини, намиращи се в шестте региона на България, за да насърчи самоорганизирането на ромската общност. Всеки от тези центрове работи с мрежа от местни клубове, женски, младежки и лидерски групи от общността. В тях работят общностни модератори, които са представители на съответните местни общности. Освен това Център „Амалипе“ си сътрудничи с множество ромски и неромски организации от цялата страна по дейности в различни области, като образование, здравеопазване, социални услуги, организиране на застъпнически кампании за интеграцията на ромите и др.

НАПРАВЛЕНИЯ

Интеркултурно образование и образователна интеграция

Образованието е област, в която Център „Амалипе“ работи от самото си създаване, и приносът ѝ не може да бъде оспорван. Основната кауза на ЦМЕДТ „Амалипе“ е въвеждането на интеркултурно образование (с основен фо-

кус върху въвеждането на часове по „Фолклор на етносите – ромски фолклор“) като средство за запазване и обновяване на културната идентичност на ромите, както и за взаимно опознаване и формиране на толерантност между децата от различни етноси. По отношение на образователната интеграция Център „Амалипе“ работи в партньорство с над 250 училища, над 2500 учители, висши учебни заведения и множество културни центрове в България.

Здравеопазване и здравна интеграция

Център „Амалипе“ от няколко години реализира дейности в сферата на подобряване на достъпа на ромите до качествено здравеопазване. Дейността е както на регионално ниво – по превенция на туберкулоза, ХИВ/СПИН, така и на национално ниво – по апробиране на механизъм за мониторинг на здравните услуги на местно ниво, застъпничество пред Министерство на здравеопазването и подкрепа на Програма за ромистуденти по медицина.

Застъпничество за интеграция на ромите и цялостно включване на уязвимите групи

Център „Амалипе“ реализира множество успешни застъпнически кампании пред национални институции и институции на Европейския съюз, например: застъпническа кампания за включване на ромските въпроси в Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и НСРР (повече виж на: <http://amalipe.com/index.php?nav=program&id=3>); застъпническа кампания за включване на ромските въпроси в Закона за училищното образование; застъпническа кампания за обвързване на прилагането на системата за делегирани училищни бюджети с развитието на качеството на образование в малките населени места и т. н.

Организацията използва със застъпническа цел съществуващите консултативни механизми: представители на Център „Амалипе“ са избрани в Комитетите за наблюдение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Региони в растеж“ и Националната стратегическа референтна рамка.

Социална работа и общностно развитие

„Амалипе“ работи за повишаване на самоорганизацията на местната общност за ускоряване на процеса на модернизация и общностно развитие чрез създаване на иновативна услуга в общността – Център за развитие на общността.

До момента Център „Амалипе“ работи в 11 общини чрез Центрове за развитие на общността и местни клубове. Центровете са специфично насочени към работа в ромска общност (включително и сред традиционни и маргинализирани групи) и подкрепят развитието и модернизацията на местните общности. Те осъществяват дейности по превенция на отпадането от училище, мотивиране и подкрепа за продължаване на образованието, превенция на насилието, превенция на ранните бракове, повишаване на гражданското съзнание и активност сред общността, подпомагане на местното развитие.

Педагогическа концепция на образователната програма на Център „Амалипе“ „Всеки ученик ще бъде отличник“

Училищата, в които се обучават вашите деца, вероятно участват в Програмата за намаляване на отпадането от училище „Всеки ученик ще бъде отличник“. Тя се координира от Център „Амалипе“ в над 250 училища, като броят им постоянно се увеличава. Ето кои са основните принципи на педагогическата концепция на Програмата.

НАШАТА МИСИЯ

Да превърнем училището в място за всяко дете.

ОСНОВЕН ПОДХОД

Знанието се постига в споделянето на ценности и култури, в което всеки един ученик може да бъде добър.

НАШИТЕ ПРИНЦИПИ

1. Всеки ученик може да бъде отличник!

Всеки ученик е добър в нещо. Това може да е област, заложена в учебните програми, или да остава извън тях. Представата за това, в какво е добър един ученик, може да е различна от това, което ние си представяме като „добър в ...“. Един ученик може да е добър по математика, но друг може да е добър в това да бъде лидер и да организира останалите, или да е добър в това да се ориентира в гората, или да е добър музикант. Нашият подход е:

1. Да открием тази област, в която даденият ученик е добър.
2. Да му помогнем да се превърне в отличник в тази област, като доразвие своите знания и умения по приемлив за обществото начин.
3. Чрез това, в което е добър, да развие допълнителни знания и умения и в останалите области, които са заложили в учебните програми, т.е. да направи прехода от това, в което ученикът е отличник, към останалото, в което обществото иска да бъде отличник.

Така например един ученик, който е добър музикант, може да доразвие това си качество в неща, които се правят в и извън училището, но в същото време чрез това му качество да се развият и останалите. Той много лесно може да се научи как да направи бюджет за концерта или изявата на своята бъдеща музикална група и така не само да развие уменията си по математика, но и да види нейното практическо приложение в живота.

2. Поставяне на високи очаквания

Всеки човек се стреми да постигне това, което се очаква от него. Много често развитието на ромските деца се предопределя от ниските очаквания, които околните (особено учителите) имат за тях. За да убедим ученика, че може да успява, е нужно да имаме предвид, че голяма част от бариерите са формирани от средата, в която живее, и преодоляването им изисква многоаспектно въздействие, включително върху средата. Например много от ромските деца смятат, че не могат да успеят, защото са роми. Повишаването на тяхното самосъзнание и гордост от идентичността им е важна стъпка за формирането на увереност, че могат да успеят.

Следователно, за да постигат децата по-добри резултати и да се развиват постоянно, пред тях **трябва да се поставят все по-нови и по-високи очаквания**. Ключ към успеха в работата с всяко дете е не да се задоволим с това, което е постигнало, и да му намерим приложение, а да го накараме самò да се стреми към следващата цел, към следващото умение. На всяко едно дете трябва да се покаже, че то може да успява – оттам нататък да му се поставят все по-високи цели и очаквания. Очакванията обаче трябва да са реалистични и постижими и трябва да изискват интензивна работа и усилия от всеки един ученик. Всяко дете трябва да се научи, че ако полага усилия, то може да успее и да постигне целта, която си е поставило, а това ще доведе до промяна в живота му. Всяко дете трябва да се научи да вярва, че **„Аз мога да...“** и **„Аз искам да...“**.

Веднъж поставени, целите (независимо дали са общи за групата или индивидуални за всеки един ученик) трябва да бъдат записани на видимо място в класната стая или в училище.

3. Училището може да бъде привлекателно за всяко дете!

За да бъде училището привлекателно, е необходимо децата, техните родители и местната общност, от която са част, да припознават училището като „своя“ институция. Затова е нужно от една страна те да намират нещо от своята култура в училище, училището да представлява благоприятна среда за всяко едно дете, както и училището да бъде ангажирано с живота на местната общност. От друга страна е необходимо всички да виждат практическата полза от училището: учебните програми и целият учебен процес да покриват области, които дават умения за живота (*„Non scholae, sed vitae discimus“* – *„Не за училището, а за живота учим“*). Нашият подход е:

1. Да подпомагаме въвеждането на интеркултурно образование в училище (чрез СИП, ЗИП, извънкласни дейности, предметите от ЗП), за да могат децата и родителите от малцинствата да видят своята култура в училище, както и за формиране на толерантност сред всички деца и родители.
2. Да подпомагаме качествено въвеждане на разнообразни форми с цел разнообразяване на учебната програма и приближаването ѝ до потребностите на ученика: „Фолклор на етносите – ромски фолклор“ е пример в тази насока.
3. Да организираме разнообразни извънкласни и извънучилищни дейности като средство за ангажиране на училището с живота на местните общности, както и като възможност учениците да развиват своите способности като се забавляват.
4. Да въвеждаме разнообразни форми на участие на родители и представители на местната общност в учебния процес и в живота на училището – активното,

а не формално участие на родители в училищното настоятелство, участието им в различни класни и извънкласни форми

4. Училището може да бъде добре функционираща система

Добре организираното училище е най-сигурната гаранция за привличането, задържането и успеха на учениците. То е също така най-добрата среда за успешната образователна интеграция на ромските деца. Добре организираното училище умее да приобщава родителите, има ресурси да предлага по-широк спектър от образователни възможности извън едносменното обучение в клас и прилага модерни педагогически методи на работа (вкл. интеркултурно и интерактивно образование).

Нашият подход е:

1. Овластяваме родителите: чрез различни форми на участие на родителите в управлението на училището (напр. училищни настоятелства, родителски клубове и др.) и чрез акцентиране върху равнопоставеното участие на ромските родители.
2. Активизираме учениците: чрез разнообразни форми на ученическо самоуправление и чрез акцентиране върху равнопоставеното участие в тях на ромските ученици.
3. Подпомагаме учителите: учителят в българското училище носи духа на възрожденския будител, той прилага иновационни методи за работа с учениците и за образователна интеграция на ромските деца. Пример в това отношение са учителите, преподаващи „Фолклор на етносите – ромски фолклор“. Ние подпомагаме методически техните усилия, тяхното успешно по-нататъшно развитие, както и това да намерят своето достойно място в училищната и обществената йерархия.
4. Подпомагаме директорите: в голяма степен успехът на едно училище, а често дори неговото бъдеще, зависи от мениджърските умения на директора. Ние подпомагаме директорите на училищата, в които се обучават ромски деца, да организират и ръководят добре своето училище, да привличат допълнителни средства и др., така че то да интегрира успешно децата от малцинствата и да предоставя качествено образование.

СЪЗДАВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ КЛУБ В УЧИЛИЩЕ

Партньорство РОДИТЕЛИ – УЧЕНИЦИ – ДЕЦА „За успеха на нашите деца – днес и в бъдеще”

Деца могат да бъдат стимулирани да се променят, да се учат, да постигат успехи и да осъществяват своите мечти, само ако училището се превърне в място, където всяка група – учениците, родителите, учителите, ръководството – могат да разчитат на разбиране и подкрепа помежду си.

Затова е много важно родителската общност да се включи активно в училищния живот. Във всички училища, участващи в програмата „Всеки ученик ще бъде отличник”, се организират дейности за активизиране и овластяване на родителите. В повечето от тях тези дейности се ръководят от Родителски клуб.

Родителският клуб е ключът към търсенето и намирането на общи решения и най-добри подходи за справяне с предизвикателствата, които ни отправя ежедневието, с цел подобряване на нашия живот и постигането на мечтите – на децата ни и нашите. Целта на Родителския клуб е привличане на родителите и ангажирането им с училищния живот; ангажиране на родителите в решаването на проблеми, свързани с деца, застрашени от отпадане; създаване на активна връзка между училището и родителската общност. Важна цел е и повишаването на капацитета и самоорганизацията на родителската общност

КАКВО Е РОДИТЕЛСКИ КЛУБ?

- Това е група от активни родители, които доброволно искат да се ангажират с дейности за по-добро бъдеще на своите деца. Той може да включва членовете на Училищното настоятелство, но не само – той трябва да е съставен от по-широк кръг родители.
- Група родители, убедени, че искат да помогнат на училището, и ще помагат безвъзмездно с цел по-добро бъдеще на своите деца.
- Група родители, които се събират периодично – поне веднъж месечно, а може и по-често, и провеждат събирания с цел обсъждане на значими теми за тях и за децата си, свързани с образованието.
- Група родители, вярващи, че могат да постигнат много и положителни успехи за себе си и за децата си, чрез добра комуникация помежду си, с учители, родители и други институции.

- Група организирани родители, които могат да влияят на училищните дейности, позволяващи участието на родители (организиране на екскурзии, мероприятия, подобряване на материалната база и т. н.).
- Група организирани родители, които впоследствие могат да превърнат неформалната структура на родителския клуб в училищно настоятелство.
- Родителският клуб въздейства на децата по начин, по който никой друг не може. Авторитетът на родителя е по-голям от този на учителя пред детето.

Какви са ЦЕЛИТЕ на АКТИВНИЯ РОДИТЕЛСКИ КЛУБ?

За да направим така, че нашите деца да израснат като успешни личности и да реализират своите мечти за едно успешно бъдеще, е необходимо ние, родителите, работейки заедно, да си поставим следните цели:

- Привличане на по-голяма част от родителите и ангажирането им с училищния живот.
- Ангажиране на родителите в решаването на проблеми, свързани с превенция на отпадането на деца от училище и работа със застрашени от отпадане ученици.
- Повишаване на капацитета и самоорганизацията на родителската общност.
- Включване на родителската общност като активен участник в училищния живот.
- Развиване на положително отношение на децата към ученето и редовно посещение на училище.
- Насърчаване на децата към продължаване на образованието след 7 или 8 клас и подпомагане за професионалното ориентиране на учениците за успешна кариера в бъдеще.

Какви са ЗАДАЧИТЕ на АКТИВНИЯ РОДИТЕЛСКИ КЛУБ?

Всеки успешен родителски клуб в началото на учебната година, създава план за работа на Родителския клуб. За да може да постигне своите цели, трябва да си постави и задачи/дейности, които да реализира през учебната година. Част от тях са:

- Да осигурява активното участие на родителите в дейности, организирани от училището – отворени врати, открити уроци, празници, тържества, екскурзии, спортни събития и др.
- Да допринася за издигане имиджа на училището чрез дейности по естетизиране на учебната среда, обогатяване на материалната база, популяризиране на училищната политика за толерантност.
- Да работи в сътрудничество с учители, специалисти, институции по превенция на отпадането на ученици от училище.
- Да организира събития в общностите, които имат за цел популяризиране на училището като институция.
- Да реализира дискусии/срещи на следните теми:
 - Кой деца са застрашени от отпадане:
 - а) обсъждат се причините;
 - б) създават се съвместно с класните ръководители профили на всяко едно от застрашените деца;
 - в) набелязва се план за действие за задържане на детето в училище;

- г) разпределят се отговорности – всеки родител поема някаква отговорност за реализиране на определена точка от плана за задържане на детето в училище;
- д) акцент се поставя върху работата със семейството на детето, както и с други представители на общността, които биха могли да помогнат за решаване на проблем.
- Съществуват ли проблеми в училището – обсъждат се проблеми и как родителите биха могли да помогнат за преодоляването им.
 - Какви са текущите нужди на училището (на учениците, на учителите, на родителите) и как и къде те могат да бъдат адресирани.
 - Какви текущи възможности има през съответния месец, от които училището може да се възползва и как – възможности за финансиране; включване в инициативи.
- Да провежда анкета за впечатленията и удовлетвореността на родителите от материалната база, учебния процес, отношенията и живота в училище – анализират се резултатите от анкетите и включване на приоритетните проблеми, които родителите са посочили в анкетата, в плана за дейности на родителския клуб (виж по-долу).
 - Да организира събития в общността.
 - Да организира общностни дискусии/родителски лектории по различни теми, като:
 - ранни бракове и как да ги преодолеем;
 - ромска общност и ромски групи;
 - училището като институция;
 - защо е необходимо да си добре образован;
 - защо е необходимо да участваш активно в живота на училището, в което учи твоето дете и др.

Как се СФОРМИРА Родителският клуб?

За да сформирате родителски клуб, не са ви необходими много хора. Необходими са няколко активни родители (понякога дори само 4–5), които да поставят основата. След това постепенно всеки от участващите родители може да помисли кой от своите приятели и познати да привлече. И накрая получаваме: „Ако до всяко добро същество застане поне още едно...“. На първата среща трябва да поставите основите за изграждането на един стабилен и силен екип, който в партньорство с учителската и ученическата общност ще подпомогне създаването на креативна, творческа и приемаща среда за всички деца. За да се случи това, трябва да минете през няколко стъпки:

1. Представяне на участниците в клуба. Това може да се направи по много интересен и разнообразен начин. Дори и в малкото населено място, където повечето хора се познават, може да измислите начин, по който да научите още нещичко за своите съграждани и така да подпомогнете създаването на чувство за принадлежност към една общност.

Ето няколко идеи, предложени от *Центъра за приобщаващо образование*¹:

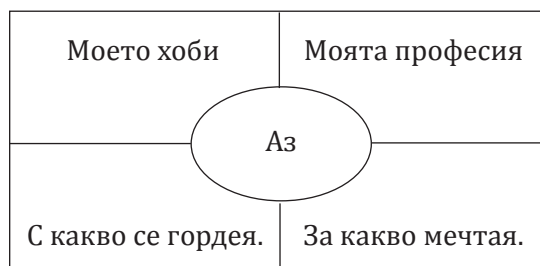
¹ www.cie-bg.eu

„ИНТЕРВЮ”

Приканете участниците, разделени по двойки, да си вземат взаимно интервюта за 3-5 мин., като споделят неща за себе си, за които смятат, че другите не знаят. След това те трябва взаимно да се представят пред останалите.

„КАРТА НА СЪРЦЕТО”

Пригответе за всеки участник „карта” по зададената схема. Най-подходящ е лист с формат А4. Поканете участниците да попълнят картата, като в средата могат да нарисуват символ или картина, които най-добре ги представят като личности.

Поканете всеки един да представи своята „карта” пред другите участници. След това поставете всички карти на стената, някъде на видимо място, където често ще се срещате за тях.

„ПО ВИСОЧИНА И РОЖДЕНА ДАТА”

Участниците правят 2 групи и при команда те трябва да се подредят по височина или според рождената си дата (ден и месец), но без да си говорят – с жестове научават съответните дати. Ако вместо на земята са стъпили на столове, играта става още по-забавна.

„ИМЕ С ПРИЛАГАТЕЛНО”

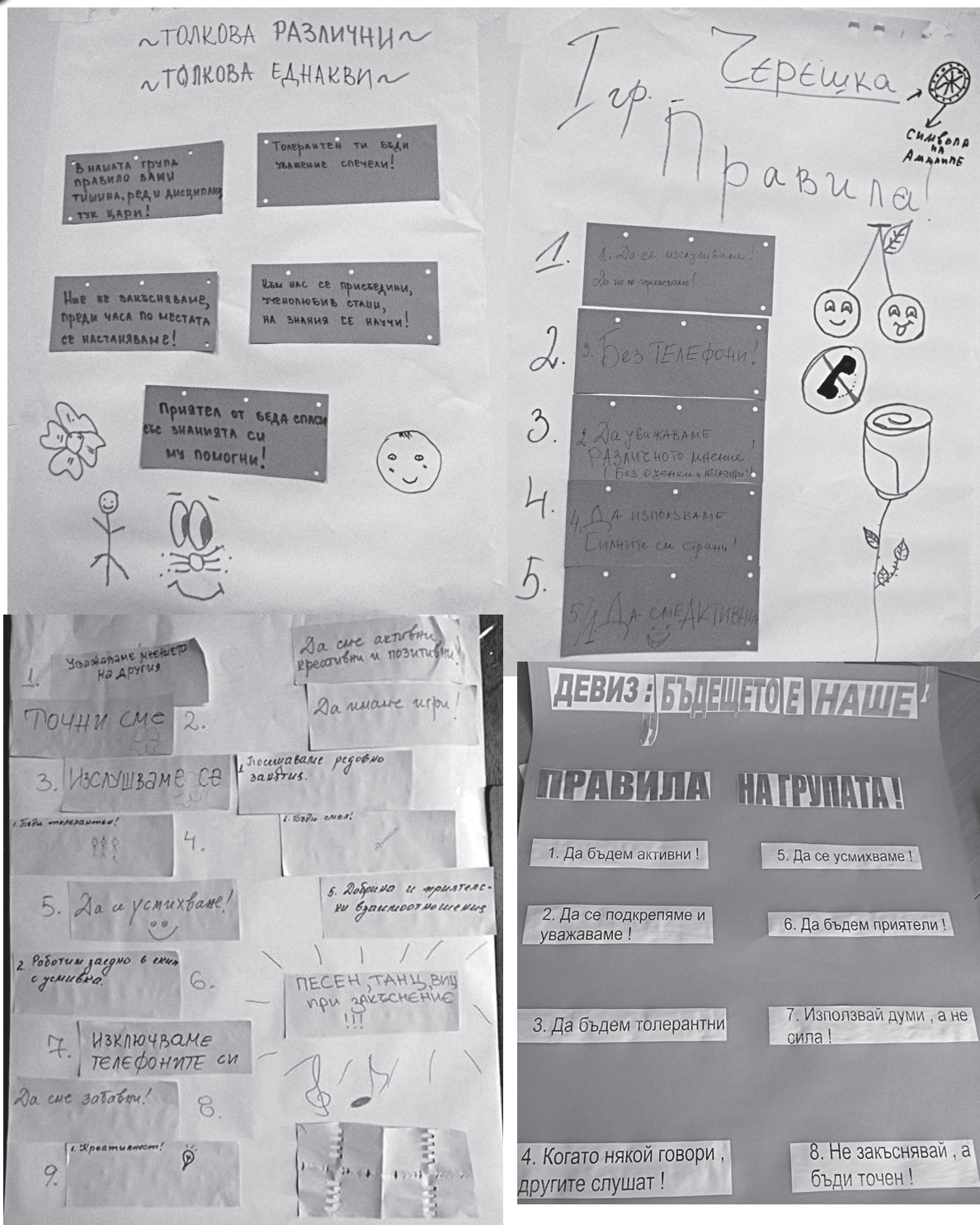
Всеки от участниците се представя, като преди името си слага някакво прилагателно, което той счита, че го характеризира. Може да се въведе и допълнително условие, например прилагателното да започва с първата буква от името на съответния участник (например Артистичната Ана). Следващият участник повтаря името на предишния и добавя своето ново име.

2. Създаване на основните правила, по които ще работи Родителският клуб. Те се изготвят съвместно от всички членове. Добре е в този процес да се включи и учител, който ще подпомага работата на родителския клуб, но в изготвянето на правилата трябва да участват всички заедно.

Идея

Правилата могат да се определят по интересен и интерактивен начин. Ако сте повече участници в срещата, разделете се на няколко групи, така че една група да обхваща не повече от 5–6 участника. Раздайте на всички по един лист от флипчарт и по 6 цветни карти/цветни листа. Помолете участниците да обсъдят помежду си какви биха искали да са правилата, които ще ръководят работата на Родителския клуб, и да се обединят около 6 правила, които да запишат върху цветните карти. Нека след това ги подредят на постера. Стимулирайте участниците да бъдат креативни, като зададете допълнителни странични задачи: а) Нека всеки екип да избере свое име и мото, които да запише върху постера; б) Обявете малка награда за екипа, който е предложил най-креативния постер. След това всички заедно трябва да се обединят около 6 общи правила, които да включват правила от всички групи. Направете общия постер също интересен и креативен. Запишете мото, което ще ръководи работата на Родителския клуб. Поставете го някъде на видимо място, където често ще си го припомняте.

Поздравления! Вие поставихте началото на вашата екипна работа и на сформирането на един добър отбор!

3. Изготвяне на Програма за работата на клуба. В нея трябва ясно да е записано каква цел си поставя родителският клуб, какви дейности ще реализира (общностни събития, родителски лектории, работа по индивидуални случаи на деца, застрашени от отпадане, вкл. и ранни бракове и др.)
4. Определяне на координатор / ръководител на родителския клуб. Могат да се разпределят други позиции – секретар на клуба, протоколчик и т.н. Родители-те, които ги заемат, могат да се сменят на ротационен принцип

МНОГО ВАЖНО! Родителският клуб трябва да отразява състава на учениците в училище. Той трябва да включва представители на всички етноси, чиито деца се обучават в училище, както и представители на различните ромски групи, ако в даденото населено място живеят няколко подгрупи на ромската общност. Така например, ако във Вашето училище учат деца на българи, турци и роми (калдараша, миллет и рудари), в Родителския клуб трябва да участват родители от всички тези етноси и групи. Дори една група да пропуснете, тя може да спре да участва в дейността на Родителския клуб.

ПРАКТИЧЕСКИ СЪВЕТИ за сформирването на Родителски клуб

1. Потърсете неформалните лидери: дори да не са родители на ученици и да нямат желание да се включат в Родителския клуб, те трябва да са информирани за дейността му. А най-добре е, ако успеете да ги привлечете в Клуба!

Например, потърсете пастора на църквата там – ако родителите ходят на църква. Или потърсете православния свещеник, имамът: религиозните водачи е добре да бъдат ангажирани с училището.

2. Добре е да не се споменава, че срещата е „родителска среща“. Оповестете я като „Кафето от нас, сладките от вас“ или по друг атрактивен начин.
3. Присъединете се към Фейсбук групата „Амалипе – Велико Търново“ и „Активни родители – Център Амалипе“. Не сте сами в начинанието си. В групата ще може да сте във връзка с другите родителски клубове и да видите какво правят те и училищата им.
4. Лятото също може да е сезон за работа на Родителския клуб. През лятото се засилват случаите на ранни женитби и тогава също може да се работи за записване в училище на деца, които са отпаднали.
5. Трябва да се работи с родителите от българската общност. Най-лошото, което може да се случи във вашето училище, е изтеглянето на българските ученици от него. За да не позволите това, работете с българските родители и нека те участват в дейността на Родителския клуб!
6. Много важно е как да направите първата среща. Директорите от училищата ще ви помогнат. Направете и покани, уговорете мястото, на което ще се срещате (в училище или на друго място). Присъствието на учител или директор всява уважение при такива срещи и е по-добре да присъстват.
7. Не избирайте координатор още на първата среща. Постарайте се родителите да дойдат и на втора среща. От тези срещи ще се види кой ще получи най-голямото доверие и тогава ще си изберете координатор.

Как се ПРОВЕЖДАТ срещите / дискусиите с родители

За да функционира добре, Родителският клуб трябва да провежда срещи на своите членове и тези срещи трябва да имат определена периодичност – поне веднъж в месеца, а може и по-често.

Цел на срещите

Да се създаде възможност за дискусии и срещи с останалите родители, за да се повиши тяхната мотивация за участие в училищния живот и подкрепа за образование-

то на децата. Целта на срещите е и родителите да участват активно в училищния живот.

Организиране на срещите

Срещите се организират в училище (с помощта на учител) поне веднъж месечно. Те могат да се провеждат или под формата на дискусия, или под формата на срещи и събития. На всяка среща се води протокол за дискутираните теми, приетите решения и поетите ангажименти. На всяка следваща среща първо се прави преглед на изпълнението на решенията, взети на последната такава.

ПРИМЕРЕН ГРАФИК ЗА РАБОТАТА НА РОДИТЕЛСКИЯ КЛУБ

септември – октомври	1. Сформиране на родителския клуб. Създаване на план за работа. Избор на Ръководител на клуба.
ноември	2. Образованието на децата ни. Ключови институции, права и задължения в сферата на образованието. Промени в новия Закон за предучилищното и училищно образование.
декември	3. Какво представлява общностната анкета, с какво може да ни помогне тя и как да я направим, анализираме и приложим в практиката на родителския клуб?
януари	4. Единни в празниците си – Василица, Коледа, Байрам – какво и как празнуваме. Кое е общото? Как да направим тържество в училище и в нашето населено място?
февруари	5. Обсъждане на резултатите от общностната анкета. Планиране на дейности и приоритети до края на годината.
март	6. Защо е важно децата ни да имат средно и висше образование? Положителните примери. Как да направим кампания за продължаване на образованието след 7(8) клас и в университет.
април	7. 8 април: какво е 8 април и как можем да го отбележим. Какво е Холокоста и какви са поуките на историята. Дискусия за Холокоста и организирането на 8 април.
май	8. Кампания за продължаване на образованието в средни училища.
юни	9. Провеждане на общностна анкета в края на годината.

Дейности от календара на ЦМЕДТ „Амалипе”, които могат да бъдат включени в план-графика на родителския клуб

Дейност	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Сътрудничество/участие в дейностите на педагогическия съвет.	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
„Рома прайд” – ден на ромската гордост – национална кампания – първата седмица на октомври	X										
Участие в училищни дейности за намаляване на застрашените от отпадане ученици – разговори с застрашените ученици и родителите им за установяване на причините за отсъствията им.	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Кампания по случай международният ден за борба със СПИН – 01.12. (участие/организиране на дейности в клас/училище/общност)			X								
Включване в отбелязването на Василица/ „Банго Васил” – Ден на ромската култура – 13-14 януари (участие организиране на дейности в клас/ училище/ общност).				X							
Отбелязване на 21 февруари – Ден на майчиния език (участие/организиране на дейности в клас/ училище).					X						
Отбелязване на 3 март – Националния празник на България (участие/организиране на дейности в клас/ училище/общност).						X					
8 април – Национална кампания „Слънцето свети еднакво за всички” (участие/организиране на дейности в клас/училище/общност.							X				
Отбелязване на 8 април – Световен международен ден на ромите (участие/организиране на дейности в клас/ училище)							X				
Отбелязване на Гергьовден /„Хедерлези” – 6 май (организиране на дейности в клас/ училище/ общност)								X			
Детски ромски фестивал – първата седмица на месец юни (съдействие при подготовката на участието на училището)									X		

Споделено от практиката

- „В работата на родителския клуб каним и учители, така обсъждаме част от темите заедно. По принцип е добре да запознаваме директора или учителя, който отговаря за родителския клуб, с нещата, които правим. Така по-лесно намираме решения“.
- „След срещите си правим почерпка с кафе и сладки. Помолихме учителите, когато искат да ни събират, да оставят съобщения в ученическите бележници, както и да отразяват срещите в тях“.
- „Понякога каним и директора на нашите срещи, особено когато става въпрос за финансовите теми“.
- „Помолихме директора да ни осигури не много голяма стая в училище. Заедно с останалите родители взехме и я освежихме малко и сега ни е много приятно да се събираме в училище и да наблюдаваме процеса „училищен живот“ отблизо“.
- „Не всички родители са активни. По-малко образованите не искат да идват по принцип, но ние трябва да намерим начин да ги привлечем и да приобщим и тях в родителския клуб. Колкото повече родители, толкова по-голям успех“.
- „Когато организирате родителския актив, акцентирайте върху родителите – нека те да се почувстват специални. Ако се смесят две мероприятия – концерт или среща, ще се редуцира акцентът върху едно от двете.“
- Една примерна покана за присъствие на родителски срещи на клуба може да бъде: „Честито, вие спечелихте членство в родителския клуб!“.
- Успешна практика е изготвянето на табло със снимки на родителския клуб. Така останалите родители могат да видят кой родител участва и кой за какво отговаря.

Родителски лектории

Голяма част от училищата вече имат достатъчно натрупан добър опит с организирането на родителски лектории на различни теми. Ползата от тях е безспорна, особено ако се провеждат по подходящия начин: с множество интерактивни методи, включването на разнообразни форми, методи за създаване на екипност и формиране у родителите на чувство за принадлежност към училищната общност, но най-вече когато са включени теми, които са интересни, близки и мотивиращи за участниците.

В много от случаите родителските лектории се провеждат от учители или външни лектори. Ползата от това също е безспорна. От 2014 година обаче Център „Амалипе“ разработи методология, при която родителските лектории се провеждат от самите родители – председатели на родителските клубове или други участници в тях, които имат желание да се включат в това. Родителският клуб може и трябва да работи за повишаване на капацитета на родителите: колкото по-активни са родителите и колкото по-ефективно те участват в живота на училището, толкова по-добре е за децата и за техните учители. Родителските лектории и обучения са добър начин за повишаване на родителския капацитет. Родителският клуб може да организира лектории и обучения за родителите и те винаги имат голям ефект. Практиката показва, че се получават отлични резултати, без значение какво образование има „лекторът“. Важното е той/тя да има желание да се захване с това, както и умения да говори пред публика и

да владее публиката. Мнозина от местните неформални лидери имат точно такива умения. Това, от което имаха нужда лекторите, е малко помощ как да организират сесиите си, какви методи да използват, как да представят предварително подготвения материал, но най-вече – увереност, че могат да се справят!

По-долу сме описали няколко практически стъпки за това как родители могат да водят родителски лектории, както и някои от примерните теми, които тествахме. Материали по всяка една от темите могат да бъдат намерени в отпечатаните вече от Център „Амалипе“ сборници и наръчници, които са налични в електронен формат на страницата на Център „Амалипе“ (www.amalipe.com) в секция Публикации. В настоящия Наръчник също са поместени материали по някои от темите.

Участници в обученията – около 15-20 родители. Много важно е да се включат: родители от всички етноси (ако има различни етноси в населеното място); от всички населени места, от които има ученици в училището; ако има представители на различни малцинства – да бъдат включени представители на всички малцинства. Родителите, които са участвали в минимум 6 срещи или събития, в края ще получат сертификат за участие.

1. Подготовка на организацията и провеждането на обучението – техническа част

№	Дейност	Отговорен	Срок
1.	Предварителни покани за родителите относно предстоящата среща – нека всеки родител да се почувства специален. Можете да ги изработите заедно с вашите деца.		
2.	Определяне на подходящо място за провеждане на обучението – зала, класна стая или друго подходящо място. Възможно е срещата да се проведе и в кварталното кафе или другаде в близост до родителите. Помислете за място, където можете да направите срещата по-раздвижена и интерактивна.		
3.	Осигуряване на материали – бели листи, маркери, материали и химикали за участниците, други необходими помощни материали в зависимост от темата на обучението. Потърсете и директора на училището за съдействие – бъдете сигурни, че ще направи каквото е възможно за подкрепа.		
4.	Предварително информиране на участниците най-малко една седмица преди датата на провеждането и напомняне няколко дни преди това. Използвайте принципа всеки родител от родителския клуб да доведе още един родител със себе си (за всяка среща).		
5.	Други (фотоапарат или телефон, за да си направите хубави снимки. Те ще ви трябват, за да покажете какво се е случило на срещата. Помислете и кой от родителите ще може да снима по време на срещата.)		
6.	След провеждането на всяка дискусия/среща попълнете бланката за протокол и присъствения списък.		
7	Забавлявайте се!		

2. Препоръки за провеждане на обучението

- *Къде?* Помислете къде да организирате срещата, така че да е удобно на всички и да не се чувстват притеснени родителите – в училището, в квартален клуб, в църква, на кафе, в залата на Общинския съвет, в читалището, при Кмета.
- *Представете се пред участниците.* Споделете вашето впечатление от обучението за родители на Център „Амалипе“, на което сте били последно.
- *Представете накратко програмата, времето за работа и почивки.* Раздайте на всеки участник програма или я напишете на голям бял лист или дъска.
- *Представяне на участниците.* В зависимост от темата на срещата може да изберете различни начини за представяне – чрез игра или просто да дадете думата на всеки да сподели нещо за себе си и да се представи.
- *Определяне правилата на работа.* Помолете всички присъстващи да се включат, като самите те предложат различни правила на работа. Ако участниците не вземат отношение, което е вероятно да се случи, предложете вие – телефоните да бъдат поставени на тих режим, да се спазва времето на работа и почивка, да се

изслушват участниците. За да постигнете това (родителите да се изслушват), можете да използвате предмет (не микрофон) – който го държи, само той говори. За да са ефективни правилата, те трябва да се спазват – изберете си отговорник за правилата, както и например „наказание“ за закъснение. Ние обикновено прилагаме следното правило – който закъснее, пее, танцува, казва виц или стих.

- По време на срещата пуснете присъствения списък, където всеки родител трябва да напише своите имена, контакти и подпис, след това попълнете бланката за проведена среща.
- Помислете КАКВО ще направите на срещата, за да им е интересно на поканените родители, така че след срещата да попитат кога ще се събират отново.

ПОМНЕТЕ! Чрез тези срещи вие „будите“ и активизирате родителите и местната общност. Това е най-сигурният начин вашите деца да получат по-качествено образование и да помогнете както на училището (директора, учителите), така и на родителите, а най-вече – на децата. Бъдете смели – чакат ви велики дела!

Описание на обучението

Темите са разделени в три блока. Участници, които имат минимум 75% участие в срещите от определен блок, в края на блока ще получат сертификат. Участието на мъже и жени в групите трябва да е равнопоставено

В края на модула всеки месец лекторите събират разработените през месеца материали и оформят папка за модула, в която се прилагат и разработените от участниците практически задачи.

Теми на обучението

ПЪРВИ БЛОК

I. История на ромите

Запознаване на участниците с основните факти от историята и заселването на ромите на Балканите и в Европа; принос към националната и европейската история; исторически личности от ромски произход.

Практическа задача: Всяка група да събере информация за:

- История на заселване на ромите в дадената община.
- Участие на ромите от дадената община в националнозначими събития – Освобождение на България, Балкански войни, войнишки бунтове, Първа и Втора световна война.

- Роми от съответната община с принос към развитието на дадената община – обществените, учители и др.

Видеоматериал: филм за Холокоста, филм за ромската поетеса Папуша.

II. Основни ромски групи и специфика

Запознаване на участниците с основните ромски групи и техните специфики.

Преглед на основните ромски групи в региона.

Практическа задача: Да проучат и опишат кои ромски групи се срещат в региона.

За всяка група да се опише:

- Основна информация
- Кога се заселва в региона
- Език
- Религия
- Основни обичаи и др.

Видеоматериал: Между Сцила и Харибда: за идентичността на миллета.

III. Ромски празници и обичаи – описание на основните ромски празници и обичаи

Практическа задача: Всяка група да разпита и запише подробно описание на обичай или празник (всеки местен клуб трябва да направи описание на различен обичай или празник – това ще бъде координирано от координатора). Включете и обичаи, свързани с раждането, кръщенето/сюнет, сватба, погребение и т. н. Запишете и наричания, песни и друг устен фолклор, който съпътства дадения празник. Съберете снимки – стари и нови

Видеоматериал: Врастири; Гергьовден и Великден; Ромските празници

IV. Приказен фолклор и топонимия

Практическа задача: Всяка група да разпита и запише приказки, песни и легенди, включително и такива, свързани с географски забележителности в региона; подробно описание на обичай или празник (всеки родителски клуб може да направи описание на различен обичай или празник). Включете и обичаи, свързани с раждането, кръщенето/сюнет, сватба, погребение и т. н. Запишете и наричания, песни и друг устен фолклор, който съпътства дадения празник. Съберете снимки – стари и нови.

Видеоматериали: драматизация на приказката на Йосиф Нунев.

ВТОРИ БЛОК

V. История на ромското движение

Целта на този модул е да запознае участниците в обучението с формирането и развитието на ромското движение и как то се вписва в цялостната история на модерна България. Как се вписва в общото движение за граждански права – етапите, през които преминава, борбата за изборителни права, културна идентичност, образование; основни фигури в ромското движение и приноса им за развитие на ромската общност.

Практическа задача: Групите да проучат има ли в съответния регион движение за културна идентичност; имало ли е (има ли в момента) читалище, известни личности и т. н.

VI. Национални и местни политики за интеграция

Представяне на основните политики на национално и местно ниво за интеграция; начинът, по който те са създадени; как могат да бъдат променяни и как всички ние можем да участваме в това.

Практическа задача: Да се запознаят участниците с основните местни стратегически документи и да проследят присъстват ли ромите в политики за интеграция в тях. Да се проследи има ли допирни точки между общите стратегически документи на дадената община и НСИР.

VII. Образователни институции

Структура на образователните институции, правомощия; как общността може да участва в тяхната работа

Практическа работа: запознаване с образователните структури в общината; изготвяне на план как общността може да се включи в тяхната работа;

Видеоматериал: Мисията „Амалипе”.

VIII. Социални институции

Структура на социалните институции, правомощия. Как общността може да участва в тяхната работа.

Практическа работа: Запознаване със социалните структури в общината; изготвяне на план как общността може да се включи в тяхната работа.

IX. Здравни институции

Структура на здравните институции, правомощия. Как общността може да участва в тяхната работа.

Практическа работа: Запознаване със социалните структури в общината. Изготвяне на план как общността може да се включи в тяхната работа.

Видеоматериал: Белите лястовици.

ТРЕТИ БЛОК

X. Ранните бракове

Целта на този модул е да провокира дискусия за ранните бракове, да представи развитието на общността по отношение на ранните бракове, тенденции, мненията „за” и „против” в общността.

Практическа работа: Проучване на проблема с ранните бракове в съответната община, идентифициране на конкретни случаи и изготвяне на план за разрешаването им.

Видеоматериал: Животът е прекрасен.

XI. Детето и семейството

Целта на модула е да провокира дискусия относно мястото на детето в семейството и отношението към него. Какво означава „насилие над детето”, кои са видовете насилие, как да се разпознае насилието над дете.

Практическа задача: Идентифициране на случаи и изготвяне на план за действие

Видеоматериал: НМД, помощни материали от местната комисия за борба с противобществените прояви.

XII. Мястото на жената и участието на жените

Целта на модула е да покаже ключовата роля на ромската жена в общността, както и механизмите за нейното овластяване. В рамките на тези сесии участниците трябва да провокират традиционните си схващания за мястото и ролята на жената. Целта на сесиите е да научи участниците да разпознават формите на насилие и да знаят как да реагират на тях.

XIII. Гражданско участие

Целта на модула е да представи ромското гражданско движение в съответната страна и в европейски мащаб.

Примери от практиката

Ето как протече една от родителските лектории в СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Върбица.

Двадесет родители, членове на родителския клуб „Единство“, чиито деца са в трудната тийнейджърска възраст, се срещнаха в навечерието на Първа пролет в стола на училището, за да дискутират по един от най-големите проблеми – ранните бракове.

Затова организаторите на събитието г-жа М. Хасанова, г-жа Ек. Минкова и г-жа М. Митова посветиха мартенската сбирка на клуба с родителите от прогимназията на темата „Превенция на ранните бракове“.

След активизиращата игра „Аз съм, обичам“ присъстващите изгледаха филма „Животът е прекрасен“, заснет от ЦМЕДТ „Амалипе“. Кадрите породиха редица въпроси, отговорите на които родителите потърсиха в работа по групи, в които всеки трябваше да влезе в различна роля и да защитава тази роля, независимо от позицията си. Задачата на първа група бе да предложи доводи в полза на ранното задомиаване, а техните опоненти от втора група да набележат негативите, до които води това прибързано събитие. Първи презентираха работата си родителите, отричащи ранните бракове. Говорителят на групата г-жа Бистра Христова, майка на ученик в VI-ти клас, подчерта напускането на училище като един от най-силните аргументи, който изпълва с трудности живота на задомилите се. По убеждение г-жа Светлана Желева, чиято дъщеря също е в VI-ти клас, сподели, че подкрепя позицията „против“, но като представител на първа група се позова на мотивите, извлечени от човешките съдби в прожектирания филм.

Разговорът продължи с примери от личния опит. В края на дискусиата родителите получиха като подарък книжката „Женски съдби“, издадена от ЦМЕДТ „Амалипе“. Заедно с учителите те се обединиха около идеята, че само в единство биха могли да ограничат ранното задомиаване, като популяризират сред близките си нежеланите ефекти, до които то води. На раздяла родителите изразиха готовността си да се включват по-активно в работата на родителския клуб и в училищния живот.

На срещата присъства и директорът на училището г-жа Минка Атанасова.

На 26 март предстои сбирка на РК „Единство“, която е адресирана към родителите на деца в начален етап.

КЛЮЧОВИ ИНСТИТУЦИИ, ЗАДЪЛЖЕНИЯ И ПРАВА В СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Основна нормативна рамка

Закон за предучилищното и училищното образование, в сила от 1.08.2016 г. и съпътстващите го Наредби (т. нар. Държавни образователни стандарти) (налични на <http://mon.bg/?go=page&pageId=7&subpageId=57>).

Основни задължения

Училищното образование е задължително от 7 до 16-годишна възраст: през това време всички деца трябва да бъдат на училище и да се обучават в дневна форма на обучение. Едва след 16 г. младежът може да се обучава и в самостоятелна форма.

Освен това е задължително и две години детето да посещава предучилищна група (в детската градина) или подготвителен клас (в училище). Възпитанието в подготвителната група или клас е под формата на игри, забавления, съчетани с отдих, т.е. не мислете, че децата още в тази ранна възраст седят на чиновете. Те играят и се учат едновременно, като така усвояват книжовния български език и формират навици за училище. Най-късно на 5 години детето трябва да тръгне на детска градина или училище, като подготвителната група/клас е изключително важен за детето.

В България е задължително всеки да завърши поне основно образование – 7-ми клас (според новия Закон за предучилищното и училищното образование)! Но основното образование е недостатъчно за добра професионална реализация. Професия се дава в средните училища. Затова е важно да подпомогнем колкото се може повече ромски младежи и девойки да продължат обучението си и след 7-ми клас: само така те могат да вземат професия и след това да намерят работа!

Видове училища и степени на образование

Според степента на образование, в която обучават ученици, училищата в България през 2015/2016 учебна година са били:

- 151 начални училища: 1-4 клас;
- 1322 основни училища: 1 – 7 клас;
- 7 Прогимназии: 5 – 7 клас
- 133 гимназии: 8/ 9 клас – 12 клас
- 401 средни училища: 1 – 12 клас

С влизането в сила на новия ЗПУО от 1.08.2016 г. средните общообразователни училища (СОУ) се преобразуват в Средни училища (СУ) и се въвежда нова категория – **обединени училища**, които ще обучават ученици от 1 до 10 клас (първа гимназиална

степен). И така, от 1 август 2016 г. видовете неспециализирани училища, според етапа или степента на образование, са:

1. начални (I – IV клас включително);
2. основни (I – VII клас включително);
3. гимназии (VIII – XII клас включително);
4. обединени (I – X клас включително);
5. средни (I – XII клас включително).

Неспециализирани училища могат да бъдат обявени за иновативни училища с решение на Министерския съвет по предложение на Министъра на образованието и науката. Иновативни училища са училищата, които постигат подобряване на качеството на образованието, като: 1. разработват и въвеждат иновативни елементи по отношение на организацията и/или съдържанието на обучението; 2. организират по нов или усъвършенстван начин управлението, обучението и учебната среда; 3. използват нови методи на преподаване; 4. разработват по нов начин учебно съдържание, учебни програми и учебни планове.

Средното образование обхваща от VIII до XII клас, като се разделя на две степени: първа гимназиална степен (от VIII до X клас включително) и втора гимназиална степен (от XI до XII клас включително). Учениците, завършили успешно X клас, получават удостоверение за завършен първи гимназиален етап на средно образование. С нея не може да се продължи образованието в университет, но имат право да продължат обучението си във втори гимназиален етап на средно образование и на обучение за придобиване на професионална квалификация. **От 2022 г. свидетелство за управление на МПС (шофьорска книжка) ще може да се получава само след завършен първи гимназиален етап на средното образование, т.е. X клас.**

Учениците, успешно завършили XII клас, стават зрелостници и придобиват право да се явят на държавни зрелостни изпити и на държавен изпит за придобиване на професионална квалификация. Придобиването на средно образование се удостоверява с диплома за средно образование, в която се вписва и общият успех. Дипломата за средно образование е окончателна и дава право за продължаване на образованието или за професионално обучение.

Първите 55 Обединени училища бяха създадени през 2017 г.: основните училища могат да станат обединени, ако Общинският съвет реши това до 31 май всяка година. Обединените училища (обучаващи I – X клас) са шанс за повишаването не само на обхвата, но и на качеството на образование в селските райони. Добре функциониращите обединени училища ще предоставят шанс на всички деца от селата, включително на най-бедните и на тези, които отпадат по етнокултурни причини, да завършат минимум 10 клас, т.е. първия етап на средното образование. Но това не бива да е единствената причина за създаването на обединените училища. Те трябва да предоставят широк спектър от възможности за учениците: професионална квалификация, стажуване, мотивация за продължаване във втори гимназиален етап и др. По този начин модерните обединени училища ще се превърнат в „локомотив“ за развитието на образованието в селските райони, като ще повишат качеството на образование в национален мащаб. Срок: 31 май всяка година, като е добре решението на Общинския съвет да е взето по-рано.

Функциониране на училището

Понастоящем основните, обединените, началните и прогимназиалните училища, както и детските градини са общински или частни. При средните училища има и държавни гимназии, като тенденцията и при повечето от тях е постепенно да се превърнат в общински. Има и духовни средни училища, които се поддържат и управляват от съответното вероизповедание.

Това, че дадено училище е общинско не означава, че държавата (чрез Министерство на образованието и науката и Регионалните управления по образование) не се намесва в неговия живот. Напротив: почти всичко в живота на едно училище е споделена отговорност между държавата и общината. Затова много хора често се объркват и наричат общинските училища „държавни“.

Кои са основните елементи от живота / функционирането на едно училище и как Родителските клубове могат да влияят?

1. Учебните програми и учебното съдържание

Те (вкл. учебниците) се определят от държавата. Законът за предучилищното и училищното образование дава най-общите изисквания в тази насока, които се детайлизират чрез държавни образователни стандарти, утвърдени от Министъра на образованието. В основна степен (до 7-ми клас) 90% от учебното съдържание се определя на централно (национално) ниво.

Родителите не могат да изберат какви предмети да се изучават в училище, но могат да участват в избора на учебниците – чрез Обществения съвет.

Останалите 10% от учебното съдържание зависят от желанията на учениците и техните родители: преди всичко чрез часовете по допълнителна подготовка / Свободно избираема подготовка – СИП и извънкласните дейности. Тук е мястото, където Родителските клубове могат да влияят. СИП-овете се формират, след като има молба от 12 деца и техните родители. На практика всичко може да се изучава като СИП – не само и не толкова предметите от задължителната подготовка (български език, математика), но и много други: например ромски фолклор и т. н. Истината е, че много често, ако учениците и техните родители не изявят желание, директорът определя часовете по СИП с оглед на това, от което учителите смятат, че имат нужда учениците. Затова **организирайте родителите и поискайте като допълнителна подготовка/СИП да се изучават неща, които ще бъдат интересни и полезни за вашите деца!** *Общественият съвет дава становище по учебната програма, включително по допълнителната подготовка.*

2. Бюджет

Навярно сте чували, че училищата имат „делегиран бюджет“, който се определя от броя на учениците в тях. Тази система бе въведена през 2008 г. и означава, че за всеки ученик Министерство на образованието определя годишна финансова издръжка, наречена „единен разходен стандарт“. От 2018 г. са въведени и стандарти за паралелка и училище. Т.е. финансирането ще се определя на базата на броя ученици, броя паралелки и броя училища в дадена община.

Тези разходи не се дават в брой на всеки ученик, а формират общия бюджет на училището, от който се покриват всички разходи, които има училището. В него влизат

всички възможни разходи – за заплати на учителите, за отопление и поддържане на училищната сграда, за консумативи и т. н. Тези средства се превеждат на съответната община, т.е. всяка община получава за образование средства, равни на броя на учениците, записани в нейните училища към 31 декември, броя паралелки и броя училища по единните разходни стандарти (те се променят ежегодно с решение на Министерския съвет). Получените средства общината е длъжна да преразпредели между училищата, като минимум 85% разпределя на базата на броя ученици, записани в училището, броя на паралелките и стандарта за училище. Това е причината големите училища да имат по-голям бюджет, а малките училища в селата трудно да подсигурят дори отоплението на сградата.

Останалите 15% общината може да преразпредели по т. нар. „допълнителни компоненти във формулата“, които отразяват местните образователни политики. Това е начинът, по който общината би могла да подкрепи по-малките училища, интегриращи ромски ученици, например като въведе компонент „училища, които осъществяват дейности за образователна интеграция“ и други.

Тук също можете да се намесите. Ако искате да подпомогнете училището, в което се обучават вашите деца, организирайте застъпнически дейности за включването на подходящи допълнителни компоненти във формулата за определяне на бюджетите на училищата в общината. Обект на застъпничество трябва да е общинския кмет и отдела/дирекцията „Образование“ в общинската администрация. Подходящото време за застъпничество е в началото на календарната година – обикновено формулата се определя през февруари.

ВАЖНО! Бъдете много внимателни обаче как ще формулирате своето искане. Грешка би било като допълнителен компонент да се обособи „училища, в които се обучават ромски ученици“. Училището не би трябвало да получава допълнителни средства само защото в него се учат ромски ученици (те не се различават от останалите деца), а ако полага допълнителни усилия да интегрира децата, които имат нужда от това, и да създаде подходяща включваща мултикултурна среда, в която всяко дете може да открие нещо от себе си. А и могат да се посочат достатъчно училища, в които се обучават ромски деца, но педагогическият колектив и ръководството не полагат никакви усилия за развитието на тези деца – напротив, в тях учебен процес често изобщо не се води, качеството на образование е много ниско, а процентът на отпаднали ученици и редовно непосещаващи е много висок.

Полученият от общината бюджет се разходва от директора на училището, който носи отговорност за него. Днес е важно директорът да бъде добър мениджър, за да разходва бюджета така, че училището да може да се издържа и да се развива. От мениджърските умения на директора днес зависи в много голяма степен бъдещето на училището.

Наредбата за разходване на училищния бюджет, както и Законът за предучилищното и училищното образование изискват директорът да го съгласува с родителската общност чрез Обществения съвет. **Затова Родителският клуб и Общественият съвет трябва да бъдат активни: вие можете да участвате в решаването как ще бъде разходван училищният бюджет.** Навярно ще дадете добри идеи!

3. Училищен живот

Какви допълнителни извънкласни и извънучилищни дейности се организират, какво се прави в междучасията и през времето за отдих, какви наказания се налагат на провинилите се ученици и много други оперативни въпроси се решават от Педагогическия съвет на училището.

Родителите могат да вземат отношение и по тези въпроси. За целта е необходимо **Общественият съвет да определи свои представители, които могат да участват като наблюдатели в работата на Педагогическия съвет.** По тези въпроси може да се произнася и Училищното настоятелство, в което участват представители на родителите. Т.е. необходимо е родителите да бъдат организирани.

4. Училищната мрежа

Общините имат основните правомощия по отношение на функционирането на училищната мрежа. Общините предлагат закриването, реструктурирането или отквиването на училища: Общинският съвет взема решение за това, общинският кмет внася Мотивирано предложение до Министъра на образованието, а Министърът издава съответната заповед.

Този механизъм никъде не предполага участие на родителите, което е сериозна слабост – в крайна сметка училищата съществуват заради децата, а родителите са тези, които ги представляват. Въпреки несъвършения механизъм родителите и местната общност могат да се намесят и да участват в целия процес. Така например ако училището във вашето село е застрашено от закриване, а местната общност е категорично убедена, че трябва да го запази, можете да направите:

- Още преди решението за закриване на училището да е разгледано на сесия на Общинския съвет, организирайте публично обсъждане и поканете общинския кмет. Това е добър повод да покажете решимост и да повлияете на решението. Никой не иска да се конфронтира с многобройна и добре организирана родителска общност!
- Съберете подписка срещу закриването на училището и я внесете в Общинския съвет. Така ще изправите съветниците пред дилемата да избират между предложението на кмета и волята на гражданите.
- Сесиите на Общинския съвет са открити за гражданите. Организирайте родители, които да присъстват на сесията и да се изкажат. Колкото повече са родителите и по-категорични са те, толкова по-голям е шансът за запазване на училището.
- Преди да издаде заповед за закриването на училището, Министърът на образованието изисква от Регионалния инспекторат по образованието да направи проверка по обстоятелствата. Срещнете се с комисията и се опитайте да я разубедите.
- Ако все пак Министърът подпише заповед за закриване на училището, можете да я обжалвате пред Върховния административен съд. Това спира изпълнението на заповедта и така училището ще функционира, докато излезе решението на ВАС. Делата за това могат да се проточат и 2 години, като през това време решителността на родителите ще намери начин да повлияе на местната администрация и Общинския съвет за отмяна на решението/заповедта за за-

криване на училището. Не забравяйте: подписаната от Министъра заповед се публикува в Държавен вестник и може да бъде обжалвана в 14-дневен срок след публикуването.

До 31 май всяка година Общинските съвети могат да решат кои училища да се преобразуват от основни в обединени, т.е. дали ще обучават ученици до 7-ми или до 10-ти клас. Това е важно решение за вашето училище и вашите деца: участвайте във вземането му!

Превръщането на днешните основни училища в обединени ще става след анализ и становище на регионалното управление на образованието и решение на съответния Общински съвет. Това решение може да бъде взето до 31 май 2017 г.

За вас е важно да прецените дали искате вашето училище да се трансформира в обединено. Препоръчваме на Родителския клуб да организира събрание на всички родители и на местната общественост, за да обсъдите заедно този въпрос. Ако изберете варианта за превръщане на училището в обединено, направете срещи с кмета на Общината и председателя на Общинския съвет и изразете вашето категорично желание. Срещнете се и с общински съветници, както и с работещите в отдел „Образование“ на общинската администрация. Необходимо е да „спечелите“ Общината за вашата кауза. Проведете среща и с Регионалното управление по образованието (бившия Регионален инспекторат по образованието).

Както виждате, родителите и местната общност могат да участват и да влияят върху вземането на важни решения от всички сфери на училищния живот. Активността и организираността са важни условия за това.

ЗАКОНЪТ ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ: промени, които касаят родителите

Законът за предучилищното и училищното образование бе одобрен от Народно-то събрание на 30 септември 2015 г. Той ще влезе в сила от следващата учебна година, като някои от важните му положения (например завършването на основно образование в седми клас) практически ще се осъществят три години по-късно.

Както посочихме по-горе, Законът предвижда 8-ми клас да премине от основната в средната степен на образование, като основното образование ще е на два етапа – начален (I–IV клас) и прогимназиален (V–VII клас). Средното образование също ще е на два етапа – VIII–X, и XI–XII ти клас.

Новият Закон предвижда механизми за защита на селските училища, като т. нар. „обединено училище”, в което ще може да се обучават ученици от първи до десети клас. В тях ще може да се придобива и първа степен на професионална квалификация. Т.е. селските училища може и да не загубят осми клас, а да „добият” девети и десети. Тази възможност е все още твърде неясна и ще изисква сериозни усилия от страна на учители, директори, общински ръководства и родители. В края на учебната 2016/2017 г. за първи път основно образование ще се завършва в 7-ми клас.

Допълнителна финансова подкрепа ще получат защитените училища, в които държавата ще дофинансира маломерните паралелки, т.е. паралелките, в които се обучават под 16 ученика: в някои случаи това ще удвои бюджета на училищата. Подобна възможност е отворена и за другите училища с маломерни паралелки, но как точно ще се осъществи, ще стане ясно чрез нормативен акт на Министерски съвет.

Законът предвижда текстове, които ще подпомогнат политиките за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства. Така например се въвежда стандарт за интеркултурно образование. Изисква се от всички училища да изработят свои програми за намаляване на ранното напускане на училище и за интеграция на ученици от уязвимите групи, забранява се обособяването на паралелки с ученици от един етнос в училищата, в които се обучават деца от различни етноси.

Законът изисква създаване на Обществен съвет към всяко училище и детска градина. Той ще бъде орган, който подпомага училището или детската градина и в същото време осъществява граждански контрол върху дейността му. В Обществения съвет ще участват минимум трима представители на родителите, избрани на общо събрание, както и представител на общината. Общественият съвет ще има широки правомощия: да участва в дейността на Педагогическия съвет, да дава предложения за разпределението на делегирания бюджет, да се произнася по избора на учебници, учебен план и много други.

Законът предвижда задължително предучилищно образование от 5 години и т.н. Предвидени са и любопитни, но важни подробности, като това шофьорска книжка да се издава след завършен първи гимназиален етап (10 клас) и др.

Обществените съвети или как да превърнем функционирането им в предимство

Тенденциите в развитието на училищното образование у нас определят необходимостта от отваряне на училището и все по-активното му взаимодействие с родителската

общност и местните институции. Идеята за „училището – център на общността“ вече не е нова и редица училища в България прилагат този подход, без да следват ясна, точно разписана методология и определен систематичен подход. Няма да се спираме върху ползите от него и от участието на родителската общност, тъй като има доста материали по темата².

Новият ЗПУО и проектът на Правилник за създаването, устройството и дейността на обществените съвети към детските градини и училищата, разработен според изискванията на чл. 270 на Закона, имат амбицията да отворят училището и да регламентират активното взаимодействие между училищна общност – родители – местни институции/общественост, за постигането на по-качествено образование за всяко дете чрез създаването на Обществени съвети. Или, както е дефинирана според Закона, целта на Обществените съвети е формирането на „активни и демократично функциониращи общности към всяка детска градина и всяко училище“, както и създаването на „орган за подпомагане на развитието на детската градина и училището и за граждански контрол на управлението им“.

Чл. 265, ал. 2 на Закона определя Обществения съвет като „орган за подпомагане на развитието на детската градина и училището и за граждански контрол на управлението им“. Чл. 269 определя широк спектър от правомощия на съвета: приема стратегията за развитие на училището/детската градина, участва в изработването на училищните програми за намаляване на ранното напускане на училище и за образователна интеграция, дава становище и съгласува делегирания бюджет, учебния план, учебниците и т. н. Законът също така определя състава на обществения съвет и основните параметри на функционирането му (чл. 266–268) и изисква Министърът на образованието да изработи Правилник за създаването, устройството и дейността на обществените съвети (чл. 270). По същество законът предвижда създаването на съвършено нов орган, различен от досегашните, включително от училищните настоятелства.

Първоначалната реакция от страна на учителската гилдия към идеята за Обществените съвети беше по-скоро рязка и отхвърляща. От една страна това се дължеше на неподходящото представяне (или по-скоро на липсата на такова) на идеята първо от законотворците, после и от Министерство на образованието. Обществените

² Славова, Емилия. Защо е важно участието на родителите, <http://www.index-priobshtavane.eu/?p=1422>; Захариев, Боян, Илко Йорданов. Проучване на родителското участие в училищния живот в България. София, 2010.

ЗПУО, в сила от 1.08.2016, чл. 265

съвети бяха представени по-скоро като външна, контролираща структура, която ще се занимава с търсенето на виновност (или поне такова беше впечатлението, което се създаде). От друга страна, и без това изтормозеният български учител в един момент се почувства още по-притиснат от всички онези „външни“ хора, които „ще навлязат в пространството му и ще започнат да му казват как да си върши работата“ – нормална реакция, която всеки, без значение от сферата, в която се намира, но поставен при подобна ситуация би изпитал, ако не е запознат с това, което предстои да се случи. В същото време тази реакция е и много показателна как тогава, когато липсва реален включващ консултативен процес (или поне участниците в него са с убеждението за липсата на такъв), всяка реформа (колкото и да е добра) се възприема като наложена „отвън“ и в техен ущърб. По същия начин често родителската общност възприема училището. В резултат от тези нагласи се появяват въпроси от страна на някои учители и директори като:

- Как родители без образование ще обсъждат бюджета на училището?
- Как родителите ще одобряват учебния план и учебниците, като не познават методите на преподаване, нормативна база, стандарти и т. н?
- Как Общественият съвет ще взема толкова важни решения, а отговорността ще се носи от директора?
- Обществените съвети имат прекалено много правомощия и никакви задължения.

Всъщност Обществените съвети имат едно голямо задължение – да помогнат и със съвместни усилия да превърнем училището в място, където НАШИТЕ деца ще са мотивирани да учат, да мечтаят и да развиват себе си. Последното може да се случи, само ако трите основни актьора, имащи най-голямо отношение към учебния процес – ученици, родители, учители, подкрепени от цялата общественост, престанем да възприемаме останалите като антагонисти, а по-скоро като съюзници. И тогава, когато съберем различните гледни точки, обсъдим заедно проблемите и заедно намерим решения, ще успеем да превърнем училището в така търсената „желана територия“ (която бюрокрацията също успя да изпразни от съдържание). Общественият съвет има потенциала да предостави именно това пространство, което ни е необходимо, за да седнем всички заедно на една маса.

Според **Правилник за създаването, устройството и дейността на обществените съвети**, утвърден от министър Кунева и публикуван в Държавен вестник на 27.09.2016 г. (наличен на <http://www.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=10232>), всяко училище и детска градина трябва да създаден свой Обществен съвет до 31.12.2016 г.

Броят на членовете на Обществения съвет в училища и детски градини с до 500 ученика трябва да бъде 5 или 7, а с над 500 ученика – 7 или 9 (конкретният брой на членовете се определя с решение на директора). Единият от тези членове ще е представител на финансиращия орган (т.е. общината – в масовия случай на детски градини и училища, или министерство – при някои гимназии), единият може да е представител на бизнеса и работодателите (възможност, отворена най-вече за професионалните гимназии), а останалите трябва да са представители на родителската общност, избрани от самите родители.

Родителските представители могат да са родители на деца и ученици от съответното училище/детска градина или изявени общественици, бивши възпитаници и др.,

като във втората група не могат да са повече от 1/3 от родителските представители, т.е. става дума за 1 или 2 общественика.

Членове на съвета не могат да бъдат лица, които са на трудов или друг договор с училището, които са членове на Училищното настоятелство, които са изпълнители или са на трудов договор към изпълнител, който има сключен договор с училището (включително и такива, които работят в съответния финансиращ орган – в повечето случаи Общината).

Самото участие в Обществения съвет (ОС) е безвъзмездно и не се заплаща. За членовете на Съвета не могат да бъдат правени разходи, включително и да се покриват пътните разходи, ако членовете му са от друго населено място. Това е сериозна слабост, защото представлява пречка за участието в Съвета на родители от други населени места, когато училището е средишно. Мандатът на ОС е три години.

Правилникът определя конкретните стъпки при избора на родителски представители. Те трябва да бъдат избирани на събрания на родителите, като в училища и детски градини с под 100 ученика се провежда едно общо събрание, а с над 100 ученика родителското събрание протича на два етапа. Първият етап е събрание по паралелки/групи, на което родителите избират двама или един представител на паралелката, а на втория етап се събират представителите на паралелките, за да определят родителските представители в Обществения съвет.

Самите родителски събрания се свикват от директорите чрез писмена покана (чрез класния ръководител) до всеки от родителите, отправена не по-късно от 15 дни преди провеждането на събитието. Поканата се отправя чрез ученическия бележник, на интернет-страницата и на мястото за обяви в съответното училище/детска градина. Задължително събрания, които да излъчат представители, трябва да се проведат във всяка паралелка в училищата с над 100 ученика.

Общественият съвет ще одобрява стратегията за развитие на детската градина или училището и ще приема ежегодния отчет на директора за изпълнението ѝ, ще участва и в работата на педагогическия съвет при обсъждането на програмите за превенция на ранното напускане на училище и за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи, както и при обсъждане на избора на ученически униформи. Новият орган ще може да предлага политики и мерки за подобряване качеството на образованието въз основа на резултатите от самооценката на институцията, външното оценяване – за училищата, и инспектирането на детската градина или училището. Съветът ще дава и становище за разпределението на бюджета по дейности и размера на капиталовите разходи, както и за отчета за изпълнението му при изразходване на средства от държавния бюджет. Общественият съвет съгласува предложението на директора за разпределение на средствата от установеното към края на предходната година превишение на постъпленията над плащанията по бюджета. Съгласува училищния учебен план, както и избора на учебници. Предвидено е представител на родителите да участва в комисиите за атестиране на директорите, при провеждането на конкурс за директор, както и да има представител при създаването и приемането на етичния кодекс на училищната общност. В заседанията на педагогическия съвет представителите на Обществения съвет имат право на съвещателен глас. С право на съвещателен глас в заседанията на Обществения съвет

участват поне трима представители на ученическото самоуправление и представител на настоятелството.

Приетият правилник следва да постави началото на формирането на Обществения съвет. Въпреки че някои училища стартираха този процес още преди месеци, те ще трябва да проведат избора отново – според всички разпоредби на правилника. Чл. 270 от Закона за предучилищното и училищното образование изисква създаването на ОС да става според Правилник, утвърден от Министъра на образованието.

От 2010 г. като част от програмата за намаляване на отпадането на ромските деца от училище „Всеки ученик ще бъде отличник“, реализирана от Център „Амалипе“, в голяма част от училищата функционират Родителски клубове, чиито функции са много близки до Обществения съвет. Идеята на родителските клубове, както беше описано и по-горе, макар и не така стриктно регламентирани, е да формират едно ядро от родители. Те се занимават с множество и разнообразни дейности, планирани и реализирани заедно с учителите от училище, като водещата роля остава за самите родители:

- Допринасят с идеи и мнения при избора на извънкласни дейности и други дейности, в които училището би могло да се включи.
- Подпомагат педагогическия колектив и директора при решаване на случаи на ранни бракове, превенция на отпадането от училище.
- Обсъждат проблеми, с които се сблъсква училището и как родителите биха могли да помогнат за преодоляването им.
- Обсъждат резултатите от външно оценяване и др.
- Обсъждат текущите нужди: на училището и как те могат да бъдат адресирани; на учениците и как те могат да бъдат адресирани; на педагогическия персонал (свързани с образователния процес) и как те могат да бъдат адресирани.
- Обсъждат възможности: какви текущи възможности има през съответния месец, от които училището може да се възползва и как – възможности за финансиране; включване в инициативи.
- Обсъждат график на предстоящите за месеца дейности, в които могат да се включат по-широк кръг родители, както и други представители на общността.
- Представят училището като институция и политиките, които то провежда, пред по-широк кръг родители, включително и съдействие по време на организирани инициативи за това повече родители да се включат и запознаят с училищния живот. Подпомагат взаимното опознаване на учителската и родителската общност.
- Провеждат анкета за впечатленията и удовлетвореността на родителите от материалната база, учебния процес, отношенията и живота в училище, след което обсъждат резултатите с директора и педагогическия персонал и заедно планират мерки за преодоляване на посочените проблеми (ако има такива).
- Организират събития в общността.
- Организират обучителни семинари и за останалите родители.

Опитът е огромен и трудно може да бъде споделен в рамките на няколко реда. Той обаче показва, че ако бъде приложен правилен подход, родителските клубове могат да се превърнат в неизползвана възможност. Същото би могло да се случи и с Обществените съвети. Връщайки се към въпросите, посочени по-горе, ще видим, че те са валидни не само за новата структура, предложена от ЗПУО. Същите въпроси биха могли да бъдат зададени и към един от органите на местното самоуправление – Общински съвет, който обаче разглежда и решава въпроси на много по-високо ниво, имащи отношение не само към цялата община, но и към общинските политики, общинския бюджет, решенията на кмета и т. н.

Вярно е, че всяка свобода е винаги плашеща, но именно в тази свобода са възможностите, които ние можем да използваме или да не използваме.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА ОБЩНОСТНАТА АНКЕТА

С какво може да ни помогне тя и как да я направим

Едно от най-важните неща, които може да направи Родителският клуб, е общностна анкета за оценка на качеството на образование в съответното училище. Много е важно да се знае мнението на родителите за проблемите, които децата им срещат в училище. Също така е много важно да се знаят предложенията на родителите за решаването на тези проблеми, както и това какво са готови родителите да направят, за да помогнат на училището. Общностната анкета, която се прави с родителите с определена периодичност, е най-добрият начин да научим тези неща.

I. ОРГАНИЗИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ОБЩНОСТНАТА АНКЕТА

1. Какво представлява общностната анкета?

Общностната анкета или допитването до общността в областта на образованието има за цел:

1. Да помогне на родителите да идентифицират проблемите в образователната сфера, така както те ги виждат.
2. Да насърчи родителите, заедно с образователните институции, да обсъдят тези проблеми и да потърсят заедно решения.
3. Да предприемат конкретни стъпки, за да намерят поне отчасти (ако не и изцяло) решение на проблемите.
4. Да измерят промяната, която заедно с училището, местната общност и другите образователни институции са постигнали.

2. Защо е необходимо да направим общностна анкета или допитване до общността?

Това ще помогне на родителската общност да се превърне в активен участник в образователните процеси, да дава мнение, да предлага решения и да участва в решаването на проблемите. Това не само ще активизира местната родителска общност, но и ще я направи по-отговорна към образованието на децата ѝ. От друга страна, това ще повиши и качеството на образованието, което децата получават.

3. Допитване до общността: какво е това и как да го направим?

Допитването до общността или анкетирането трябва да се провежда в края на първия срок (януари – февруари) и в края на втория учебен срок (май – юни). Родителският клуб сформира група от доброволци (също родители), които биха искали да

провеждат анкетите с останалите родители. Анкетата е кратка и се провежда в рамките на по-малко от 10 мин. Тя е една и съща при всяко анкетиране и не се променя. Но как конкретно да проведем анкетирането?

1. Да изберем екипа от активисти и доброволци, които ще участват в самото анкетиране. Те трябва да са хора, на които може да разчитате, и да са такива, които са разпознаваеми в общността и ще бъдат приети, когато почукат на нечия врата.
2. Да направим списък на родителите и да ги разпределим между анкетаторите, така че да не анкетираме два пъти един и същи човек.
3. Да направим кратко обучение на доброволците (анкетаторите) да работят с анкетната карта, да им разясним въпросите и да сме сигурни, че познават в детайли това, за което питат.
4. Да направим „сухи“ тренировки. Важно е всички, които ще участват в анкетирането, да са изпробвали анкетата поне няколко пъти. Могат да анкетираат свои приятели и роднини вкъщи. Това ще им даде малко опит и комфорт, че познават анкетата и могат да я направят на непознат.
5. Да известим местната общност и заинтересованите страни за предстоящото допитване до общността. Хората трябва предварително да знаят, че това ще се състои в определен период, за да не бъдат изненадани, когато някой ги посети вкъщи или ги спре на улицата. Те трябва да знаят и каква е целта, защо се случва и какво може да се промени след нея. Така ще се повиши доверието на хората и ще се провокира интересът им към образователните процеси. Можете да използвате различни канали за разпространяване на информацията – местната медия, вестник, радиоточка, обяви в кметството и кръчмата, от уста на уста, постер в училище и др. За хората е важно да знаят с каква цел правите това, така че се подгответе да им го обясните.
6. Да номерираме всички анкети ПРЕДИ да е започнало анкетирането и ПРЕДИ да са връчени на доброволците, за да могат отделните анкети да бъдат идентифицирани по своя номер и да сме сигурни, че никоя бланка не се е загубила по време на процеса. В началото винаги се поставя първата буква на населеното място, а след това номер. Така например анкета, която ще се прави във Велико Търново, може да получи номер „ВТ-001“ и така ще се променя номера според броя анкети, които смятаме да направим. Не забравяйте да поставите и дати на анкетите, за да може да различавате анкетите от различните проучвания!
7. Да проведем самото анкетиране в предварително уречения период, а малко по-долу ще поговорим за това как да обобщим и анализираме резултатите от проучването и какво да правим с тях.

4. Допитване до общността: кой какво прави? Практически съвети

Много важно е да разпределите отговорности на своите доброволци. Не забравяйте, че доброволческият труд е основен елемент от силата на общностната работа. Едни доброволци могат да се заемат с размножаване на анкетните карти преди проучването, други с разгласяването на предстоящото анкетиране и разлепването на обявите. Непременно ще ви трябват двама-трима души от доброволците, на които им се от-

дава работата с документи и са достатъчно прилежни и фокусирани върху детайлите, за да помогнат с обобщаването на резултатите от анкетите, което е много отговорна задача.

5. Допитване до общността: най-често допусканите грешки и как да ги избегнем

1. Недостатъчно познаване на анкетата и материята от страна на доброволците-анкетатори.
2. Механично задаване на въпросите от анкетата, без да се вниква в смисъла на отговорите на събеседника. На първо място се старайте да чуете и разберете какво ви казва анкетируваният, преди да помислите за това как да зададете следващия въпрос.
3. Неразбиране или погрешно разбиране на въпроса от страна на анкетирувания. Това се случва изключително често и ако анкетаторите не са съсредоточени и наблюдателни, ще отбележат отговора, който им дават, без той да кореспондира изобщо с въпроса.
4. Пропускане да се номерират всички анкети преди да е започнало проучването.
5. Непознаване на целите на допитването до общността от самите анкетатори. По време на работа на терен, докато анкетирувате, ще срещнете много хора, които ви питат защо го правите и какво ще се промени за тях чрез вашата работа. Някои може би ще ви сбъркат и с предизборна агитация. Някои може да ви поискат и пари. Обяснявайте внимателно на всички, че тази анкета се прави от самата общност за самата общност. Тя ще помогне да се повиши качеството на образование за децата ни. Тази анкета е за нас самите.
6. Различни технически и организационни грешки се допускат при обобщаването на резултатите от анкетите.

СРОК: Първо анкетиране – месеците януари – февруари

Второ анкетиране – месеците май – юни

II. ОБСЪЖДАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБЩНОСТНАТА АНКЕТА. СЪВМЕСТНО ПЛАНИРАНЕ НА ДЕЙНОСТИ

Кой и как да анализира резултатите от допитването до общността? Как да използваме тази информация?

Анализирането на резултатите от общностното допитване е много важен

елемент. Важно е също така тази дейност да се извършва от Родителския клуб и доброволци, които са участвали в проучването. Добре е, ако работите заедно с учителите, които ви помагат в организирането на родителския клуб, и минете през този процес заедно. Но запомнете: **учителите не трябва да правят анкети – те само ще ви помогнат в обобщаването.** Това става, като се следват следните стъпки:

1. Обобщаване на отговорите от всяка анкета в предварително направена таблица, която ще ви предоставим

Когато ги нанесете, ще видите как отговарят хората на всяка анкета и кои са основните проблеми, които се очертават. Обобщаването става, като на всеки въпрос се преброят отговорите „да“ и отговорите „не“ от всички анкети за населеното място.

Като пример можем да вземем следната ситуация: Един човек от клуба започва да прелиства анкетите една по една и казва какъв е отговорът на въпроса „Посещават ли родителите родителски срещи?“. В същото време друг човек записва (най-добре с отвесни чертички, които после лесно се броят) броят на отговорите „да“ и „не“. После те се събират и получаваме резултата – например 48 души са отговорили с „не“ на този въпрос, а 52-ма са отговорили с „да“. Изводът, който можем да направим тук, е, че почти половината от запитаните в селото не посещават родителски срещи. Така се сумират отговорите на всеки въпрос и се получават пълни данни за цялата анкета. Нашият съвет е да направите обобщението заедно с учителите, с които работите.

2. Извадете основните изводи от анкетата и направете анализ на проблемите в образованието във вашето населено място и училище.

Това означава да проследите обобщените отговори на въпросите от анкетата и да видите как родителската общност при вас отговаря като цяло на тези въпроси. Най-лесно обобщаването става на компютър, в таблица на Ексел (Excel), който автоматично може да ви направи графики на отговорите на всеки един въпрос, така както сме виждали за социологическите проучвания по телевизията. Въпреки че може би вашето проучване ще е по-достоверно. Можете да вземете също така една празна анкета и на нея да нанасяте броя отговори срещу всеки отговор.

3. Направете представяне и обсъждане на резултатите от анкетата.

Добре е в това обсъждане да участват колкото се може по-широк кръг хора. Съберете:

- Родители – опитайте се да съберете колкото се може повече родители. Кажете им, че ще представите резултатите от анкетата, в която всички са участвали, и заедно ще решавате какво да се прави след това.
- Директора и учителите.
- Кмета на населеното място и най-вече – на общината, и други представители на местните институции. Обяснете им какво сте правили и защо искате да направите широко обсъждане. Важно е те да присъстват, защото могат много да помогнат в решаването на проблемите, а и така ще видят, че даден проблем не е проблем само на един отделен човек, а на цялата общност.
- Широката общественост. Поканете и други жители на населеното място, които не са родители и нямат в момента деца в училище. Въпреки че не са пряко ангажирани с училището, то е важно за тях, защото училището определя в много голяма степен облика и на самото населено място, особено ако то е по-малко. Неслучайно когато се закрие училището в дадено село, селото постепенно умира. Освен това останалите жители също могат да помогнат при решаването на проблемите и да предложат решения.

4. Определете трите най-важни проблема.

- След като представите резултатите от анкетата, направете дискусия какво мислят присъстващите за тези резултатите.
- След първоначалното обсъждане определете кои са трите най-важни за момента проблеми, които можете заедно, с общи усилия да решите в рамките на следващите 6 месеца. Това можете да направите по следния начин: запишете

на флипчарт всички проблеми, които са станали ясни от анкетата. Помолете присъстващите да си помислят кой е най-важният за тях. След това започнете да четете проблемите, които сте записали (един по един) и помолете присъстващите да вдигнат ръка на този, който смятат, че е най-важен. Записвайте броят на гласувалите срещу всеки проблем. Накрая, след като преброите „гласовете“ за всеки един проблем, ще определите кой е най-наболелият в момента. Това не означава, че ще забравите за останалите, но не можете да решите всички проблеми наведнъж.

- Направете последваща дискусия, след като сте се спрели на един проблем – какво може да направи всеки, за да се реши или да се тръгне към решаване му в следващите 6 месеца (до края на годината или срока). Направете план за работа, като запишете ресурсите, които ще са ви необходими, отговорници и срок. Можете да го направите в следната таблица:

Проблем			
Дейност 1	Отговорници	Срок	Кой ще се включи; необходими ресурси
Дейност 2	Отговорници	Срок	Кой ще се включи; необходими ресурси
Дейност 3	Отговорници	Срок	Кой ще се включи; необходими ресурси

- Обяснете, че след около 6 месеца ще направите нова анкета, за да видите заедно дали действията, които сте предприели, са успели да доведат до промяна.

ВНИМАНИЕ! Не се хвърляйте да решавате големите национални проблеми, като икономическата криза и бедността. Изберете нещо малко, което е на местно ниво и което наистина можете да решите в рамките на няколко месеца, за да видят всички, че съвместните усилия водят до резултат.

Пример: Проблем, който излиза в анкетата, е малкият брой ученици от вашето училище, които продължават образованието си след 8 клас. Това е проблем, за разрешаването на който можете да направите много неща за кратко време и да постигнете резултат. Ние сме ви помогнали в тази насока, като сме включили някои идеи по-нататък.

Направете протокол от срещата. Не забравяйте да пуснете и присъствен списък. Направете снимки – след време всички, които са участвали в решаването на проблема, ще искат да си спомнят този исторически момент и да се видят на снимките.

5. Споделено от опита на родителските клубове

В СУ „Хр. Ботев“ гр. К. бяха анкетирани 77 родители, в семействата на които има общо около 140 деца, косвено обхванати в анкетата. Средно на анкетиран се падат по около 2 деца в училищна или предучилищна възраст. 52 от анкетираните имат деца, които учат в СУ „Христо Ботев“ (или средно 104 деца косвено са обхванати от анкетата). 20 души имат деца и в СУ „Христо Ботев“, и в други учебни заведения за предучилищна подготовка (или 40 косвено обхванати от анкетата деца).

- Част от родителите, които бяха анкетирани, посочиха, че някои от по-малките ученици (1–4 клас) от дълго време не ходят до тоалетна в училище. Тези деца ходят до тоалетна едва след като се върнат вкъщи. Причината за това е, че се страхуват, защото коридорът

до тоалетната е тъмен (няма осветление според децата). В разговор с директора на училището стана ясно, че осветление в коридора до и в самите тоалетни има и то е модерно – осветлението се включва, след като премине някой покрай него (с фотоклетка)... Така много бързо се намери решение на проблема. Оказа се, че фотоклетките са монтирани високо и не регистрират движението на по-ниските деца. Взе се решение фотоклетката на осветлението да бъде монтирана по-ниско, така че да отразява движението и на по-ниските деца, за да работи и за най-малките ученици.

- Според резултатите от анкетата сред част от родителите е налице безпокойство за децата, когато те са в училище. Около 40% от родителите споделят, че са притеснени за децата си в училище поради различни причини, свързани с насилие в училище, което според родителите остава често неадекватно санкционирано. Няколко представители на специфична ромска подгрупа посочват, че ги е страх да не откраднат дъщерите им от училище, други родители и от ромски подгрупи, и от българския етнос желаят да има някой, който да се грижи за реда в училището.

Не след дълго преподавателите от училището увеличиха броя на дежурните учители в междучасията, с което проблемите с дисциплината в междучасията, които бяха посочени от родителите в анкетата, намаляха значително.

Можем да дадем десетки подобни примери. Общностната анкета помага да бъдат разрешени много проблеми – както малки, така и големи, защото родители и учители започват да работят заедно. Резултатите винаги са добри!

ОПИТАЙТЕ И ВИЕ! НЕ Е ТРУДНО И ЩЕ УСПЕЕТЕ! ВАШИТЕ ДЕЦА ЗАСЛУЖАВАТ УСИЛИЕТО...

ОБЩНОСТНА АНКЕТА ЗА ДОСТЪПА ДО ОБРАЗОВАНИЕ

- Колко деца до 18 години имате? Има се предвид децата, които живеят с родителя.**
А) нямам; Б) 1 дете; В) 2 деца; Г) 3 деца; Д) имам повече от 3 деца ...
- Ходят ли на училище децата Ви, които са между 7 и 18 години? Посочете за всяко дете, от най-малкото към най-голямото.**

	Дете 1, години ...	Дете 2, години ...	Дете 3, години ...	Дете 4, години ...
а) да, записано е и ходи редовно				
б) записано е, но често отсъства				
в) записано е, но изобщо не ходи				
г) не е записано на училище, но е на възраст, в която трябва да ходи на училище				

- Ако децата Ви отсъстват от училище или изобщо не ходят, кои са основните причини? (Може да посочите повече от един отговор.)**
А) Нямам пари да го изпратя.
Б) Трябва да се грижи за по-малки деца.
В) Трябва да работи и да ни помага, за да изкарваме прехраната.
Г) Страхувам се, че в училище ще му се случи нещо лошо – ще се сбие, има наркотици, ще го откраднат..
Д) Не искам да го пусна да учи в друго село/град.
Е) Скучно му е и не му харесва на детето в училище.
Ж) Не знае добре български и не разбира какво се говори.
З) Има проблеми с другите ученици.
И) Има проблеми с учителите.
Й) Има много ниски оценки и не му се ходи.
К) Често боледува.
Л) Има дискриминация и не искам да го пускам. (Ако отговорът е „да“, от кого е дискриминиран)
М) Там има деца само от малцинствата и не искам да го пускам.
Н) Децата ми ходят редовно на училище и отсъстват рядко.
О) Няма смисъл да ходи на училище.
П) Друго:
- Колко често децата ви отсъстват от училище?**
А) Всяка седмица, повече от един ден седмично.

- Б) Всяка седмица по един ден.
 В) Отсъстват понякога, но не всяка седмица.
 Г) Не отсъстват или почти не отсъстват.

5. Има ли във Вашето училище...? Отговорете на всеки въпрос с А (да), Б (не), В (не съм сигурен).

	Да	Не	Не съм сигурен
5.1. Часове по „Фолклор на етносите / Ромски фолклор“			
5.2. Ученически парламент / съвет			
5.3. Родителски клуб			
5.4. Безплатен обяд за децата			
5.5. Частично платен обяд за децата			
5.6. Изцяло заплащан от родителите обяд за децата			
5.7. Извънкласни дейности			
5.8. Екскурзии и лагери за децата			
5.7. Обменни визити на децата в други училища			

6. Какво друго е важно да се направи в училище, за да са добре децата? Запишете всички отговор

.....

.....

.....

7. Спокойни ли сте за децата, когато са на училище?

- А) Да, напълно; Б) отчасти съм притеснен, защото
- В) Изобщо не съм спокоен, защото

8. Колко често в рамките на един месец ходите в училище като родител?

- А) изобщо не ходя; Б) 1–2 пъти в годината;
 В) по 1–2 пъти на месец; Г) По няколко пъти в месеца.

9. Кога ходите в училище?

- А) когато ме викне учител или директор;
 Б) на тържества;
 В) на уроци с участието на родители;
 Г) на сбирки на Родителския клуб;
 Д) ходя, когато си реша;
 Е) друго

10. Посочете три неща, които искате да се променят в училище!

1.
2.
3.

11. Децата ви, които са между 5 и 7-годишна възраст, ходят ли на подготвителна група/клас?

- А) да; Б) не; В) не съм сигурен; Г) нямам деца на такава възраст.

12. Ако децата ви ходят на подготвителна група/клас, къде става това?
А) в детска градина; Б) в училище; В) не знам; Г) нямам деца на такава възраст.
13. Посочете три неща, които искате да се променят в подготвителната група/клас!
1.
2.
3.
14. Децата ви на възраст от 2 до 5 г. ходят ли на детска градина?
А) да; Б) не; В) не съм сигурен; Г) нямам деца на такава възраст.
15. Ако не ходят на детска градина, коя е причината? (Може да има повече от един верен отговор.)
А) Няма детска градина или е в много лошо състояние.
Б) Отказаха да запишат детето, въпреки че аз исках.
В) Не можем да плащаме таксите, скъпо е.
Г) Децата се бият и хапят, не искам да го пускам.
Д) Много боледува и не искам да го пускам.
Е) Има дискриминация и не искам да го пускам.
Ж) Там има деца само от малцинствата и не искам да го пускам.
З) Не виждам смисъл да ходи на градина.
И) Децата ми ходят редовно на детска градина и отсъстват рядко.
Й) Нямам деца в такава възраст.
16. Посочете три неща, които искате да се променят в детската градина.
1.
2.
3.
17. Кой клас имате завършен Вие?
18. Кой клас има завършен съпруга / съпругата ви?
19. Искате ли да продължите образованието си?
А) да, със сигурност; Б) не, късно ми е; В) може, но при определени условия.
20. Какво ви е нужно, за да продължите образованието си? Посочете:
1.
2.
3.
21. Какво трябва да направи училището, за да продължите образованието си? Посочете:
1.
2.
3.
22. Вие сте:
А) мъж; Б) жена.

23. На каква възраст сте?

А) до 29 г.; Б) 30-39 г.; В) 40-49 г.; Г) 50-59 г.; Д) над 60 г.

24. В кое село / град живеете?

25. Как се определяте?

А) ром / циганин;

Б) миллет;

В) рудар;

Г) българин;

Д) турчин;

Е) друго.

ЕДИННИ В ПРАЗНИЦИТЕ СИ – ВАСИЛИЦА, КОЛЕДА, БАЙРАМ

**Какво и как празнуваме. Кое е общото.
Как да направим тържество в училище и
в нашето населено място**

Календарните и семейните празници на ромите показват в най-висша степен колко близки са традициите и обичаите на различните етноси, живеещи в България. Като цяло ромските календарни празници съвпадат с българските календарни народни празници (дори при ромите-мюсюлмани), в празничния ритуал присъстват множество елементи от българския празничен ритуал. Но всеки един от празниците получава специфично ромско осмисляне: свързва се с някоя ромска легенда, части от ритуала се видоизменят, като се пречупват през душевността на ромите и т. н. Нещо повече: елементи от ритуала, отдавна изчезнали сред българите, днес продължават да се срещат при много от ромските групи. В резултат от всичко това празниците и обичаите на ромите в България не могат да бъдат редуцирани нито до празниците и обичаите на българския етнос (въпреки българския им субстрат), нито пък да бъдат отъждествени с празниците и обичаите на ромите от другите европейски страни (въпреки ромското им осмисляне). Най-големите календарни празници за българската и ромската общност са: **Василица, Коледа и Байрам.**

Василица

Настъпването на Новата година е празник за всички хора по Земята, без значение къде живеят, каква религия изповядват и как се наричат. Новата година винаги носи надежди за по-добър живот, повече щастие и късмет и затова хората си пожелават тези неща в началото на всяка Нова година. За децата новогодишните празници са свързани също така с радостта от подаръците, които получават. Новата година за ромите започва през нощта на 13 срещу 14 януари с празника Василица. Преди един век българите също са отбелязвали Васильовден (известен още като Сурваки) на 13 срещу 14 януари и за тях този празник също е изпълнявал ролята на Нова година. Повечето роми празнуват празника три дни – 13, 14 и 15 януари, като вечерта на 13 януари е „втора Бъдни вечер“, 14 януари е Василица (или Васильовден), а 15 януари е Банго Васили (третият ден, когато Васили се изкривил от игри). Ромските обичаи, свързани с този голям празник, са тясно свързани с обичаите, които са изпълнявали българите (а и други етноси, живеещи по българските земи) по времето на вашите прабаби и праядовци.

Коледа

„Коледа“ е популярното народно име, с което е известен празникът Рождество Христово. Отбелязва се на 25 декември.

Според християнската религия на този ден във Витлеем е роден Исус, затова Рождество Христово е един от двата най-големи християнски празника (другият е Възкресение Христово – Великден). Народният календар свързва Коледа с най-късия ден в годината – 24 декември, който е бил отбелязван от много древни народи. След 24 декември денят започва постепенно да нараства.

Вечерта преди Коледа (вечерта на 24 декември) се нарича Бъдни вечер. С нея са свързани много обичаи при българи и при роми.

Байрам

Повечето роми-мюсюлмани празнуват голяма част от християнските празници, отбелязвани и от ромите-християни: Ерделез (Гергьовден), Васильовден, Игнажден, дори Великден. Но основните празници за почти всички роми-мюсюлмани са двата Байрама, празнувани и от другите мюсюлмани в България – турци, татари, българомохамедани. Празникът **Рамазан Байрам** се празнува в първите два дни на десетия месец от ислямската година. Той е празник на разговяването, защото през целия предишен месец мюсюлманите постят. Другият голям ислямски празник, отбелязван и от ромите-мюсюлмани, е **Курбан Байрам** – Празникът на жертвоприношението. Той се празнува точно 70 дни след Рамазан Байрам. На този ден мюсюлманите пренасят в жертва някакво животно. Обикновено това е коч, но може да е и крава.

ПРАКТИЧЕСКА ЗАДАЧА. Изследване и представяне на празниците

Стъпки за изпълнение на задачата:

1. Изберете екип за работа върху задачата. Екипът трябва да включва не по-малко от пет родители, ученици от ученическия парламент, учител и един координатор на екипа.
2. Проведете неформални разговори и интервюта с хората от общността за това как отбелязват съответния празник. Запишете различни хора: мъже и жени, стари и млади.
3. Обърнете внимание на следните въпроси:
 - Защо се отбелязва този празник: има ли легенда, свързана с него; какви поверия има?
 - Как се е отбелязвал в миналото и как днес: има ли разлика?
 - Кои са основните елементи в празника: кой какво прави, в каква последователност?
 - Има ли специфични песни и наричания?
4. Изгледайте филмите „Великден и Гергьовден при калдарашите в с. Кардам“, „Васильовден“, „Байрам“. Направете дискусии по различните филми!
5. Съвместно с ученическия парламент, учителите по Фолклор на етносите направете предварителен сценарий на отбелязването на празника – кои са участниците, какво ще се представи, кой каква роля ще има в честването, как ще протече мероприятиято.
6. Уведомете предварително местната общност за предстоящото честване – това ще ви помогне да съберете повече информация и участници.
7. Направете медийно разгласяване.
8. Поканете с лична покана представители на местните институции и гости на тържеството. Не забравяйте да разнесете поканите седмица предварително с точна дата и час на събитието!
9. Изпратете ни кратък текст и снимки, за да сложим вашата прекрасна работа в интернет пространството.

Какво е 8 АПРИЛ и как можем да го отбележим? Какво е ХОЛОКОСТА и какви са поуките на историята? Дискусия за Холокоста и организиране на 8 април

Теорията за „висшата германска раса“

Преследванията на ромите в Европа започват още в началото на XVI в., но достигат връхната си точка по време на Втората световна война (1939 – 1945) при управлението на Адолф Хитлер. Историята започва много по-рано и водеща роля в нея има идеята за чиста арийска раса. Като начало са обособени три групи роми. Първата е на „етнически чистите скитащи роми“. Отношението към тях е по-особено и им се позволява известна свобода. Членовете на Института за расова хигиена в Германия все пак приемат историческия факт, че ромите идват от Индия и следователно могат да бъдат смятани за арийци, но твърдят, че по пътя от Индия през Европа те са встъпвали в брак с представители на други раси и следователно са „омърсена, смесена раса“. Втората група са ромите със смесен произход. Мерките срещу тях са особено жестоки. По никакъв начин не им е позволено да имат деца, за да не продължат „замърсяването“ на германската нация. Третата група е от хора от неромски произход, които обаче водят скитащ живот като ромите. Тези хора са обявени за „антисоциални“ (които не могат да живеят нормално в обществото като останалите хора). Такива са и всички, които нямат постоянна работа или сами са си работодатели. Така са застрашени дори художниците и музикантите, които си изкарват прехраната, като се придвижват от едно място на друго.

Всички, които попадат в тези категории, заедно с евреите, са изолирани и изпращани в специално създадени концентрационни лагери. През 1942 г. в лагера Аушвиц-Биркенау са транспортирани над 10 000 роми. Ромите от окупираните от Германия територии също са изпратени в концентрационните лагери, обвинени, че са шпиони на съответните държави. В периода февруари 1943 – лятото на 1944 г. в лагера Аушвиц-Биркенау са депортирани ромите от Германия, Австрия, Бохемия и Моравия, Холандия, Белгия, Северна Франция, Полша, Съветския съюз и др. Условията в лагерите били нечовешки. Затворените там приличали повече на умрели, отколкото на живи. Те били подложени на глад, епидемия и болести. По-лошо от това били единствено газовите камери, където затворените евреи, роми и военнопленници били умъртвявани. Близко 19 300 роми са убити в лагера Аушвиц-Биркенау, като само на 2 срещу 3

август 1944 г. при заплахата от приближаването на съветските войски германците убиват в газовите камери 2900 роми.

Според данни от различни изследвания жертви на нацисткия геноцид стават над 500 000 роми. **Този геноцид се нарича Холокост (Пораймос на ромски език) и паметта на жертвите се почита на Международния ден на ромите 8 април.**

Българските роми по време на Втората световна война

По време на Втората световна война България е единствената европейска страна, в която евреите не споделят жестоката съдба на своите събратя. Не са избивани и ромите. След активизирането на политиката си срещу ромите, германското нацистко правителство изисква и от България да предаде своите евреи и роми и да ги депортира в „лагерите на смъртта“. Въпреки опасността страната да бъде окупирана от нацистка Германия, цар Борис III отказва, с което спасява живота на около 300 000 роми и 50 000 евреи.

ПРАКТИЧЕСКА ЗАДАЧА

Дискусия за Холокоста и организиране на 8 април

Стъпки за изпълнение на задачата:

1. Изберете екип за работа върху задачата. Екипът трябва да включва не по-малко от пет родители, ученици от ученическият парламент, учител и един координатор на екипа.
2. Съвместно с ученическият парламент изгответе презентация по темата „Холокост“.
3. След представянето на презентацията направете дискусия по темата. Направете дискусията в училище / читалището. Нека на нея да присъстват ученици от по-горните класове, родители, хора от общността, учители и други.

Обърнете внимание на следните въпроси:

- *Защо се отбелязва този ден?*
 - *Каква е целта на отбелязването на 8 април?*
 - *Какво трябва да запомним за този важен ден за ромската общност?*
4. *Накрая в памет на този ден можете да прочетете поезия/проза от известни роми, или пуснете някой известен ромски филм.*
 5. *Изпратете ни кратък текст и снимки, за да сложим вашата прекрасна работа в интернет пространството.*

Не забравяйте!

Преди провеждането на мероприятиято по повод 8 април:

- Съвместно с ученическият парламент, учителите по Фолклор на етносите направете предварителен сценарий на отбелязването на този ден – кои са участниците, какво ще се представи, кой каква роля ще има в честването, как ще прочете мероприятиято.
- Уведомете предварително местната общност за предстоящото отбелязване – това ще ви помогне да съберете повече информация и участници.
- Направете медийно разгласяване.

- Поканете с лична покана представители на местните институции и гости на тържеството. Не забравяйте да разнесете поканите седмица предварително с точна дата и час на събитието.

Материали за 8 април може да намерите в помагалата по „Фолклор на етносите – ромски фолклор“, на страницата www.amalipe.com и на www.youtube.com Center Amalipe Media.

КАК ДА НАПРАВИМ КАМПАНИЯ ЗА ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО СЛЕД 7 КЛАС И В УНИВЕРСИТЕТ.

**Защо е важно децата ни да имат средно и
висше образование. Положителните примери**

ВСЕКИ УЧЕНИК МОЖЕ ДА БЪДЕ ОТЛИЧНИК! Всеки ученик може да сбъдне своята мечта – да стане учител, лекар, адвокат...

За това е необходимо родители и учители заедно да мотивираме и поощряваме децата към постигане на успехи в училище и завършване на образователна степен, която ще им позволи да градят кариера и да се развиват професионално.

Ако накараш едно дете да повярва, че може да успее и искрено да се стреми към това, то ти си успял да намериш ключа към успеха в неговото развитие – оттам нататък никой и нищо не може да му попречи да го постигне. Така освен завършване на качествено основно образование, много важна роля има и продължаването на образованието в средна степен. Дали това ще бъде професионално образование, коя професия ще се изучава... изборът зависи от детето и семейството му. Първото и важно условие за постигане на това е децата да завършват успешно средно образование, което ще им позволи кандидатстване в университет с цел сбъждане на техните мечти.

Добра стратегия за продължаване в средна образователна степен е организирането на кампании за продължаването на образованието. Тук важно място заема Родителският клуб!

Това, което можете да направите Вие за по-доброто бъдеще на вашите деца, е да организирате мотивационна кампания за продължаване на образованието в гимназиална степен.

Как се случва това?

Мотивационната кампания за продължаване на образованието в гимназиална степен следва да бъде насочена към учениците от 7 клас и да

бъде организирана от Родителския клуб, от основното училище, в което тази година се обучават младежите, и от заинтересовани гимназии. Кампанията може да включва:

- Дискусии за значението на гимназиалното / професионалното образование и възможностите, които то предоставя.
- Представяне на различни средни училища в областта: представители на средните училища ще посетят вашето училище и ще разкажат за възможностите, които те предоставят пред седмокласниците и осмокласниците.

- Посещения на място в средните училища, финансирани от съответните гимназии или от общината.
- Среца с ученици, които вече учат в средни училища, и студенти.
- Среци с успели хора – роми и нероми, които да разкажат колко е важно образованието и как то им е помогнало да се реализират

ПРАКТИЧЕСКА ЗАДАЧА

Кампания за продължаващо образование в гимназии

Стъпки за изпълнение на задачата:

1. Дискусия за продължаващо образование:

- **Изберете ръководител** на групата, която поема настоящата задача!
- Съвместно с ученическия парламент **изработете презентация** на тема „Какви са ползите от средно образование?“. Направете проучване дали има хора от вашата общност в населеното място, завършили средно образование или университет. Сложете техните истории в презентацията и ги поканете на дискусията – това са добри примери, които могат да мотивират родители и ученици за продължаване на образованието.
- **Пуснете филма „Белите лястовици“** – филм за студенти по медицина от ромски произход. Можете да го намерите на www.youtube.com/CenterAmalipeMedia.
- **Направете дискусия в училището** на тази тема – съберете учениците от 7 и 8 клас заедно с техните родители и всички заинтересовани страни и след представянето на презентацията си отговорете на следните въпроси:
 - Какво е основното послание, което искаме да предадем?
 - Какво ще убеди хората да приемат посланието?
 - Какво искаме да направят или да знаят хората, след като са чули нашето послание? (Например да разберат защо е необходимо всеки ученик да има завършено средно образование: За да получат по-добра работа; За да живеят по-добре; За да имат по-добре платена работа; За да сбъднат мечтите си.)
 - Какво ще получите вие като активни и успешни родители?

2. **Направете изнесени посещения** с цел запознаване с училищата, предлагащи диплом за завършено средно образование във вашето населено място и регион. Всички гимназии в края на учебната година предлагат открити уроци и безплатни посещения в техните сгради с цел запознаване с училищната среда, с професионалното образование, което предлагат, и запознаване с това какви дипломи получават учениците, завършили съответното училище. За тази цел е добре предварително екип от Родителския клуб да направи среща с училището, за да може да се организира самото посещение. Помислете кога ще е най-удобният период за това, с какъв транспорт ще го направите и как директорът на гимназията ще представи своето училище. Гимназиите ще ви съдействат за организиране на транспорт – за тях е важно да привлекат повече ученици. Можете да потърсите за съдействие и общината.
3. След провеждането на кампанията съвместно с учители и Ученическия парламент **направете анкети** за това колко деца ще продължат в гимназии и за какво мечтаят!
4. Изпратете ни текст и снимка за публикуване на добре свършената кампания!

Не забравяйте! Всичко това правим за по-доброто бъдеще на нашите деца!

ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННИТЕ БРАКОВЕ

Цел

1. Намаляване на риска от ранни бракове сред младежите в училище.
2. Увеличаване на шанса младежите да продължат образованието си.
3. Повишаване на доверието на общността към училището.

Описание

Ранните бракове са традиция, която все още се среща сред част от ромите. При по-консервативните групи те се инициират от родителите и са свързани с идеята за запазване на непорочността на булката преди сватбата, страх от „кражба на момичето“, „добрата грижа“ от страна на родителя (вкл. страх „младите да не тръгнат по лош път“) и преклонение пред традицията. При групите в преход (повечето роми) ранните бракове се инициират от младежите („приставане“, „избягване“), а родителите са неутрална среда.

Център „Амалипе“ публикува материали, които могат да се използват за организирането на дискусии по въпросите на ранните бракове: филм „Животът е прекрасен“, книжка с лични истории „Женски съдби“, национално представително проучване на семейните нагласи в ромска общност и др. Те ще ви бъдат предоставени. Можете да ги свалите и от www.amalipe.com.

Темите по-долу представят няколко типа работа за превенция на ранните бракове – както превантивна, така и когато се сблъскате с конкретен случай.

Дискусия „За и против родителската намеса при създаването на ново семейство“

Провеждането на такава дискусия е изключително важно. В много от ромските махали днес можете да видите различни модели за създаване на семейство. В две съседни къщи, а понякога дори в една и съща къща ролята на родителите при създаването на семейство е доста различна. Често младите хора реша-

ват за кого да се оженят/омъжат, а родителите им решават това за техните сестри и братя. Родителската намеса все още е силна в някои ромски групи, махали и семейства. При други тази традиция вече е отминала, но споменът за нея е жив и лесно може да бъде подновена. При всички положения тя често води до отпадане от училище. Затова е важно да направите дискусия. Тези въпроси трябва да се обсъждат вътре в общността, защото истинската промяна може да дойде само „отвътре“.

Малко информация

В миналото

В миналото много народи са имали обичай родителите да създават семейството на своите деца, да избират невяста за своя син или жених за своята дъщеря. Тогава се е мислело, че не може любовта да бъде основната причина за създаването на семейство, че не е нужно младите хора да се обичат, за да се оженят, а че любовта идва по-късно, когато поживеят заедно и създадат деца. Затова хората са смятали, че родителите трябва да направят този важен избор за своите деца. Те са вярвали, че родителят може да направи по-правилен избор, защото е по-възрастен и по-зрял.

Знаете ли, че в миналото често се е случвало младоженците да се срещнат за първи път в деня на сватбата или на годежа. При някои народи, при които жените са ходели със закрити лица (с фередже или бурка), младоженецът дори не е виждал лицето на булката.

Днес

Днес обичаят родителите да създават семейството на децата си е отживелица и се среща съвсем рядко. Той е забранен от закона и се смята за нарушаване на едно от най-важните права на човека – правото на свободен избор.

Всеобщата декларация за правата на човека е приета от Общото събрание на ООН на 10 декември 1948 г. Тя е преведена на поне 375 езика и диалекта, което я прави най-превежданият документ в света. Декларацията е първото значително постижение на световната организация в тази област и първото записване на световно ниво на права, чиито носители са всички човешки същества. Тя се състои от 30 члена, които са разработени в последващи международни споразумения, регионални инструменти за защита на човешките права, национални конституции и закони.

Намерете и прочетете Всеобщата декларация за правата на човека. Кои от нейните членове касаят темата, която обсъждаме?

В наше време се смята, че любовта е най-важният фактор за създаването и съществуването на едно семейство, а младите хора трябва да се обичат, за да се оженят. Това означава, че те трябва да се познават добре, защото истинската любов изисква да познаваш характера на любимия човек.

В модерните семейства родителите се грижат за доброто бъдеще на своите деца, като им помагат в избора на добро училище или университет, като ги подкрепят да получат по-добро образование и професия. Родителите съветват своите деца и при създаването на семейство, но изборът и решението се взема от младите хора.

Законът

За сключването на брак (т.е. за създаването на семейство, признато от закона) се изисква желанието на младоженеца и младоженката. Кумовете също трябва да потвърдят, че решението за брак е взето от двамата младоженци в резултат от свободен и осъзнат избор. Законът забранява брак, при който младоженците, или единият от

тях, не е дал съгласието си. Предвиждат се тежки наказания за нарушаването на правото на свободен избор.

Традициите

В миналото обичаят родителите да създават семейството на своите деца е бил широко разпространен сред всички етнически общности. Днес българите и турците, както и повечето роми, не следват тази традиция, а дават възможност на младите хора сами да решат за кого да се оженят или омъжат.

При българите, особено в традиционните селски семейства, традицията родителите да избират невеста/жених за своето дете е продължила до края на 19 и дори през първите десетилетия от 20 век. Дълго време мнението на младоженците дори не е било търсено. За да се омъжат/оженят за любимия човек, младежите са „крадяли булка“, а девойките са „приставали“.

Потърсете доказателство за това във възрожденската и новата българска литература! Кой известен български поет пише стихотворението „Пристанала“?

Знаете ли, че в много райони на България свещениците започват да питат младоженците дали се женят по собствено желание едва след Освобождението? Известният народопсихолог Иван Хаджийски описва пример, в който за първи път след Освобождението свещеник попитал младоженката дали обича жениха, дали действа по своя воля. Тя навела очи и отговорила: „Питай тато“. „Изборът на бъдеща съпруга бе само едно от всички решения, вземани от родителите“, разказва Иван Хаджийски в том 1 от своята книга „Бит и душевност на нашия народ“. Намерете тази книга и прочетете каква е била традицията при създаването на семейство в селските български общини!

По време на Възраждането и след Освобождението тази традиция постепенно се е променила. Първоначално родителите започнали да питат за мнение младите преди да вземат решението за сватба. Постепенно се наложило схващането, че именно младите трябва да вземат това решение и да изберат своя съпруг/съпруга.

Същите процеси протекли и при българските турци през 20 век.

Обичаят родителите да създават семейството на своите деца е бил разпространен сред всички ромски групи до втората половина на 20 век. Постепенно повечето роми преодоляли тази традиция – напълно или частично. В наше време тя е запазена сред най-традиционните ромски групи – напр. *калдарашите* и *бургуджиите*. Дори и при тях традицията вече се променя, като родителите обсъждат с младежите дали и кога ще ги задомят. При останалите ромски групи младите хора са тези, които решават за кого ще се омъжат/оженят.

Знаете ли, че национално изследване „Проучване на семейните нагласи в ромска общност 2010“ посочи, че 69,1% от ромите не одобряват под никаква форма заплащането на зестра („бабаак“) за булката. Едва 14% днес са съгласни с твърдението, че родителите могат да създадат семейство на децата си, без да искат тяхното съгласие.

Проучете!

Намерете това проучване и се запознайте с данните му! Какви изводи можете да направите? Проучването можете да намерите в: **Център Амалипе, Превенция на ранните бракове**, Пловдив 2011. Налично на: <http://www.amalipe.com/files/publications/Doklad-prevencia-ranni-brakove-bg.pdf>

Чуйте популярната песен „Джалма“ на дует „Ритон“! Какъв е сюжетът на песента?

Прочетете разказа на Златка от Куклен! Как е създала семейството си? Кой е взел решението за това. Според вас ще продължи ли тя традицията да избере съпруга/ съпругата на своите деца?

Казвам се Златка Йорданова Йорданова и съм ромка. Аз съм на 32 години. Омъжих се на 15 години. Един ден настоящата ми свекърва, която е от гр. Куклен, отиде при майка ми да ме иска за снаха. Родителите ми се съгласиха, защото момчето е от хубаво семейство, заможни са и са от нашия град. Направихме годеж, след това и сватба. Не можях да се противопоставя на това тяхно решение, защото при ромите е прието децата да се подчиняват на родителите си. Въпреки че се омъжих рано, аз винаги съм търсела начини да се развивам като личност. Затова през 2000 година записах курс за шивачки по програма на Европейския съюз. Професията на шивачка много ми харесва и след завършването на курса започнах работа в завод „Брилянт“ в гр. Пловдив, където и до момента работя. Затова мисля, че съм една успяла ромска жена, тъй като успях да изградя дом и отглеждам две деца, на които ще дам възможност да продължат образованието си.

Дискусията

Обичаят родителите да създават семействата на своите деца има както противници, така и привърженици. **Противниците** твърдят, че този обичай пречи на младите хора да създадат стабилно семейство и нарушава техните човешки права, защото:

1. В резултат на този обичай младоженците понякога дори не се познават преди сватбения ден. Често се оказва, че характеристиките им са много различни и не си подхождат. А това води до караници и до развод.
2. В повечето случаи младоженците не се обичат, защото дори не се познават. А нормално е бракът да се гради на любовта.
3. *Бабаакът* (зестрата, която се плаща за булката) е нарушаване на достойнството на младото момиче. Не е допустимо да се „купува“ булка, така както се купува неодушевен предмет или животно.

Привържениците на обичая също имат своите аргументи:

1. Младоженците винаги имат по-малко опит от родителите си и не могат сами да преценят кой е най-подходящ за техен другар в живота. Това най-добре могат да направят родителите им, които са с по-голям опит.
Затова в общностите, в които е запазен обичаят родителите да създават семействата на своите деца, разводите са по-редки, отколкото в общностите, в които младоженците създават семейство по свое желание.
2. Бракът трябва да се изгражда не толкова върху любовта между младоженците, колкото върху взаимното уважение, общите интереси и любовта към децата. Любовта между младоженците не може да задържи дълго време едно семей-

ство сплотено, с течение на годините тя отминава. Затова не е проблем, ако младоженците не се познават и обичат преди сватбата.

3. Бабаакът не е „купуване“ на булката. Той е вид гаранция, че родителите на младоженеца (свекъра и свекървата) ще ценят и уважават своята снаха. А също така, че в случай на нещастие (напр. при развод, или ако съпругът почине) бъдещето на момичето ще бъде финансово подсигурано. Припомнете си значението на т. нар. „момински пари“ при калдарашите!

Съставете две групи и организирайте дискусия на тема „За и против родителската намеса при създаването на ново семейство“! Нека едната група защити тезата, че обичаят родителите да създават семейства на своите деца трябва да се запази, а другата група да аргументира необходимостта от изоставянето на този обичай.

За ваше улеснение ви предлагаме няколко допълнителни въпроса, отговорите на които можете да използвате в аргументацията си:

1. Свързани ли са възрастта, на която е един човек, с опита (житейски и професионален), който той има? Винаги ли „по-възрастен“ означава „по-опитен“? Какво друго освен възрастта има значение за опита, който има човек?
2. Защо разводите са сравнително малко в общностите, където е запазен обичаят родителите да създават семейства на своите деца? Дали причината за това е, че родителите избират добър съпруг (съпруга) за своето дете, или причината е, че в тези общности традициите са много силни, а традициите забраняват развода?
3. Как се отразява ранната женитба на образованието, което получава младото момче или момиче? Попитайте вашите учители и вашия директор на колко години човек може да се ожени (омъжи) законно, т.е. да сключи граждански брак! Попитайте също така дали законите позволяват, ако някой има сключен граждански брак, да може да продължи да учи в училище!
4. Как се отразява ранната женитба на професионалната реализация на младото момче или момиче? Намерете информация за броя на безработните във вашия край! Колко от тях са с висше образование, колко са със средно, колко са с основно и колко са без образование? Тази информация можете да получите от Бюрото по труда. Какви изводи можете да направите от получената информация?

Не забравяйте, че:

1. Традицията родителите да създават семейството на своите деца не е специфично ромска! Тя се е срещала и при българи, турци – при това само до преди 100–150 години. Срещала се е и при много други народи. Постепенно тази традиция е преодоляна, защото модерното общество поставя на първо място правата на отделната личност. Именно личността, човекът решава кога и за кого ще се ожени/омъжи.
2. При повечето ромски групи традицията родителите да създават семейството на своите деца вече е преодоляна и особено по-младите роми смятат тази традиция за отживелица. Проучване на Център „Амалипе“ от 2010 г. показва, че

едва 14% от ромите са съгласни, че родителите могат да вземат това важно решение вместо децата си.

Разбира се, има и консервативни ромски групи, като калдарашите, бургуджиите, тракийските калайджии и др., при които тази традиция все още е силна. Помислете защо! Как са живели тези групи до 1958 г.?

3. Законът, както и религията, изискват младоженците да вземат решението за женитба! Обърнете внимание, че при ритуала – независимо дали е светски или религиозен – именно младоженците биват питани за съгласие, а не родителите!

Дискусия „За и против ранни бракове“

Създаването на семейство е едно от най-важните неща в живота на човек, а изборът на съпруг/съпруга определя в много голяма степен бъдещето на човека. Образованието

определя каква работа ще имаме и каква реализация ще постигнем, а партньорът в живота е най-важният фактор за нашето бъдещо щастие. Затова е необходимо изборът на съпруг/съпруга да се направи на подходяща възраст – тогава, когато младите хора вече осъзнават напълно своите действия и могат да правят избор. Също така е много важно изборът да бъде направен от самите млади хора и да изразява съгласието и на двамата.

Ранните бракове все още са проблем на много места в ромска общност. В някои групи и махали все още много от младите хора се женят рано. На други места това вече е изключение, но може да се срещне, макар и рядко. На трети места тази традиция е само спомен, но има опасност тя да бъде възстановена.

Организирайте дискусия по темата „ранните бракове“! Тя със сигурност ще бъде от полза за образованието на вашите деца и за развитието на вашата местна общност!

Малко информация

В миналото

В миналото при много народи младите хора са създавали семейство в ранна възраст. Това е било така, защото тогава не е имало възможност те да учат в гимназии и университет и така да усвоят добра професия. От момчето се е очаквало да стане земеделец, скотовъд или да усвои някой традиционен занаят. От момичето се е очаквало да бъде добра домакиня и майка. Тези неща младите хора (и момчета, и момичета) са научавали още в ранна възраст и затова са били задомявани рано. Вярвало се е, че това се прави за по-доброто бъдеще на младежите, за да не тръгнат „по лош път“.

Потърсете примери от българската и световната история, които показват, че в миналото възрастта за женене е била много ниска. Разделете се на две групи. Нека първа група потърсят такива примери в българската история – от Средновековието до Възраждането, а втора група – в световната история. Потърсете помощта на учителя си по история.

За всеки случай, който сте открили, посочете какви са конкретните причини за сключване на ранен брак. Работете по следната таблица:

Кратко описание на случая	Възраст, при която момчето и момичето са сключили брак	Кой е взел решение за сключване на брака	Причини за сключване на брака	Източник
<i>Пример:</i> През 1228 г. цар Иван Асен II сгодява дъщеря си Елена за малолетния император на Латинската империя Балдуин II	<i>Елена – 2 години Балдуин II – 11 години</i>	<i>Иван Асен II; Латинските барони, регенти на Балдуин II</i>	стремежите на българския цар да се намеси във вътрешните работи на латинците и да стане опекун (василиопатор) на малолетния император Балдуин II, като му даде за съпруга дъщеря си Елена.	И така, когато властта в Цариградската империя била наследена от Балдуин, който бил невръстен, за по-голяма полза бил сключен договор и с клетва било утвърдено, че дъщерята на загорския цар [Иван Асен II], мъж славен и могъщ по това време в тези земи, ще встъпи в брак с невръстния, чрез което родство споменатият Балдуин се надявал на големи дела, както и немалко да укрепи своята власт. <i>Хрониката на венецианеца Марино Сануто</i>

Днес

В наше време обичаят младите хора да се задомяват рано е отживелица. Днес човек трябва да учи повече години, да получи подходящо образование, за да може да се реализира добре, да усвои добра професия и да има високи доходи. Само така младият човек ще бъде полезен не само на себе си, но и на своето семейство. Човешкото общество се е развило много и се изискват повече години, за да може човек да усвои основните неща, необходими за достоен живот в обществото.

Помислете! Колко години са необходими за да стане човек програмист, учител, лекар? Могат ли тези професии да се усвоят на 13-14 годишна възраст?

Какви знания и умения са били необходими в миналото на земеделеца и на скотовъда? А днес? Възможно ли е днес да бъдеш фермер на 13–14-годишна възраст?

Законът

Българското законодателство позволява младежите да създадат свое семейство, като сключат граждански брак тогава, когато са пълнолетни, т.е. когато са навършили 18 години. По изключение се допуска брак между непълнолетни младежи, които са навършили 16 години – в този случай се изисква съгласието на родителите. Законите напълно забраняват създаването на семейство и сключването на брак преди младежите да навършат 16 години. Предвидени са наказания, ако малолетни създадат семейство.

Проучете! Потърсете в Семейния кодекс и в наказателното право основните разпоредби, свързани със създаването на семейство и сключването на брак!

До каква възраст децата се определят като малолетни? А като непълнолетни?

Традициите

Обичаят да се създава семейство в ранна възраст е бил широко разпространен сред всички народи в миналото. Такава е била българската традиция до края на 19 век, както и традицията на българските турци до средата на 20 век. Днес този обичай е напълно преодолян и ранните бракове са изключение.

В миналото всички ромци са създавали семейства в ранна възраст. Днес това все още е така при някои ромски семейства, а при други вече не е. Има групи – напр. рударите, при които ранните бракове вече са изключение. При други те все още се срещат, защото младежите смятат, че първата любов е любовта на техния живот и решават да се задомят щом се влюбят за първи път. В повечето случаи скоро те осъзнават, че когато човек е твърде млад, лесно допуска грешки и не бива да се бърза с едно от най-важните решения в живота на човек – създаването на семейство. Младият човек трябва да завърши добро образование, за да има добра професия, да натрупа житейски опит и така да създаде семейство. Все повече ромски младежи и девойки разбират това, както и техните родители. Затова можем да кажем, че традицията с ранните бракове вече се преодолява и в ромска общност.

Прочетете разказа на Веселина от гр. Раковски! Как е създала тя семейството си? Колко време е продължил бракът е? Какъв е нейният съвет към други млади момичета на нейната възраст?

Казвам се Веселина. На 28 години съм. Омъжих се на 16 години. Аз сама му пристанах, защото мислех, че го обичам, но това се оказа лъжа. Бях омъжена само 25 дни. Не можах да издържа да ме тормозят постоянно. Свекървата постоянно ми се караше още от втория ден. Тя не ме понасяше, но най-интересното е, че не можах да разбера защо не ме искаха. Когато казах на съпруга си за това, той започна също да се държи зле с мен. Не знам как се реших, но се прибрах при майка си и баща си и не съжалявам.

След като и съпругът ми не държеше на мен, защо да оставам? Любовта, в която се кълнеше през цялото време, се оказа фалшива още на третия ден след като се оженихме. Аз се опитах да търпя, но не издържах... Май да се омъжиш от любов е шантова работа, не като във филмите... Мислех, че за любовта няма граници, но любовта ми е била сяпа, може би защото бях малка на години. С годините осъзнах, че съм направила голяма грешка, но връщане назад няма.

Сега съм много добре – работя в оранжерии в гр. Раковски и вземам 500 лв. заплата. Никой не може да ме командва. Сега гледам на живота по различен начин. Въпреки че не съм образована, на тези години човек е по-зрял и може да види любовта по друг начин. Аз съм доволна от живота засега, имам си сериозен приятел и се чувствам спокойна. Радвам се, че не съм омъжена. Сигурно щях да имам няколко деца и куп грижи. Грешката, която направих аз, се повтаря от голяма част от момичетата от гр. Раковски и моят апел към тях е да не правят прибързани решения за женитба: на нас, жените, от една целувка ни омекват краката и си мислим, че това е любовта, а след ден се оказва само илюзия. Нека младите момичета да не се омъжват рано; те трябва

първо да се образуват, да поживеят малко при родителите си и чак тогава да се омъжат, а и образованата жена е най-доброто нещо на света. Затова тези деца трябва да учат, а не да мислят за омъжване. Не повтаряйте моята грешка!

Знаете ли, че национално проучване през 2010 г. посочи, че средната възраст за създаване на първо семейство в ромска общност е между 18 години и 4 месеца и 18 години и 8 месеца. При някои групи, като рударите, това става значително по-късно (22 години), а при други, като миллета, семейство се създава по-рано. Същото проучване посочи, че по-образованите роми създават семейство по-късно.

„В представителната извадка за лицата над 10 г. (където едно лице от домакинството съобщава данни за останалите), средната възраст за начало на съжителство с партньор е 18 г. и 8 месеца. Най-често срещаната възраст за начало на съжителство е 17 г. На 16-годишна възраст 20% от ромите вече съжителстват с партньор като семейство. На 18-годишна възраст делът на лицата, които съжителстват с партньор, е 50%, а на 21-годишна възраст партньор имат 80% от живеещите в обособените махали...

Като най-значим и ясно изразен фактор за ранното начало на неформалните съжителства и брачния живот се откроява образованието на изследваните лица. Нарастването на възрастта за първо съжителство и първи брак се намира в правопрпорционална зависимост с нивото на образование. Колкото е по-високо нивото на образование, толкова по-късно започват брачните и безбрачните партньорства (графика 1). Средната възраст на първото партньорско съжителство при лицата с незавършено начално образование е 17 г., но най-често срещаната начална възраст е 16 г., като тогава 50% от ромите с най-ниското образование вече имат партньор. Средната възраст на първото партньорско съжителство при лицата с висше образование е 23 г., но най-често срещаната начална възраст е 28 г. На 25 г. 50% от ромите с висше образование вече имат партньор...”

Из „Проучване на семейните нагласи в ромска общност, 2010“

Център „Амалипе“, Превенция на ранните бракове, с. 93-94, Пловдив 2011.

Налично на: <http://www.amalipe.com/files/publications/Doklad-prevencia-ranni-brakove-bg.pdf>

Намерете „Проучване на семейните нагласи в ромска общност 2010“, както и други подобни проучвания и ги коментирайте! Какви изводи можете да направите?

Дискусията „ЗА И ПРОТИВ РАННИТЕ БРАКОВЕ“

Организирайте дискусия по въпросите на ранните бракове с родители. Непременно включете родители на деца от 7 – 8 клас, както и други, които смятате за застрашени. Поканете в дискусията както родители, които биха се съгласили децата им да се омъжат рано, така и родители, за които сте убедени, че няма да го направят. Добре е тази дискусия да бъде първа.

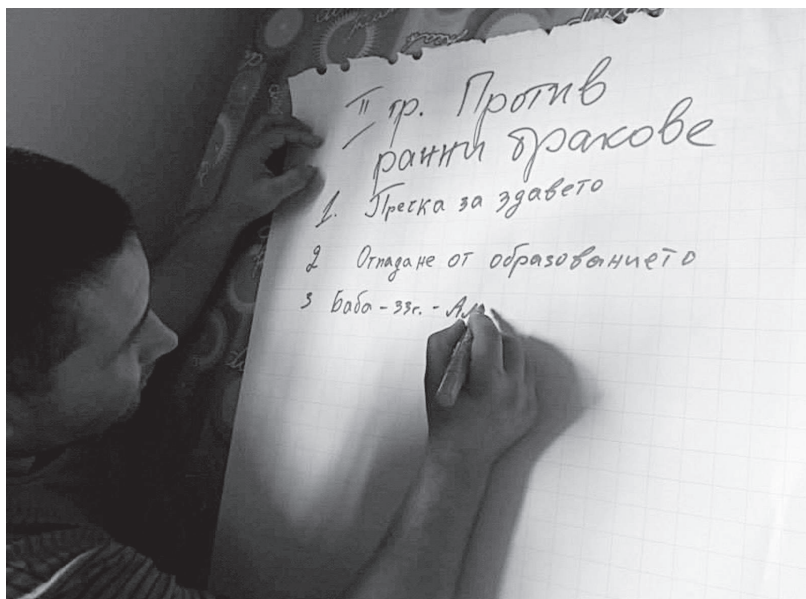
Ход на дискусията с родителите

- Покажете филма „Животът е прекрасен“.
- Представете резултатите от проучването на семейните нагласи.

- Поканете успял ром/ромка, които не са се омъжили рано да разкажат за живота си. Ако е от същото населено място, внимавайте той/тя да се ползва с добро име в общността. Ако е от друго място – опитайте да е от същата ромска група. Ако вие имате подобна история, разкажете я.
- Поканете стара българка/туркиня, която да разкаже как навремето и при българите/турците са се женили така, но вече не е така и е по-добре за младежите!
- Дискутирайте. Опитайте да включите възможно най-широк кръг участници, а не само най-гласовитите. Не опонирайте директно и не поучавайте! Изложете елегантно „другите“ аргументи, като „А няма ли да е по-добре за децата, ако...“. Използвайте названията на местната общност („хорохане рома“, „дасикане рома“, „калдараши“, „миллет“, „рудари“) – **това отваря сърца!** Използвайте думи, познати на местната общност („бабаак“, „бияв“, „Дюн“) – **това ще спечели уважението им.** Хвалете децата: „Умни са, могат да станат лекари, адвокати, кметове, депутати, ако им дадем шанс“. Покажете уважение към традицията, заедно с елегантно твърдото убеждение, че „в Европейския съюз“ така вече не може.
- В случай на нужда запознайте участниците с наказанията, които законът налага на родители и младежи в случай на ранно задомиаване. Акцентируйте, че този закон вече започва да се спазва („заради ЕС“) – дори и да не вярвате, че е така.
- Съвместно направете план какво да се предприеме, за да намалее ранните бракове, или да разрешите случай на такъв. Нека родителите поемат конкретен ангажимент!
- Уточнете кога ще се срещнете пак, за да видите как върви планът и кой какво е свършил.

Уважаеми родители,

Не забравяйте след провеждането на всяко събитие с родители да направите протокол от проведената среща, да попълните присъствения списък с всички родители, които са били на срещата, и да направите снимки за спомен!

ДОБРИ ПРАКТИКИ от работата на Родителските клубове

В своята дейност Родителските клубове от цялата страна се сблъскват с множество различни проблеми, които са специфични за съответното училище. Срещат и някои общи проблеми: как да привлекат повече родители в дейността на Клуба; как да привлекат родители от всички етноси и групи; как да спечелят доверието на учителите и директора, за да поставят проблемите на децата и да достигат до общи решения; как да участват реално в дейността на училището и на общината, и много други.

В работата на Родителските клубове няма универсални решения, които са валидни за всички училища в цялата страна. Така както са различни училищата, учениците и родителските общности, така различни са и решенията на проблемите, с които се сблъскват родителските клубове.

В същото време те на много места вече постигнаха важни успехи! Т.е. те произведоха много „добри практики“. По-долу сме описали само някои от тях. Други можете да намерите на <http://www.gomaeducation.com>, както и във фейсбук групата „Активни родители – Център „Амалипе“ и „Амалипе – Велико Търново“. Вижте тези примери! Може би ще ви хрумнат добри идеи как да действате.

Общностна анкета и търсене на решения за проблемите от анкетата

Село Черна гора, обл. Стара Загора

Чудесен подход за мобилизирането на родителските клубове беше провеждането на общностната анкета, анализирането на резултатите от нея и търсенето на решения на проблемите, които са подсказани от самата анкета.

След като анализираха анкетите, някои от родителските клубове организираха срещи със заинтересованите страни (учители, директор, кмет, общински съветници, и др.) за представяне на резултатите от проучването. На тези срещи се потърси партньорство и заедно изработиха план за разрешаване на проблемите, посочени в анкетите.

Така например в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Черна гора, Родителският клуб, с подкрепата на екип от преподаватели, организира и проведе работна среща със Заместник-кмета на Община Братя Даскалови за представяне на резултатите от анкетите с родителите. На срещата присъстваха родители на ученици от ОУ „Св. св. Кирил и Методий“, директорът на училището и Петър Малинов – Образователен координатор на Център „Амалипе“ за региона. Освен резултатите от анкетите, родителите представиха и своите искания: училището им да бъде преобразувано в „обединено“ по смисъла на новият Закон за училищното и предучилищното образование.

Уточнено бе със Заместник-кмета по образованието Общината да включи като партньор ОУ „Св. св. Кирил и Методий” – с. Черна гора при кандидатстване по проекти за намаляване на отпадането на ученици от училището.

Като резултат от извършената от членовете анкета и анализът след нея се стигна и до поставянето на приоритети в дейността на Родителския клуб от самите анкетиранни родители от с. Черна гора. Половин година по-късно, след провеждането на нова общностна анкета, Родителският клуб организира нова среща в общината, на която представи исканията си:

- Приоритети за промяна в детската градина:
 - безплатни такси за детската градина;
 - повече разнообразие в заниманията;
 - да има учител ром.
- Приоритети за промяна в училищния живот:
 - безплатна закуска и обяд за учениците след 5-ти клас;
 - възможност за родители, които имат желание да продължат своето образование: възрастни родители;
 - транспорт и учебници за обучаващите се в средни училища.

IV ОУ „Г. С. Раковски” – гр. Берковица

Със съдействието на Родителския клуб бяха организирани празници в общността. Децата заедно със своите учители подготвиха програма, а родителите участваха в изработването на костюмите. На празници родителите приготвиха традиционни гозби и пресъздаваха празнуването в ромската общност. Съвместно с родителите бяха провеждани дискусии и презентации, свързани с мотивацията за учене сред ромския етнос и въпроса с ранните бракове.

ОУ „Св. св. Кирил и Методий” – с. Търнене

В помощ на педагогическия екип и на учениците е сформиран Родителски клуб с председател Юсеин Салиев Мехмедов. През първия учебен срок Юсеин Салиев Мехмедов взе участие в обучение на активни родители, организирано от ЦМЕДТ „Амалипе” във Велико Търново. Впоследствие Родителският клуб организира кафе-дискусия на тема: „За и против родителската намеса при създаване на ново семейство”, проведена през месец ноември в ОУ „Св. Климент Охридски” – с. Буковлък. Много родители се включиха активно в тренинга „Родители и учители заедно за по-добро бъдеще за всяко дете”, състоял се в хотел „Балкан” в гр. Плевен. Проведеха се и дейности с родителите на 8 клас, както и срещи-разговори персонално за всеки ученик по домове. Дейно участие взе Родителският клуб в работата на първи клас при решаване на проблемите на класа. Това се случи на „чаша кафе, чай и сладки”, приготвени от родители. Обсъдени бяха дисциплината, успехът, мероприятията на класа. Родителският клуб на четвърти клас взе активно участие в живота на класа. Проведени бяха мероприятия на кафе и чай с родителите за обсъждане проблемите на класа и мерки за преодоляването им, и други.

ОУ „В. Априлов“ – с. Хърлец

Родителският клуб в с. Хърлец реализира редица дейности с родители и ученици като: лектория за родители на тема „Активизиране участието на родителския клуб в училищните инициативи“, „Проблеми в училище: помощ от родителите за преодоляването им“, „Деца, застрашени от отпадане: причини, изготвени профили и предприети действия“, „Обсъждане на подготовката за предстоящото външно оценяване на учениците от IV клас“, „Участието на ромските родители в дейности на училището и организиране на занимания през лятото“, „Превенция на ранните бракове“ и други дейности, организирани от Родителския клуб: партньорство между семейството и училището при обучение в дух на толерантност и недискриминация, съхраняване и развитие на културната идентичност на деца и ученици от етнически малцинства – фактор за повишаване качеството на образование в етническите смесени училища, образование без предразсъдъци.

ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – с. Селановци

В с. Селановци беше създаден неформален Ромски родителски клуб „Дъга“, който работи по специално подготвен план с основни ангажименти:

- Организиране на дейности в ромската махала за запознаване на родителите на застрашените от отпадане ученици с проблема и оказване на съдействие за разрешаването му.
- Подпомагане на дейността на Ученическия съвет в организирането на благотворителни инициативи.
- Провеждане на срещи „На кафе“ за организиране и подготовка на Банго Васил.
- Включване активно в подготовката и реализацията на Банго Васил.
- Активно съдействие на ученическото ръководство в подготовка за участие в проект „Училището като център на общността“ на Национална мрежа за децата.
- Активно съдействие на възпитателите – ръководители на групите „Фолклор на етносите – ромски фолклор“, инициирани от ЦМЕДТ „Амалипе“ за подготовка и участие в големия празничен концерт в чест на 8 април.
- Активно участие в подготовката и провеждането на инициативата „Пътят на успеха“ – среща на успели бивши възпитаници на училището с различен етнически произход, представители на интелигенцията, бизнеса, политиката. Основна цел – професионално ориентиране и формиране на самочувствие у всички участници.

I ОУ „Н. Й. Вапцаров“ – гр. Берковица

На 07.05.2015 г. родители от ромската общност посетиха училището, за да участват в съвместната дейност с учениците от СИП „Ромски фолклор“, посветена на празника Гергьовден. Те бяха и зрители, и участници, като разказаха за празнуването на Гергьовден в миналото и днес. На 12.05.2015 г. родители от ромската общност присъстваха на презентация на тема „Училище без насилие“ за превенция на агресията и конкретните мерки за преодоляването ѝ, които се прилагат в нашето училище. След

това се проведе и обсъждане по темата, като отново се припомни, че родителите трябва да бъдат партньори, т.е. да оказват своевременно и адекватно съдействие на училището при решаването на проблеми, свързани с прояви на видове агресия сред подрастващите. И при двете срещи родителите бяха информирани за проблемите и постиженията в учебно-възпитателната работа с децата им – успеваемост, отсъствия, дисциплина, готовност за часовете и др. (училището е доста отдалечено от квартала, в който живеят ромските ученици, и по-голямата част от родителите им не посещават родителските срещи); текущи въпроси; предстоящите изходни нива и НВО в 4. и 7. клас.

ПАРТНЬОРСТВОТО МЕЖДУ СЕМЕЙСТВО И УЧИЛИЩЕ – фактор за успешна социализация на ромските деца

ДОБРА ПРАКТИКА НА НУ „Христо Смирненски” – град Бяла Слатина

Процесът на интеграция чрез образование дава възможност на учениците от различни етнически групи да получат необходимата подготовка, гарантираща им пълноценно участие и реализация във всички

сфери на живота в условията на пазарна икономика. Осигуряването на качествено и широкодостъпно образование на всички деца в Република България е държавна задача, за осъществяването на която е необходимо да бъдат обединени усилията на Общината, училището и всички институции.

Родителите са част от училищния живот и като такива е необходимо да са запознати с процесите, протичащи в училището. При работата си с тях е нужно да се спазват някои принципи, като уважение и доброжелателност, лична значимост и индивидуално отношение, вариативност и разнообразие, информираност и дипломатичност, дискретност и добронамереност.

Знаейки, че успехът на всяка програма зависи най-вече от това в каква степен са приобщени родителите към нейната философия, още през месец май проведохме **родителски срещи**, на които запознахме родителите с целта на нашата дейност.

Родителите проявиха голям интерес и желание децата им да участват в организираното **Лятно десетдневно училище**. Разбирайки, че децата се нуждаят от допълнителна работа, за да могат да се чувстват по-уверени и сигурни в клас през новата учебна година, те осигуряваха тяхното ежедневно присъствие.

Особено емоционална и интересна за учениците бе **срещата им с момчетата и момичетата от Корпуса на мира**. Между тях не съществуваха никакви езикови и етнически бариери. Ромските деца и американските младежи заедно пяха, играха, рисуваха и се забавляваха. Тяхната емоционална връзка бе толкова завладяваща и заразителна, че успя да привлече и други деца, които бяха придружавани от своите по-големи и по-малки братя и сестри, а често в училище се отбиваха и техните родители. С голямо желание всички участваха в създаването на „Стена на приятелството”. Това бе нагледен пример, че когато на децата им е интересно, те сами и с желание идват в училище.

Друг елемент е организирането на **Комуникативни тренинги и лектории за родители**. Един от очакваните резултати е повишаване на образователната, здравната, административната и комуникативна култура на родителите на децата от етниче-

ските малцинства. В тази насока бе и организираната лектория с родителите на тема **„Административна и комуникативна култура“**. Идеята бе да се повишат компетенциите на ромите при контактите им с общинската администрация и да се запознаят с видовете услуги, които общината предлага. Разясниха се основните принципи на административното обслужване на населението. Представиха се организациите, извършващи административно обслужване. Изясниха се изискванията към местата за осъществяване на административно обслужване. Обосновава се връзката между административното обслужване като фактор за създаване на адекватна административна среда за превенция и борба с корупционните явления. Представиха се възможностите на съвременните информационни технологии за подобряване на административното обслужване.

Във връзка с възникнали отделни случаи в страната на заболяване от Морбили със съдействието на Отдел „Противоепидемичен контрол“ на РИОКОЗ – Враца бе извършена имунизация на децата до 18 години в ромската махала. Активното участие на хората е показател за подобряващата се здравна култура на ромското население.

Голяма част от родителите се включиха в **училищната инициатива „Да направим училищната среда по-привлекателна за родителите и учениците от НУ „Христо Смирненски“ – гр. Бяла Слатина“**. НУ „Христо Смирненски“ се намира в централната част на ромската махала. Площта му включва огромно дворно пространство, сградата на училището, футболно и волейболно игрище и свободно пространство, което е бетонирано. То е единственото място, където децата могат свободно да играят, да карат велосипеди, за да не са на улиците, по които има постоянно движение на леки и товарни автомобили. Освен от майки с малки деца, двора на учебното заведение се ползва и от младежи за игра на футбол и волейбол. Това място се бе превърнало в единственото парково пространство, тъй като в близост до квартала нямаше обособен парк или детска площадка, където да могат спокойно родителите и децата им да почиват и играят. В изпълнението на дейностите активно участие взеха учителите, родителите и персоналът на училището. Бе възстановена зеленината на футболното игрище, бяха монтирани пейки и кошчета за отпадъци, бяха засадени дръвчета и розови храсти. Очертани бяха и игрищата за футбол, волейбол и народна топка. Надяваме се през пролетта, когато ще се види ефектът от положения труд, училището да стане още по-привлекателно място за всички ученици, учители и родители.

Учениците и техните родители бяха провокирани към активно участие в училищния живот и чрез **изграждане на интеграционен кабинет**. Целта е да се провокират учениците от различните етнически групи, изведените от помощното училище и техните родители да участват активно в живота на училището. В ежедневната си работа учителите създават условия за изграждане на знания и умения у учениците. Работят индивидуално съобразно техните възможности, ангажират вниманието им с целесъобразно подготвени упражнения, поставят им реални и изпълними от тях цели и задачи.

Педагогическият екип е убеден, че от изключително значение за успеха на учениците са **персоналните срещи с родителите**. По време на тези срещи ресурсният учител и класните ръководители запознават родителите с принципите на интегрираното обучение на деца със СОП в системата на народната просвета и със задълженията им; предлагат им конкретни форми и начини за самоподготовка на ученика у дома; обуча-

ват ги да усвоят различните форми и похвати на работа с детето, за да създадат и развият у него полезни умения за самостоятелен и независим живот; съдействат на семейството за разширяване на социалните контакти на ученика; съдействат за включването на родителите в подготовката за празниците в училище; съдействат за снабдяване на родителите със специална литература и работни листи за ученика; участват в родителски срещи и други общоучилищни форми и дейности. Задачите по интегрирането на ученика трябва да се възприемат и разглеждат като общи, както респективно и отговорността на всички специалисти.

Една от дейностите с доказан ефект е **участие в подготовка и провеждане на празници**. От казаното по отношение на ромските родители можем да направим следния извод: колкото по-образовани са те и колкото по-съпричастни са към дейности, близки до образованието, толкова по-положително е отношението им към образованието и по-силно е желанието децата им да посещават училище. Очевидно е, че за да бъдат привлечени и задържани в училище ромските деца, е нужно паралелно да се полагат грижи и за ангажирането на техните родители. Празниците са тези, които се превръщат в мост между училището и родителите.

Добра основа за изграждането на толерантни отношения дават взаимното опознаване и най-вече съпреживяване на празниците. Включването на знанията във вид на тържества даде възможност за личностна изява на всяко дете и бе ясен знак за превръщането на знанията в трайни ценности, като гордост от етническата принадлежност и уважение към принадлежността на другия.

На **тържество пред родителите** бе представен обичаят Бъдни вечер и Коледа. В подготовката за празника активно участие взеха родителите на участниците. Те подготвиха ястията за коледната трапеза и сурвачките. Откриха по тавани и мазета предмети и съдове от бита на старите българи и ги предоставиха за оформяне на битовата обстановка за празника.

Представянето на знанията под формата на тържества стимулираше познавателната активност на учениците, мотивираше ги за приобщаване към празниците на различните етноси и доведе до формиране на етнотолерантни взаимоотношения. Това е в унисон със съвременните предизвикателства, които налагат новите норми на поведение, а именно даване възможност на всеки, живеейки според собствените си разбирания, да се научи да живее и с останалите.

Дейностите, насочени към работа с родителите, допринесоха за:

1. Повишен интерес у учениците към учебния процес и заинтересованост у децата и родителите от ромската общност към нуждата от образованост. Повишава се степента на редовна посещаемост от страна на ромските деца в училище.
2. Учениците от ромски произход имат възможност да се включат в различни извънкласни форми на обучение, съгласно техните интереси. Повишава се самочувствието на ромските деца като можещи и отговорни.
3. Създават се добра основа и условия за продължаване на тези занимания с децата в училище като инструмент за тяхното задържане и повишаване на интереса им към учебния процес.

4. Повишава се образователната, здравната, административната и комуникативна култура на част от родителите от етническите малцинства. Те се приобщават към образованието и социализацията на децата им в училище.

СЪЗДАВАНЕ НА РОДИТЕЛСКИ КЛУБ „ФЕНИКС”

ДОБРА ПРАКТИКА НА СУ „Свети Паисий Хилендарски”, гр. Върбица

Защо (проблем, към който е насочена):

През последните няколко години проблемът за ранното напускане на училище от

деца на 13–15 години се очерта като един от основните в нашето училище. Създадох се и функционират към настоящия момент повече от осем клубни извънкласни дейности, в които учениците участват доброволно, водени единствено от своите интереси и способности. Затова екипът, който разработи този проект, се ориентира в посока осъществяване на образователната интеграция не само с ученическа, но и с родителска целева група. Дейностите, около които се обедини екипът, ще обезпечат в по-голяма степен и в по-различна, гъвкава форма отношенията родител – тийнейджър, учител – ученик, учител – родител.

Какво направихме

Заедно с родителите на седмокласниците участвахме в Клуб „Феникс”. Една от задачите ни беше родителите да станат първостепенни партньори на учителя в общата им отговорност към бъдещето на младите хора. Задачата ни беше трудна, тъй като връзката ученик – родител – училище отдавна е прекъсната. Голяма част от родителите не посещават срещите в училище по една или по друга причина. За да се справим с този проблем, срещите на Клуб „Феникс” се провеждаха като неофициални на кафе и сладки и бяха съобразени със свободното време на родителите. Голяма част от тях прегърнаха идеята за участие в клуба

Резултатите от проведена анкета сред родителите бяха следните:

- На въпроса „Какви са според Вас най-честите причини, поради които учениците рано напускат училище?” преобладаващите отговори са „несериозно отношение към училището от страна на родителите”, „ранната женитба”.
- На въпроса „Помагате ли на вашето дете да се подготви за училище?” преобладаващият отговор е „понякога”.
- На въпроса „Какви промени в поведението на вашето дете наблюдавате?” преобладаващите отговори са „рязка промяна в настроението”, „раздразнителност”.
- На въпроса „От какъв вид помощ се нуждаете?” преобладаващите отговори са „от споделен успешен опит”, „повече научна информация”.

Анализът на резултатите от анкетата ни насочи и какви теми да разглеждаме по време на срещите си. Неофициалността на срещите и различната обстановка допринесоха за това родителите да бъдат по-откровени и да говорят по-открито за проблемите, които имат със своите деца, други споделяха опит как са се справяли в дадени ситуации. Независимо от етническата принадлежност много от тях бяха единомисленици,

че една от най-сериозните причини, поради която учениците рано напускат училище, е ранната женитба.

Опитахме се да си изясним причините за това, изслушвайки разказите на майки, които са направили същата грешка и не искаха това да се случи и на децата им.

На 6 март Клуб „Феникс“ взе участие в празненство, организирано от седмокласниците за техните родители. За първи път присъствах на такава „родителска среща“, а може би и родителите също. Тя беше съпроводена с танци, подаръци и веселие. Родители и ученици присъстваха на купон заедно и това беше крачка към намаляване на дистанцията между тях. Учениците сами бяха подготвили всичко, цялата организация беше тяхно дело, за да може техните майки да се чувстват специални по случай най-женския празник 8 март.

През месец април поканихме Клуб „Тийнейджър“ на Пролетен бал. Трябваше да подготвим празненство за седмокласниците. Родителите споделиха какви са музикалните предпочитания на техните деца и осигурихме музикалното оформление. Този път организацията бе в ръцете на родителите и те се справиха отлично. Не всички родители успяха да присъстват, но празненството беше на ниво.

През месец май и двата клуба участвахме в подготовката и реализацията на празника Гергьовден.

На финала на нашия проект празникът се проведе извън училище – в ресторант, предоставен ни за ползване от една от майките в Клуб „Феникс“. Изработихме и изпратихме покани на всички родители и ученици от двата клуба. Всички заедно участвахме в украсата на ресторанта. Празникът премина с песни и танци от страна и на ученици, и на родители.

Кои се включиха (участници): 56 родители на седмокласници

Какво постигнахме (резултати): С помощта на участието си в Клуб „Феникс“ родителите получиха възможност да опознаят много по-добре своите деца, поглеждат проблемите от друг ъгъл. Да си изяснят причините за държанието на тийнейджъра въкъщи и в училище. Да се възползват от споделен успешен опит при решаване на проблемите, които имат. Да положат основи на доверие и споделяне на проблеми и успехи между учениците и техните родители и учители. Да осъзнаят важността на тяхната роля като посредници във връзката ученик – родител – училище.

СРЕЩА с членовете на Родителския клуб от ПГ „А. Дамянов“, гр. Николаево

На 27 април регионалният координатор за Юго-източен регион Петър Малинов се срещна с Ахмед Мерджанов – председател на Родителския клуб към ПГ „А. Дамянов“ в гр. Николаево, за да обсъдят подходящите форми за ИКД по „Твоят час“ и организиране на среща с клуба за провеждане на анкети с родителите. С Мерджанов

се обсъдиха възможните точки за дневен ред на срещата, които да бъдат разгледани:

- Възможността за въвеждане на дуална форма на обучение от 2017/2018 учебна година като средство за задържане и мотивиране на учениците на гимназията и родителите им.

- Учениците отсъстват, защото не проявяват интерес към училищните занимания, затова е необходимо да се търси по проект „Твоят час“ форми на ИКД, които отразяват техните интереси (на учениците).
- Организиране на среща с родителите за провеждане на анкети с тях. Определи се най-ранният възможен ден – около 15 май 2016 г. , когато могат да се организира такава среща с родителите и провеждане на анкетиране.

РОДИТЕЛИТЕ СЪЩО МОГАТ ДА ВОДЯТ ЧАСОВЕ (нов поглед върху ролята на ромите в училището и общността)

Пламен Янакиев, гр. Дългопол

През 2012 г. петима младежи от ромски произход, включително и аз, взехме участие в обучение, организирано от Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ в гр. Велико Търново. Получихме удостоверения, че успешно сме

преминали обучението за работа в часовете по СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“. Така започна всичко. Развълнувани и нахъсани от знанията, които получихме по време на обучението, ние се прибрахме в гр. Дългопол, за да се захванем с това, за което бяхме подготвени.

Още на следващия ден започнахме работа по набиране на групите по СИП при СУ „Свети Климент Охридски“. На всички им беше много любопитно какво ще правим в тези часове и как така ще ги водим точно ние, а не преподавателите от училището. Децата също бяха заинтригувани и много от тях изявиха желание да посещават СИП. Първият час беше много вълнуващ и за нас, и за децата. Почувствах се отново като първокласник – чувство, което мислех, че никога няма да се повтори, въпреки че се бях подготвил. Въпреки опасенията ми мина гладко. Добрата подготовка, работата в екип и желанието ни да го направим както трябва сработиха. Усмивките на децата, онези грейнали личица, любопитните погледи – никога не бях се чувствал по-щастлив.

Това, че ние не сме дипломирани учители и досега не сме работили с деца, имаше и своите добри страни. Защото часовете ни бяха много по-различни за децата от тези, в които са влизали досега, нямаше я преградата между ученик и учител. Ние станаме приятели и рядко се чуваше между чиновете някое от децата да вика: „Господине!“.

Историята на нашите прадеди беше интересна за децата. За съжаление, но не и за учудване, те предпочитат повече игрите, а не учебниците. Тъжно ми беше, когато виждах деца, които не могат да четат и да пишат. Затова реших да използваме приказките в учебниците за диктовки. Така се научаваха да пишат и четат, добиваха увереност, а и научаваха приказките, в които винаги има поука. Играехме на игри на думи, с които се опитвах да направя така, че да не им доскучава в часовете. Те много се забавляваха, тъй като използвахме забавни думи, на които те трябваше да обясняват значението. Но най-любимите им часове, разбира се, бяха във физкултурния салон – там бягаха и скачаха на воля.

През студените зимни дни много исках да им пусна дисковете с интерактивните игри, дисковете за ромите и други документални и образователни клипове, но за съжаление не разполагаме с нужната техника. Надявам се през следващата учебна година да се сдобием с поне един лаптоп и техника за озвучаване, и дай Боже, проектор.

Не мога да отрека, че най-много се затруднихме с децата, които имат голям брой отсъствия. Те вече имаха изградено мнение, че училището не е от голямо значение за тяхното бъдеще. Особено при децата, отглеждани от един родител, или от баба и дядо. Правенето на профилите на децата, застрашени от отпадане, ме сблъска с истории, които досега бях виждал само по филмите. Тъй като говорех с всички поотделно и насаме, децата се отпускаха и споделяха с мен причините, поради които отсъстват. А именно тормоз от съучениците, нямането на средства за закуска, а за дрехи и обувки да не говорим. Една от причините също е гледането на по-малки братя и сестри или възрастни баба и дядо. За да мога да ги върна в училище, трябваше да намеря това, което да ги прави щастливи. И така започнахме с концертите.

Първият концерт, първи както за мен, така и за много от децата, беше по повод ромския празник Василица (14 януари). Всички бяхме притеснени как ще се представим. В концертната програма имаше танци, песни, стихотворения и, разбира се, пресъздаване на ромския празник Василица. Всички много се радваха, смяха се и се веселиха. За моя голяма радост ефектът, който търсехме, го имаше. Завършихме с едно общо хоро, в което се включиха както участници, така и родители и ученици. След тази първа изява се почувства лека промяна у децата, самочувствието им се повиши и започнаха да осъзнават, че могат да се справят с предизвикателствата, стига да се борят и да искат да постигнат нещо.

Със съставянето на групите по СИП направихме и родителски клуб. Членовете на клуба са родители с авторитет и се ползват с доверието на ромската общност в град Дългопол. Засега родителският клуб спомага много за подготовката на празници и мероприятия, свързани с нашите бит и култура. Примери за това са празници като Василица и 8 април (международен празник на ромите). Тяхната подкрепа зад сцената като помощ за направата на прически, костюми, разяснения на детайли за пресъздаването на ритуалите, както и вкусно приготвените традиционни гозби бяха безценна помощ за нас. По случай Баба Марта деца и младежи направиха мартеници и ги подадохме на ученици, учители, както и на ръководството на училището и общината.

На 8 април зрителната зала на Народно читалище „Н. Й. Вапцаров” в гр. Дългопол беше препълнена, имаше много гости, деца и родители. Децата бяха толкова развълнувани и изплашени дали ще се справят. Зад кулисите беше инфарктно, някои от девойките дори обявиха, че ще припаднат. Но с всеки танц, с всяка песен, те се отпускаха и накрая едва ги прибирах от сцената. Черешката на тортата беше пресъздаването на бургуджийска сватба с ритуалите при поискването на булката, пазарлъка за цена на булката, бръснене на младоженеца, самата сватба. Всеки един момент от сватбата беше възнаграден с бурни аплодисменти, радостта и любовта бяха изпълнили залата. След края на концерта цялата публика се изправи на крака пред положения труд и завоювания успех на участниците. Всички много се гордееха със своите деца. Но най-важното е, че децата бяха доволни от самите себе си.

Така за няколко месеца привлякохме много деца и родители към нашата кауза.

За всички е ясно, че това са силните страни на нас, ромите – танците, песните, веселието! Това е нашият дар от Господ – да веселим хората. Сега всички идват при мен с молба да ги включа в предстоящи концерти. Много от родителите, които гледаха с недоверие на това, което правим, сега са едни от хората, които първи се притичват при нужда. Хора, които сега ни подкрепят във всяко едно начинание.

А лично аз натрупах опит, който по-нататък ще използвам, за да не допускам грешките, които съм правил. За съжаление много често ми се налага да се уча в движение, но се старая да не допускам една и съща грешка два пъти. Трудно е да убедиш хората, да ги накараш да се събудят, да повярват и да застанат зад теб. Това е непосилно за сам човек, затова се старая да привлека още млади и образовани роми и да ги накарам да мислят като мен.

Смятам, че нашата работа помага на децата да започнат да поемат отговорност, да станат по-сериозни към своето образование. Начинът, по който можем да ги задържим в училищата, е да ги накараме да се чувстват полезни и удовлетворени. За следващата учебна година планираме да направим и групи по модерни танци, театрална група, певческа група. Осъзнаваме, че това не е лесна задача, нямаме много опит, но силата ни е в младостта и ентусиазма. Много сме благодарни на помощта на „Амалипе“, които ни повярваха и ни подкрепиха.

Смятам, че интеграцията на ромите в обществото, за която всички обичат да говорят, е невъзможна без участието на самите роми в този процес. За да се случи социалното включване на ромите в обществения и политически живот на страната, е нужна подготовка на кадри, познаващи психиката и начина на живот на ромския етнос, хора, готови да работят „на терен“, да говорят с хората, да ги изслушват и съветват.

За да се подобри образователното равнище на младите роми, е нужна сериозна работа не само с децата, но и с родителите им. Нужен е по-задълбочен поглед върху проблема с отсъствията на децата от ромски произход. Това може да стане, като се създаде действаща програма за работа със застрашени от отпадане деца и ученици. Нужни са хора, по-скоро социални работници и медиатори, отколкото педагози, които да работят с училищата, да откриват проблемите и да осъществят връзката между училище и родители, да помагат на учителите, да се включват в различни проекти и да водят извънкласни дейности. Това е един от начините за решаване на проблема с интеграцията на малцинствата в много европейски държави. Това е мисията, на която съм се посветил.

Сериозните неща тепърва предстоят и всяка помощ от страна на неправителствени организации, община, училище и общественост ще ни е от полза.

УЧИЛИЩЕТО КАНИ БАЩАТА. Стремеж към едно обещаващо партньорство

Нели Славчева-Харитонова
ОУ „Св. Климент Охридски“
Павликени
Емилия Иванова-Великова
ОУ „Св. Климент Охридски“
Павликени

Вниманието на родителите е фактор, който е на първо място по значение в сравнение с усилията на специалистите в училище и личната мотивация на всяко едно дете. Ето защо успешната комуникация и взаимодействие между родители и учители е от изключително важно значение както за децата, така и за самите тях.

В доклада се представя опит от работата по проект за включване на родителите в училищния живот и за изграждане на силна училищна общност.

Основно училище „Св. Климент Охридски“ се намира в централната част на град Павликени и в него се обучават 436 ученици в начален и прогимназиален етап. То е средишно и 30% от децата са от близките населени места. Етническият състав е разнообразен. Висок е процентът на тези, които са обхванати в целодневна организация на обучение и практически са през целия ден в класните стаи, а екипът се стреми да осигури адекватни условия за тяхното възпитание и обучение.

Настоящата разработка споделя добра практика за партньорство между учители и родители. Периодът на реализация е учебната 2015/2016 година. Дейностите се реализират от екип от начален учител, възпитател, психолог, представител на родителския актив с ясно разпределени ангажименти. Целевата група включи 23 третокласници от един клас на ОУ „Св. Климент Охридски“. Затова и целта, която си постави екипът на проекта, е изграждане на доверие и подобряване на партньорството между училището и семейството чрез активно участие на родителите в учебния процес и в извънкласни дейности.

Задачите, които си поставихме, бяха:

1. Да привлечем родителите към училищния живот.
2. Да изградим умения за работа в екип.
3. Да запознаем родителите с работата и предизвикателствата пред българския учител.

За да реализираме поставените задачи, планирахме следните дейности:

1. Активно включване на родителите в учебния процес.
2. Отворени дни за посещение на родителите в училище.
3. Родители-инициатори – съдействат при изготвянето и изработването на мощни средства и материали, необходими за учебната дейност и извънкласните форми.

За постигане на целите реализирахме следните дейности:

1. Проведохме родителска среща – канал за проучване на нагласите. За да проучим общото настроение, инициирахме родителска среща, на която представихме идеята за включване на значимите мъже в живота на детето в училище. Адресирахме идеята максимално отворено, като пояснихме, че това могат да бъдат – татко, втори баща, дядо, чичо, вуйчо, батко... Уточнихме, че участието в инициативата е доброволно и целта е да се подпомогне представянето на децата в училище и цялостната им мотивация за учене по един по-нестандартен начин. Окуражихме майките да подканят своите съпрузи или важни за детето мъже.
2. Осигурихме среща с психолог – важно условие да подготвим децата, които живеят в непълни семейства, и да избегнем негативните емоции. Отчитайки особеностите на семействата в класа, тъй като поради една или друга причина не винаги биологичният баща е основната мъжка фигура в живота на детето, поканихме психолога на училището – г-жа Рени Велкова. Разговорът с тях имаше за цел да отстрани подводните камъни, които биха могли да ни подхлъзнат, навлизайки в личното пространство на семейството.
3. С откритост, ентузиазъм и искрена вяра, че това, което правим има смисъл, стартирахме **инициативите**.

- a. **„Седмица на бащата“** – 8 дни, 8 идеи за споделени моменти. В рамките на една седмица планирахме модели за позитивно общуване между децата и значимите за тях мъже.
- b. **„Днес татко е в клас“** – гостуване в клас на значими мъже в живота на детето. Идеята на инициативата е бащите да гостуват на класа, като разкажат за професията си. В Час на класа наши гости бяха двама татковци, които ни разказаха за своите интересни професии. Компютърният специалист – таткото на Станислав, и таткото на Пламен – инженер селскостопански машини. Децата слушаха с интерес компютърния специалист и важни особености за неговата работа. Получиха съвети за това как да се пазят в интернет от непознати, разбраха вредите и ползите от компютъра, научиха значението на понятието „хакер“. С голяма селскостопанска машина в двора на училището пристигна следващият гост. Той ни разказа за значението на селското стопанство и машините, които са нужни за обработване и прибиране на реколтата, а всички деца имаха възможността да се качат в модерния трактор. Накрая получихме подаръци от фирмата за селскостопански машини. Двете професии, а и обаянието на самите бащи провокираха любопитството на децата. А въпросите им получиха компетентни отговори.
- c. **„Един ден музика“** – гостуване на татко, който е музикант. Идеята на инициативата е да бъдем гости на бащите. Във втория ден от Седмицата на бащата посетихме репетиционната зала на група NOIS, в която свири таткото на Мария. От него научихме много интересни неща за музиката и музикалните инструменти. Всеки имаше възможността да се докосне до китарата и дайретото. Насладихме се на изпълнението на Мария и татко ѝ, а за довиждане изслушахме още едно негово изпълнение.
- d. А след това бяхме отново домакини. За професията на пожарникаря, за противопожарната безопасност, за ежедневието и рисковете, които крие тази професия, разговаряхме със свакото на Невена. По-късно дядото на Емилия разказа за съвднатата си детска мечта да бъде учител, за отговорностите да ръководи кооперация и неговото хоби да пише стихове.
- e. Ден трети от Седмицата на бащата. Отново имяхме един изпълнен с интересни познания ден. Днес ни посети таткото на Алекс, който ни разказа за създаването на БДЖ и, най-общо казано, професията на железничаря. Децата научиха за видовете длъжности в железопътния транспорт, но най-голям интерес предизвика у тях професията на Ръководител движение. Запознаха се с видовете движения, с които той ръководи преминаването на влаковете през гарата. Беседвах с него за безопасността при пътуване с влак, видовете влакове и много други неща. Имаха възможност да се снимат с шапката и палката на ръководител движение.
- f. Следващият ни гост за деня беше дядото на Боряна, който 40 години е работил като печатар. Децата получиха интересна информация за печатарската работа от миналото досега. Имаха възможност да гледат през специални лупи. След деня, в който разбраха как се пишат „римувани думи“, разкази и приказки, днес научиха и как те се отпечатват.
- g. **„Образователна екскурзия с татко“** – позитивно общуване сред природата и артефактите на историята.

- h. В четвъртия ден от Седмицата на бащата посетихме „вековния град“ Велико Търново, хълма Царевец и парка Света гора. Придружаваха ни таткото на Станислав, а автобусът бе шофиран от чичото на Калина. Тук се включиха и майките. Неизменно с нас са майката на Лазаринчо и майката на Стефчо, като медицинско лице. Децата се запознаха с важни исторически факти от историята на Второто българско царство. В парка Света гора чичото на Калина ни разказа за отговорностите на професията шофьор. След интересната беседа децата имаха възможност да се насладят на интересните кътове за игра в парка.
- i. **„Бързи, смели, сърчни“** – училището като атрактивно място за извънкласни дейности. Ден пети. Делниците от седмицата приключиха с най-забавната изява – „Бързи, смели, сърчни“ в двора на училището. Децата и техните татковци се състезаваха в щафетни игри и се забавляваха под бурните аплодисменти и подкрепа на семействата.
- j. **„Четем и рисуваме заедно с тати“, „Готвим с тати за изненада на мама“ и „Запечатани спомени с тати – постер“** – инициативи за позитивна комуникация въкъщи.
- k. Финал на Седмицата на бащата. Общуването пренесохме въкъщи. В съботните и неделни дни правиха нещата заедно – четеха, рисуваха, ловиха риба, готвиха... заедно със значимите мъже от семейния кръг. Спомените запечатаха в постер. Един чудесен финал на една изпълнена с много емоции и обогатена с нови знания от различни области, за децата, седмица. Всички ние бяхме много въодушевени и заредени с положителни емоции. А децата с нетърпение очакваха нови идеи за следващата кампания, в която да се включим.

Мултипликационен ефект: *Ден на народните будители.* Децата учиха, рисуваха, играха и се забавляваха с помощта на Букварино (образователна игра за историческите личности на България). Наши гости и помощници бяха част от родителите на децата. *Час по родолюбие.* Децата изготвиха картички и писма, с които поздравиха своите родители за Деня на християнското семейство. *Международен ден срещу тормоза „Ден на розовата фланелка“.* С активно включване на родителите.

Час по гражданско образование на тема „Не на тормоза в училище“. Преди часа децата поднесоха розови панделки на своите връстници. Включихме родители и гости в играта „Кръг на избора“, писахме послания върху розови цветчета и ги залепихме върху Дървото на приятелството. Часът завърши с игра, организирана от родителите „Нарисувай своето сърце“ върху постер, изготвен от тях. С надутите балони в стаята направихме сърце, а след това излязохме в двора на училището и заедно с учениците от другите класове образувахме огромно сърце и пуснахме балоните като посланици на Доброто и Приятелството. Децата осъзнаха, че доброто и злото са в техните ръце, за това винаги трябва да бъдат добри!

Самооценка на иновационния елемент: Позитивното включване на важните в живота на детето мъже е важна стъпка за осигуряване на подкрепа и нагласи, от които всеки родител се нуждае. Работата със съдействието на семейството. Възможността за общуване и опознаване между деца от социални, етнически и културни етноси и техните родители създаде условия за едно пълноценно функциониране на училищната

общност, в която ключова роля е участието на родителите като пълноценни и равноправни партньори.

Описание на постигнатите резултати: В резултат на работата отчетохме, че проектът е успешен, защото:

- Участието на значимите мъже в живота на детето повишиха самочувствието им в училище.
- Създадохме една неформална среда, която стимулира отношенията.
- Изградихме успешна връзка с родителите, на които можем да разчитаме в организирането на бъдещи съвместни дейности.

Предимства на представената практика: Стремешът на татковците да бъдат в училище е смисълът на цялото семейство да участва в училищния живот на детето. И това е една сериозна заявка за обещаващо партньорство в името на децата.

РАБОТА С РОДИТЕЛИ НА РОМСКИ ДЕЦА

Димитър Костов
ОУ „Св. Климент Охридски”
с. Тишевица, общ. Враца

ВЪВЕДЕНИЕ

Родителите са част от училищния живот и като такива е необходимо да са запознати с процесите, протичащи в училището. Активизирането на родителите и включването им в училищния живот допринася за ефективността на дейностите, реализирани на училищно ниво. Целта на този документ е да предложи варианти и способности за работа с родителите на ромските деца чрез опознаване на родителите и анализиране на причините за различното поведение на всяко дете. Без опознаването на родителите няма как да им въздействаме, както и без откриване на причините за поведението на дадено дете не може да предприемем коригиращи действия. За да са ефективни действията, насочени към родителите от ромски произход, е необходимо да бъдат направени следните предварителни стъпки:

I. УСТАНОВЯВАНЕ НА ПРИНАДЛЕЖНОСТ КЪМ РОМСКА ГРУПА

Защо е важно да се знае принадлежността на групата. Известно е, че ромската общност не е хомогенна. В нашите малки населени места тя е съставена от различни групи и подгрупи, но преобладават йерлии – дасикане рома, или още християнизирани роми. Принадлежността към една или друга ромска група е важен фактор за идентичността на личността, но и на самата група.

II. СЪОБРАЗЯВАНЕ С ЕТНОСПЕЦИФИКИТЕ И ЦЕННОСТИТЕ НА СЪОТВЕТНАТА РОМСКА ГРУПА, КАКТО И С ИНДИВИДУАЛНИТЕ ОСОБЕНОСТИ НА САМОТО ДЕТЕ

Ромската общност в Северозападна България, както и по света, не е хомогенна. Познаването на ромските групи е от първостепенно значение за научното познание.

На второ място, познаването на ромските групи е изключително важно не само за самите роми, за тяхната идентичност, но и за правителствените стратегии и политики. Това, което е правилно за една ромска група, напр. йерлийската, може да се окаже абсолютно грешно за друга, напр. калдарашката. Познаването на спецификите, ценностите и вътрешните правила на една ромска група гарантират адекватни и резултатни мерки на всяка общинска администрация, политическа система и всяко правителство.

Развитие на детето в начална училищна възраст. На колко години е тръгнало на училище? Лесно ли се е адаптирало? Посещава ли занималня? Сменяли ли са се учителите му в училище? Успеваемост? Любими и нелюбими предмети? Как се справя с домашните задачи? Взаимотношения със съучениците и учителите. Участие в живота на класа. Увлечения. Мястото на игрите в свободното му време. Степен на самостоятелност. Наличие на домашни задължения. Конфликти.

Схема на изследване на проблемните деца при всички форми на училищна дезадаптация.

1. Проверява се дали не са нарушени познавателните процеси (памет, внимание, развитие на речта).
2. Проверка на обучаемостта на детето – може ли да създава вътрешен план за действие, произволно да регулира поведението си.
3. Анализира се учебната мотивация на детето, нивото на очакванията, интересите.
4. Задължително се проверяват учебните навици на детето, разглеждат се тетрадките му по български език, по математика, по рисуване.
5. Изяснява се емоционалният компонент на неуспеваемостта: как детето възприема лошите и добрите оценки; каква точно помощ получава от възрастните – учители и родители; има ли някаква сфера на дейност, която позволява да се компенсират неуспехите в ученето. По възможност се изяснява цялостната схема на междуличностните отношения на детето.
6. Изяснява се какъв вид помощ, свързана с учебната работа, му оказват родителите – кой се занимава с детето, колко дълго, по какъв точно начин, с какви методи, какъв е като цяло стилът на семейното възпитание.
7. Изучава се предисторията на конкретния случай, дава се подробен анализ на историята на поведението на детето.

III. СЪЩНОСТ НА МЕТОДИКАТА ЗА РАБОТА С РОДИТЕЛИ НА РОМСКИТЕ ДЕЦА

Методиката предвижда след проучване и опознаване на родителите посредством конкретни дейности да бъдат мотивирани и ангажирани в учебно-възпитателния процес.

1. *Включване на родителите роми в училищните мероприятия, празници и екскурзии.* Включването на ромски родители в такива мероприятия ги прави съпричастни към проблемите на училището на учителите и на останалите родители.
2. *Включване на родители роми в родителските комитети и в родителските настоятелства на детските градини и на училищата.* Включването на родители роми в родителските комитети и в родителските настоятелства на дет-

ските градини и на училищата е нужно, за да поемат отговорност пред останалите членове на общността.

3. *Включване на родители роми с останалите родители в общи дейности.* Включването на родители роми с останалите родители в общи дейности, ще допринесе за тяхното опознаване и изграждане на взаимно доверие.
4. *Популяризиране на добри практики в това отношение.* Популяризиране на добри практики в това отношение ще послужи за мотивиране и на останалите родители за съвместни дейности, които да помагат в развитието, образованието и възпитанието на собствените им деца. Дейности, които да доведат до успешна интеграция, до успешно приемане на двете общности – българската и ромската. Досегашният опит показва, че ако това не се случи в училището, много трудно или почти не се случва по-късно в живота.
5. *Медийни изяви с родители роми пред локалните медии.* От целия пакет от дейности това е най-работещата и успешна формула за активиране на ромски родители. По тази причина многократно е приложена на много места из страната.

В помощ на учители, работещи с деца от ромски произход. Примерни теми за разисквания с ромските родители за възпитанието на техните деца:

1. Как да изградим доверие между родители и деца?

Възрастните държат в себе си силата да развият или да заличат едно или друго качество у детето. От това какви са били нашите отношения с детето зависи какъв Аз-образ ще си създаде то. Чрез нашите действия и постъпки ние отключваме една или друга страна от детската личност. Това се дължи на силата на емоционалното въздействие върху личността на човека. Всяка наша дума може да се тълкува двусмислено от детето.

В периода от 3 до 7 години у детето нарастват възможностите за самостоятелност и то все по-често иска да се освободи от опеката на възрастния. Доверете се на детето там, където е възможно. Покажете му, че вярвате в неговите сили и възможности. И то ще ви се отплати със старание. Когато предстои решаването на по-сложен проблем, застанете до детето като партньор, като приятел, а не като възрастен, който забранява или разрешава. Най-сигурното средство за успех е играта. Чрез нея детето неусетно приема вашите идеи и вашия пример.

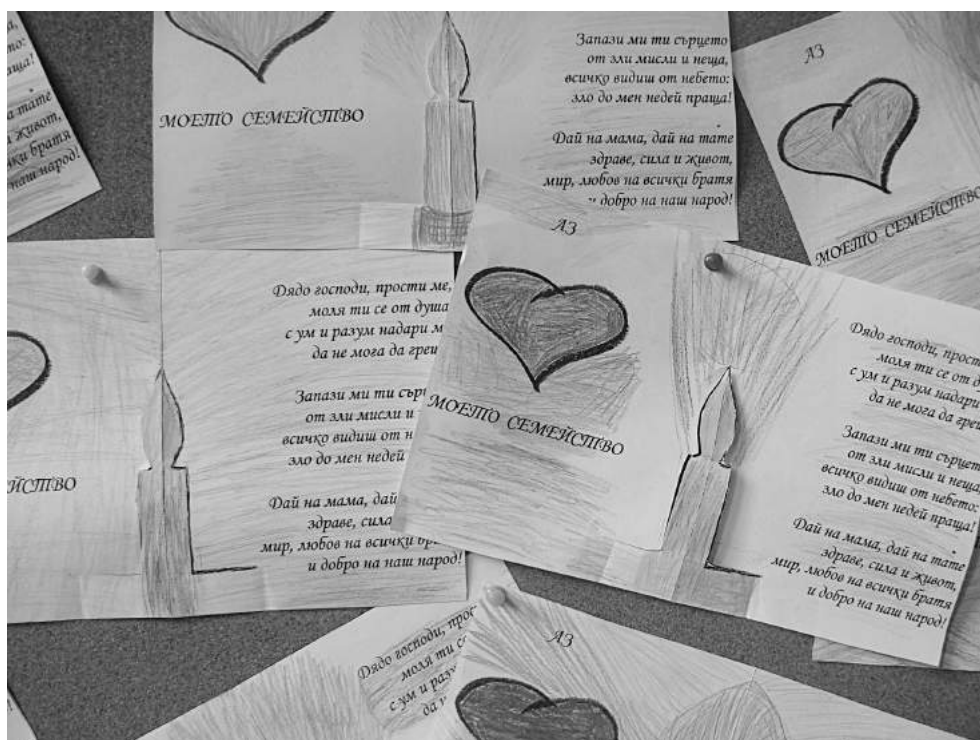
2. Моят пример – средство за възпитание на моето дете

Вие без съмнение желаете вашето дете да има добри обноски, да се държи възпитано, да бъде въздържано на чуждо място. Тогава му покажете със своето поведение как да постъпва. Не поучавайте детето пред непознати хора. Дайте вашите инструкции, ако е необходимо, преди това. Или още по-добре, просто покажете как да се държи. Не пропускайте да поздравите учтиво, или да благодарите на когото трябва.

Поучения от рода „Кажки добър ден“ или „Кажки благодаря“ нямат особена възпитателна сила за детето. Но ако вие поздравите учтиво или благодарите за нещо, това без съмнение ще бъде запомнено от вашето дете и ще бъде повторено на подходящо място.

3. Кога и как да похвалим детето си?

Ако нашите похвали или забележки са насочени по-често към личността и характера на детето, а не към неговите действия и постижения, то това би довело до нега-

тивен резултат. Похвалете действията на детето, а го оставете само да направи изводи за себе си. Думите ви трябва да показват вашата висока оценка за детското усилие, за постижението, за помощта. Похвали от рода „Браво, ти си много силен“ или „Браво, ти си много умен“ не дават нищо друго на детето, освен често неоправдано високо самочувствие и несъответстващо самомнение. Ако обаче ние похвалим и усилията на детето и му покажем, че то ни е направило услуга, то е в състояние само да си направи извода, че е добро и че е свършило полезна работа.

Как стоят нещата със забележките и порицанията? Дали те са необходими, дали са полезни?

И тук спазвайте правилото да порицавате постъпката, а не самата личност и нейния характер. Забележки от рода „Ти си лошо момче“ или „Ти си глезльо“ с нищо няма да допринесат за промяна на поведението и характера на детето към добро. Тъкмо обратното – те могат да влошат положението. Малкото дете не е в състояние да разбере и закана от рода „Само го направи още веднъж и ще видиш какво ще се случи!“ Детето сякаш я възприема като желание на родителя да повтори тази постъпка и бърза да го направи. Освен това то е любопитно да разбере какво го очаква. Когато детето е направило беля, то много или малко изпада в стрес и става неспокойно. Затова вместо да се нахвърляме върху него с упреци за личните му недостатъци, по-добре е да обсъдим постъпката и да му покажем, че така не трябва да се прави. Нека да оставим детето само да си направи изводи за своето поведение и за това дали ни радва.

4. „Не“ на заплахите като възпитателна мярка.

Това само може да насочи детето ви към двуличие и неискреност. Със своя наивитет детето не винаги може да разбере, че чрез заплахата ние осъждаме негова постъпка или поведението му. То само се досеща, че това не ни харесва. Затова пред нас се старее да не прави онова, за което е получило порицание, но тъй като не е разбрало, че постъпката му не е добра, то я извършва отново в наше отсъствие. Така се поражда двуличието. В такива случаи ние оставаме твърде изненадани от непослушанието на детето в наше отсъствие и трудно си обясняваме каква е причината за това.

5. По-добре без изисквания, отколкото противоречиви.

Сигурно ви се е случвало единият от вас да забрани нещо на детето, а другият – да го разреши. Детето много точно долавя при кой от двамата родители може да получи разрешение и много сполучливо се възползва от това. Затова не трябва да допускаме подобно противоречие. Първо се договорете със своя партньор за правилата във вашето семейство по отношение на детето и след това дръжте да се спазват. Преди да изречете забраната, добре помислете дали тя е приемлива за детето, дали с нещо няма да му навреди и дали няма да ви се наложи много скоро да се откажете от нея. След като веднъж сте забранили нещо, не се поддавайте на натиска на своя любимец и не отстъпвайте без аргументи. Честите забрани и лесните отстъпления правят вашето дете непослушно. То или ще се опита да наруши забраната, или ще направи всичко възможно да ви накара да я отмените. Ако не сте съгласни с партньора си, най-добре е да поговорите за това насамо и да излезете с общо мнение. Това ще направи вашето дете по-спокойно и ще го накара да спазва вашите правила.

6. Не позволявайте на детето да прекъсва вашия разговор, ако не се налага.

Често сме свидетели на това как детето не позволява на своята майка или своя баща да разговаря с друг човек. То измисля всякакви причини да прекъсне разговора

и да насочи вниманието на родителя към себе си. В повечето случаи тези прекъсвания са неоснователни и безпричинни. Това се дължи на детския егоцентризъм и на желанието на детето да е център на вниманието. Не позволявайте на рожбата си да ви прекъсва без причина. Приучете детето да изчаква търпеливо да свършите. Детето без съмнение е в състояние да разбере подобно ваше искане, само ако вие не злоупотребявате с неговото търпение и му отделяте достатъчно време и внимание.

IV. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Научаването на българския език не се конфронтира с използване на майчиния. Децата, част от тях, не посещавали детската градина, идват в 1 клас с изключително малък лексикален запас по български език. Тук обръщаме внимание на ролята на родителите, които са длъжни да осигурят посещение на ДГ за 5 и 6-годишните, тъй като усвояването на БЕЛ е важно условие за училищната успеваемост и бъдещата социална и професионална реализация на човека, без значение от етнокултурните му характеристики.

Целенасочена работа с родителите, приобщаването им към проблемите на децата им и осъзнаване на потребността от посещение на училище е предпоставка за по-лесно социализиране на децата. Голяма част от тях се нуждаят от повече внимание и специални родителски грижи поради трудностите, които се налага да преодолеят – неразбиране, изолирани, стресирани – и това е причина за апатия и демотивация.

Учебното съдържание да е добре структурирано и близко до жизнения опит на детето, а новата информация да се дава на малки части.

Учителят повече да напътства, често да повтаря основните правила, изводи и обобщения, да не критикува безпринципно грешките на учениците.

Да се стимулира вербалното участие във всеки учебен час.

Да се създават ситуации на успех и да се демонстрират публично индивидуалните училищни постижения.

Да се обръща особено внимание на неформалните контакти учител – ученици – родители.

V. РЕЗУЛТАТИ

- Гарантиран равен достъп до качествено образование на 125 ученици чрез подобряване на образователната среда.
- Сведен до нула брой на отпадналите и на застрашените от отпадане ученици от етническите малцинства.
- По-високи резултати от проведените НВО в IV и VII клас.
- Активно участие на голям брой родители, пряко ангажирани с дейности и извънкласни форми, съвместно с децата им в училище и извън него.
- Участие в обучения, лектории и тренинги за работа в мултиетническа среда.
- Повишена мотивация на 70 родители от ромската общност за интегриране на децата им в образователната система чрез включването им в интерактивни форми на обучение.

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО МЕЖДУ УЧИТЕЛ И РОДИТЕЛ – необходимо условия за образователната интеграция на ромските деца

Мима Кондова
Диана Цонева
ОУ „Йордан Йовков”, гр. Ямбол

Целта на образованието не е да напълни празен съд, а да запали огън.

Уилям Бътлър Йейтс

Днес, когато толкова често се говори за равнопоставеност, образователна интеграция и културно многообразие, принципите на приобщаване са необходими и важни условия за формиране на загрижени училищни общности и приобщаващо общество. Общуването и сътрудничеството със семействата на учениците е от изключителна важност за изграждане на такава общност, защото семейството е първообраз на обществените отношения.

Разглеждайки образованието като процес на учене през целия живот, съвременните стратегии издигат тезата за преход от социална обвързаност към демократично участие на семейството в образованието. Визират се естествените участници и партньори – представители на местната общност, сред които на родителите се отрежда основната роля във възпитанието на децата. Тази роля предполага повишаване на ценността на образованието както в световъзприемането на подрастващите, така и в собствената визия на родителя. Не е тайна, че най-важните субективни причини за отпадането от училище са свързани с незаинтересоваността на родителите и липсата на разбиране от учениците, че образованието разкрива житейска перспектива, че то е ценност и заради това си струва да се полагат усилия. Този извод важи с пълна сила за ромските ученици и техните родители. За ромите образованието не е ценност, поради което те не са мотивирани в достатъчна степен да посещават училище и да го завършат. Според статистически данни малка част от тях завършват основно образование, а още по-малка част продължават в средните училища. Напоследък се отчита, че провалите на образователната система при ромските ученици са причинени от недостатъчното ангажиране на ромските семейства в образованието.

От дългогодишната практика в обучение на ромски деца сме дълбоко убедени, че семейството притежава неизчерпаем възпитателен потенциал. То е фактор от изключителна важност за осигуряване достъпа до качествено образование на деца от различни малцинствени групи и по-специално от ромската общност. Включването на семейството предполага изграждане на позитивна нагласа към училищната институция у родителите и мотивирането им за вземане на по-активно участие в училищния живот. Като учители считаме, че проблемите, свързани с посещаемостта и отпадането от училище на ромските деца или проблемите с усвояването на учебното съдържание, биха могли да се преодолеят, ако акцентът бъде поставен върху едно по-задълбочено сътрудничество със семейството. Ето защо привличането на родителите в училищния живот и класната стая се превърна в приоритетна задача за педагогическата практика.

От участия в различни семинари и обучения за работа в мултиетническа среда изводът е, че на първо място е необходимо да се опознаят ромите като етническа общ-

ност със своя етносоциална структура и етнокултурни традиции. Фокусът поставихме по-специално върху ромското семейство.

Ромското семейство

Класификация на ромското семейство:

- Условно традиционно семейство;
- Аномиращо се или вече аномирано семейство (загуба на собствен култ, на собствена етническа характеристика);
- Нетрадиционно семейство.

Традиционното семейство е обикновено многолюдно и се състои от най-малко три поколения роднини и близки. Влияние върху ромското дете имат не само майката и бащата, но и останалите близки, като всеки има своето място според възраст, пол, влияние сред другите, престиж от припечелване на средствата за прехрана.

При **аномиращи се** или **аномирани** вече семейства се откриват типичните проблеми на ромския етнос – безработица, никакъв интерес към образованието като духовна ценност, просене, проституция, алкохолизъм, наркомания, скитничество. Ромските семейства от този тип са най-многолюдни. Децата са свидетели на семейна агресия и физически тормоз. Това оказва влияние върху тяхното психично здраве и по-нататъшното им поведение в обществото. Децата в тези семейства растат при наличие на езиков и социокултурен дефицит, а в училище много бързо изостават и отпадат.

Нетрадиционният тип семейство се определя от факторите: двамата, или поне един от родителите е с висше или полувисше образование; смесен брак с етнически българин/българка. Най-характерно за този тип е самоопределянето им като роми, но с осъзнат стремеж да живеят като българи и същевременно да съхранят ценностите на ромския етнос. Ясно осъзнат стремеж на тези семейства да се наложат както сред българи, така и сред роми.

В живота на ромите всичко гравитира около семейството. То е основната градивна единица на социалната и икономическата им организация. Ромското семейство е опората на индивида в групата и заема централна роля в нея. В семействата на ромите са запазени традиционните отношения на ранна трудова социализация, предоставя се по-голяма свобода и отговорности на подрастващите.

При хората от ромския етнос, има един вид закрепване – към рода и семейството. Най-високо в йерархията от ромски ценности стоят семейството и свободолубието. От изследователите на ромския етнос се приема, че точно ромското семейство е средата, в която се е създавала, развивала, съхранявала и предавала от поколение на поколение материалната и духовната култура на далечните предшественици на днешните роми. Така дори и без наличие на писменост са се съхранили ромският език, фолклор, както и интересните празници, обичаи, обреди, традиции в домашното възпитание. Счита се, че всичко това се дължи на свещеното за ромите семейство, което е успявало да замести липсата на собствена държава.

На почетно място в йерархията на ромските ценности са децата. И това никак не е случайно, защото точно те са истинските продължители на родовите и семейните традиции.

Как виждаме ролята на семейството?

Ролята на семейството не може да бъде заменена, защото тук се усвояват еталоните на човешкото поведение, гради се ценностната система. Семейството със своята култура, ценностен модел, норми и поведенчески проявления е отправна точка в живота на всяко дете. Именно на нея трябва да се стъпи, за да се осъществи адекватна образователна интеграция. Това е най-правилната посока за изграждането на взаимоотношения на сътрудничество с ромските семейства.

Гореизложеното показва, че включването на ромските родители в училищния живот на децата им не може да стане автоматично. При работата с ромски семейства се срещат сериозни трудности в общуването, които се определят от позициите на родителите. А именно:

- напрегнато ежедневие;
- взаимно недоверие;
- страх при общуването както у родителите, така и при педагозите;
- незаинтересованост от страна на родителя и прехвърляне на родителските ангажименти;
- бягство от отговорност;
- липса на поглед за бъдещето на децата им;
- липса на желание за сътрудничество у родителите;
- страх от общуване между самите родители.

От честите контакти с ромски семейства стигнахме до извода, че при взаимодействието с училището и родителите роми имат своите притеснения и затруднения:

- притеснение от общуване в нова среда и нови условия;
- недостатъчно педагогически умения;
- страх, че ще сгрешат;
- незнание за това какво да правят;
- липса на сигурност, че учителят наистина търси тяхната помощ;
- слабо владение на българския език и затруднения в комуникацията.

В тази връзка възникнаха въпросите: Как да се предизвика интересът на родителите роми към училището? Как да се мотивират? Кой са тези допирни точки във взаимоотношенията с точно тези родители, които могат да се развиват и усъвършенстват? Може ли заедно с ромския родител да построим, осъществим и завършим проекта на педагогическия ден, в центъра на който е тяхното или по-точно казано нашето ДЕТЕ?

Няколко стъпки по пътя на успешното сътрудничество с ромското семейство

1. Предварително задълбочено проучване на семейството

При изграждането на ефективна връзка между семейството и училището не се разчита на епизодични контакти или групови мероприятия. Необходимо е да се осигурят достатъчен брой срещи. Първата среща се провежда много преди началото на учебната година, за да се запознае учителят индивидуално с детето, родителите и близките му хора от семейството. Много е важно да се установят още в началото открити взаимоотношения. Следват текущи неофициални диалози и неформални сре-

щи, чрез които се установява необходимата ни информация – материално-битовите условия, какви са взаимоотношенията в семейството, кой е значимият човек за детето, позициите на родителите относно образованието, очакванията им, има ли някакви специални събития в живота на детето и семейството, с какво се гордеят по отношение на детето, по кой начин успокояват детето, когато е разстроено, какво обкръжава детето, какво го вълнува, от какво се интересува и т. н. Важното при тези срещи е да се поддържа уважение. По този начин се установява тонът за бъдещото участие на семейството.

2. Стилът на общуване на учителя – способ за успешно взаимодействие с ромското семейство

Инициатор на общуването в повечето случаи е и трябва да бъде учителят, тъй като общуването е основният инструмент за реализиране на различните му професионални функции. Стилът на общуване отразява характера на взаимоотношенията между участниците в този процес. Положителният стил е демократичният. Така се отделя еднакво внимание на всички родители. Стремешът е да се отчита индивидуалния опит на всеки родител, да се стимулира неговата активност в общуването и да се създадат благоприятни условия той да се реализира като равностоен партньор в разговора.

Демократичният стил на общуване изисква от учителя системно да прилага индивидуален подход и да не проявява негативни нагласи и позиции към родителите и учениците.

3. Правила на общуване с ромски родители

Общуването на учителя с ромски родител има своите особености.

1. На първо място запомням имената на родителите и се обръщам към родителя по име.
2. Винаги се ръководя от конкретната ситуация. Старая се да „отразявам“ мислите и чувствата на събеседника. Все едно родителят в случая е моето огледало, което отразява чувствата и емоциите, изразени в думи.
3. Избирам адекватни средства за не принудено взаимодействие.
4. Уважавам основната отговорност на родителите за техните деца.
5. Съдействам да се укрепва доверието на ученика към собственото му семейство и избягвам пренебрежителни забележки, които биха подкопали това доверие.
6. Създавам благоприятна атмосфера, която създава удовлетворение от вниманието и поведението на учителя.
7. Проявявам разбиране и съпричастност към постиженията и проблемите.
8. Лична заинтересованост за съдбата на всяко дете от класа. Загрижеността, готовността за помощ, добрата дума – това е дъжд след продължителна суша. Когато родителите видят това, се отнасят към мен като към близък човек.
9. Открито и взаимно споделяне на информация. Тук се явявам в ролята на „изповедник“. По време на споделянето родителите разказват за свои вълнуващи лични преживявания. Така те стават по-уверени говорители и слушатели. Това правило изисква търпеливо и внимателно изслушване, задължително гарантиране на поверителност, оказване на помощ със съвет, добра дума, пък било то и със стари дрехи и обувки от моите деца
10. Никога не забравям, че главната цел на общуването е детето.

Това съвсем не са всички правила за общуване, които помагат на учителя и родителя да се опознаят взаимно. Но с тяхна помощ стъпка по стъпка и тухла по тухла се гради най-важният елемент в работата с ромското семейство – **доверието**.

4. Доверието – основа на конструктивното взаимодействие с ромските родители

Ефективната връзка между семейството и училището се основава главно на доверието. Имайки предвид ценностната система, недоверието и отношението на ромския етнос към държавата и социалните институции, печеленето на доверие е сложен и нееднократен процес. Да се срина стената на недоверието и отчуждението не е лесно. Необходими са много усилия, воля и добро желание. Гореизложеното дотук е само малка част от този процес. В тази посока – учителят трябва да признава, да проявява уважение и да подкрепя значимостта на семейството като първи педагог на собственото си дете. Добрият педагог вярва в обединената отговорност на семейството и училището и се стреми да изгражда отношения на партньорство. Добра практика в този случай е **разнообразните начини на ангажиране**:

- поставят се на обсъждане въпроси, които вълнуват родителите;
- на родителите е разрешено да посещават обикновени уроци в класа;
- в извънработното време – контакт с родителите по телефона, по скайп, в социалната мрежа Фейсбук;
- сключване на писмено споразумение;
- периодично запознаване с портфолиото на децата им;
- изказване на благодарност в писмен вид;
- важен момент по пътя на доверието е създаването на общи преживявания – провеждане на екскурзии, посещения на театър, отпразнуване на рожден ден, посещение при болен, провеждане на празници и др., като така се извършва непринуден обмен на духовни и емоционални ценности;
- задължително условие е родителите да участват в планирането на тези дейности.

Така на основата на доверието се постига конструктивно взаимодействие между учител и родител.

5. Създаване на общност от класа, родителите и учителя

Защо е важно да се изгради общност? Общността дава усещане за принадлежност. Членовете на общността са свързани един с друг чрез общи интереси и ценности. Те държат един на друг. Работят в името на групата, когато се чувстват част от общността. Изграждането на такава общност изисква време, внимание и търпение.

Изхождайки от факта, че децата са на почетно място в ромските ценности, най-напред се осигурява в класа среда и атмосфера на сигурност, обич и добронамереност. Чрез личния пример и благоразположение на учителя децата усещат, че някой в училището е загрижен за тях. Че ги уважава и приема тяхната етнокултурна принадлежност за факт – не като недостатък и не като предимство, а просто като даденост. Това с пълна сила важи и за родителите. Организираната позитивна класна стая, ориентирана към потребностите на децата и родителите с различна култура, носи посланието, че всеки има нужда да принадлежи към общността и отговорност да допринася за нея.

6. Взаимоотношението родител – учител – стимулиращ фактор за успешната адаптация и социалното развитие на детето. Добри педагогически практики

- 6.1. Комуникативен тренинг „Аз ще имам първокласник“** – проведен в края на детската градина. Родителите и децата се включиха в съвместни дейности под формата на интерактивни игри.
- 6.2. Коледен тренинг** – родителите участваха активно в коледното тържество в различни забавни, развлекателни и интерактивни състезателни игри.
- 6.3. Спортно състезание „Мама, татко и аз“** – много положителни емоции, смях и веселие изпълниха физкултурния салон. Родителите се върнаха в своето детство, а децата им ги видяха в друга светлина.
- 6.4. На 8 март с мама** в часа по СИП „Фолклор на етносите“ – майките се включиха активно както в подготовката на урока, така и в осъществяването му. Погрижиха се и за почерпката. По време на урока изпълняваха задачи съвместно със своите деца. В част от задачите си разменяха ролите, в друга част децата помагаха и показваха на майките как се прави. Със сигурност този ден остави отпечатък във всички участници.

6.5. Открит урок „Празници в семейството“

Ако дотук измерихме стъпките по пътя на успешното сътрудничество с ромските родители, то крачката беше да представя пред родителите деня на децата в училище, такъв какъвто е. Но те участваха като реално действащи лица, т.е. влязоха в ролята на ученици заедно със своите деца в един открит урок на тема „Празници в семейството“, на който заедно търсихме общото между семейните празници – Байрам, Банго Васил и Коледа – на трите етнически групи в училище. Избрах тази тема, като изхोधих от факта, че връзката между поколенията остава силна, трайна и вечна именно чрез празниците и обичаите. И сега следва да кажа, че главната цел на урока е да се формират умения за етническа толерантност. Но не. Моята цел и стремеж бяха да направя така, че всички – ученици, родители и учител – да заработим в екип, заедно, като истински партньори. Осъществяването на този замисъл изискваше много усилия, предварително договаряне, много лични и общи срещи, посещения по домовете, събиране на материали, обяснения, насоки, но най-вече активно сътрудничество със семействата. Казвам семействата, защото в организирането, подготовката и провеждането на урока се включиха активно баби, лели, сестри и братя на децата от класа. Изразено в цифри – 77% от семействата участваха в процеса на планиране на урока, при вземането на решения, при осигуряването на декори и материали, приготвянето на празничната трапеза и други различни начини. А 58% участваха в ролята на ученици. Останах искрено изненадана от ентузиазма, който беше обзел родители и деца. Всеки се стремеше да бъде полезен с каквото може и да даде най-доброто от себе си, за да се представим добре пред гостите на урока. Наблюдавах внимателно как родителите мотивират децата си, как ги подкрепят, как им помагат да решат възникналите проблеми. Разбрах, че в този момент се чувстваха като част от обучението на децата, и затова им се доверих изцяло. Без мое участие им поверих да пресъздадат обичая на празника Банго Васил и те се справиха блестящо. И за да покажем, че макар и различни на пръв поглед, традиционните празници имат един общ, човешки смисъл, в урока включихме следните песни: ромска „О, Банго Василий“, турска „Гел Янъма“, еврейска „Hava Nagila“ и емблематичната българска песен „Една българска роза“. Сега те са сред любимите на децата.

Този урок подсигури на децата, семействата и на мен условия за действително сближаване на всички като общност от учещи. Той промени в голяма степен позициите и отношението на немалка част от родителите към училището. Общуват свободно с мен, по-малко бягат от отговорност, виждам заинтересованост за бъдещето на децата им, убедени са, че наистина имам нужда от помощта им. Вече са налице родители, които системно се интересуват от развитието и постиженията на децата си. Други посещават заедно с децата си часовете за консултации, за да се научат да им помагат у дома. Трети търсят моето съдействие по различни въпроси. Успехът и удовлетворението от добре свършената работа повиши самочувствието на родителите и вдъхна увереност у учениците. И гледайки повдигнатото самочувствие на родителите и тези светнали от радост очи на децата, ще кажа само, че усмивката няма произход, раса и религия.

Добрите родители дават на децата си корени и криле. Корени, за да знаят къде е домът им, и криле, за да летят надалеч и да правят онова, на което са били научени.

Дж. Солк

Добрият учител проявява грижа и разбиране към учениците и техните родители. Той разбира своята роля като подготовка на децата за живота.

На основата на моята конкретна практика и натрупан, макар и скромнен опит в работата с ромските семейства, вече съм убедена в предимството от непосредствено включване на родителите в образователно-възпитателния процес, както и че предстои да се направи още много за образователната интеграция на ромските деца.

Взаимоотношенията между учители и родители трябва да се изграждат на основата на взаимно доверие, уважение, толерантност. От доброто сътрудничество печелят не само учениците, но и цялото общество, защото каквито взаимоотношения създадем между възрастните, такива ще възпитаваме у децата.

Днес, в бързо променящото се общество, ни е нужна не просто връзка на училището със семейството. Нужно ни е единство във възпитанието, образованието и в подхода към детето. А това единство трябва да се изразява в общата заинтересованост на родители и учители в организирането на благоприятна педагогическа среда около всяко дете, независимо от етническата му принадлежност. И по-важното, че е нужно много повече образование за родителите и признание за учителите.

Ако ми кажат, че утре е края на света, то още днес аз ще посадя дърво.

Мартин Лутър Кинг

Литература

1. Нунев, Йосиф. Духовни ценности в ромския фолклор, <http://roma.swu.bg>
2. Пампоров, А. Ромското всекидневие в България
3. Нунев, Й. Най-обща знания за ромското семейство. – Начално образование.
4. Програма „Стъпка по стъпка за началното училище“, първа и втора част, София, 2000 г.

Статията е поместена в сборник „Интеркултурното образование като средство за намаляване отпадането на ромските деца от училище“, Национална научно-практическа конференция, Том II. Велико Търново, 2014

РАННОТО ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ – ПРЕСЕЧНА ТОЧКА НА РОДИТЕЛИ И УЧЕНИЦИ

**Минка Атанасова
Марина Митова
Миглена Колева
Екатерина Минкова**
СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Върбица

Вместо увод

„Интеркултурното образование е един от водещите аспекти, по които трябва да се модернизира българската образователна система, за да отговори на потребностите на тези, към които е насочена – децата и техните родители. Интеркултурното образование е образование, насочено както към децата от малцинствата, така и към тези от мнозинството с основна цел да формира взаимно познание, толерантност и приятелство сред всички ученици“ [1]. Ето защо включването на такъв тип образование и интерактивни методи на преподаване биха допринесли за подобряване на училищната среда, превръщайки я в привлекателна и интересна за учениците, така че те да се чувстват трайно мотивирани.

Необходима е системна работа с ромските родители с цел тяхното ангажиране с образованието на децата. „Осъществяването на активно сътрудничество между семейството и училището е обществена необходимост най-общо за това, че те са първите и основните институции, в които става социалното възпроизводство. В тях хората се изграждат като личности от най-ранна възраст, при това във време, което е най-благоприятното за индивидуално развитие.“ [2]

В отговор на тази обществена потребност Център „Амалипе“ реализира проект „Създаване на модел за намаляване на отпадането на ромските деца от училище“, финансиран от фондация „Америка за България“. В мрежата от училища, създадена в изпълнение на програма „Превенция на отпадането на ромските ученици от училище“, СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Върбица, обл. Шумен, е базово училище от самото начало на проекта. Училищният екип е с многогодишен опит в интеграционните процеси и интеркултурното образование, но участието в проекта на център „Амалипе“ постави тази проблематика на различно равнище – екипът ни се вгледа в постигнатото до момента и изведе своя опит в конкретни дейности, които надграждат успешни практики от реализирани проекти до 2010 г.

Знаехме за препятствията, които ни очакват, защото бяхме срещнали трудностите при работа с родителите от ромската общност, а именно:

- Невъзможност за поддържане на текущ регулярен контакт с родителите, необходим за осигуряване на въвлеченост и подкрепа от тяхна страна – повечето родители имат трудова заетост извън населеното място, във връзка с което трайно отсъстват от дома.
- Липса на компетентна подкрепа от страна на семействата, насочена към създаване и развитие на адекватна мотивация на децата за обучение, защото родителите нямат изградени нагласи, знания и умения, грижата за децата е по-

верена на по-възрастни членове от семейството без ресурс и потенциал за справяне с обучителните проблеми на учениците.

- Затруднения от финансов характер – голяма част от ромските семейства срещат проблеми при осигуряване на базисни материални ресурси, необходими за резултатно и ефективно обучение.

Основните подходи, прилагани в досегашната ни практика, са насочени към:

- Осигуряване съдействието на лидерите в ромската общност (значими, успели, образовани и авторитетни личности – общински съветници, служители в общината, учители). Опитът ни показва, че привличането им за съмишленици и преки участници в постигането на резултати в образователно-възпитателния процес води до по-активно и мотивирано участие на голяма част от родителите в общността.

По наша преценка този подход гарантира сравнително висока ефективност – посланията достигат до значимите личности бързо и без особени затруднения и получават широко одобрение и подкрепа от останалата част от общността благодарение на изградения авторитет на успешите роми.

- Осигуряване на подкрепа от страна на Евангелската църква – освен че в нея членуват голям брой представители на ромската общност, евангелските проповедници могат да съдействат за възпитанието на подрастващите. Евангелската църква има доказано успешни методи за влияние върху нагласите и поведението на членовете на ромската общност с висока ефективност и при мотивирането на ромските семейства за обучение и възпитание на подрастващите.
- Въвеждане на практики за въвличане на родителите като активна страна в образователно-възпитателния процес – методи с най-висока ефективност и резултатност: овластяване на родителите чрез включване в различни форми на управление на училището – училищно настоятелство, родителски клуб; изграждане на съпричастност чрез включване в извънкласни и извънучилищни дейности – клубове, часове за СИП, екскурзии, ваканционни училища, летни лагери, училищни и общински тържества.

Нашите добри практики за приобщаване на родителите роми към образователно-възпитателния процес са:

- **Родителски клуб „Единство“** – реализира програми за превенция на отпадането на деца от училище, следи постиженията на учениците и набелязва мерки за тяхното развитие.
- **СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“** – развива проекти и програми за запознаване и популяризиране на фолклора на различните етноси.
- **Открити уроци с гости и/или участници родители** – родителите имат възможност да се включат в подготовката на уроци по различни учебни дисциплини, да присъстват и участват в провеждането им.
- **Дни на Отворените врати** – родителите са поканени в училището, за да се запознаят в детайли с учебната среда. Имат възможност да се срещнат с ръководството на училището, преподавателите, педагогическия съветник, както и да разгледат материалната база.

- **Проекти** – включване на родителите като основна целева група в различни дейности по проекти за образователна интеграция.

Предмет на нашето внимание в това изложение са дейностите в родителски клуб „Единство” и ученическият парламент.

Отварянето на родителската общност към живота на училището в процеса на обучение и възпитание на децата, към търсенето на общи решения между специалисти, родители и учители е ключът към намирането на най-добрите подходи за справяне с предизвикателствата във взаимоотношенията между възрастните и децата. Подрастващите могат да бъдат стимулирани да се променят, да се учат, само ако училището се превърне в уеща се общност, в която всяка група – учениците, родителите, учителите, ръководството могат да разчитат на разбиране и подкрепа помежду си. Реализация на тази подкрепа в СУ „Св. Паисий Хилендарски”, гр. Върбица е родителският клуб.

I. Родителската общност – сътрудник в превенцията на ранното отпадане от училище

1. Родителски клуб „Единство” – цели, задачи, методи

Родителски клуб „Единство” е възобновен през месец март 2011 г. (учредяването на родителска структура с подобни функции датира от 2008 г. под името „SOS! Имам тийнейджър” по проект „Мах на криле”, финансиран от фондация „Хюман дайнамикс”) като реализация на задължителен модул по Програмата за превенция на отпадането на ромски деца от училище на ЦМЕДТ „Амалипе”. В него членуват двадесет родители на ученици от четвърти до осми клас, представители на всички етноси (в т.ч. три ромски), населяващи територията на общината. Всички родители се ползват с авторитет в своята среда, умеят да увеличат представители на социално изолираните общности и активно се включват в училищния живот. Първоначално ръководителите на клуба си поставиха за цел привличане на родителите и ангажирането им с училищния живот, ангажирането им в решаването на проблеми, свързани с превенцията на отпадането на деца от училище, и повишаване капацитета и самоорганизацията на родителската общност.

В съответствие с целите родителският клуб успешно изпълни следните задачи:

- да осигури активното участие на родителите в дейности, организирани от училището: отворени врати, открити уроци, празници, тържества, екскурзии, спортни събития и др.;
- да допринесе за издигане имиджа на училището чрез дейности по естетизиране на учебната среда, обогатяване на материалната база, популяризиране на училищната политика за толерантност;
- да работи в сътрудничество с учители, специалисти, институции по превенция на отпадането на ученици от училище;
- да организира събития в общностите, които имат за цел популяризиране на училището като институция;
- да повиши капацитета на общностите и пълноценно да използва наличните общностни ресурси;

- да проучи възможности за финансиране и включване на ученици в различни инициативи извън училище.

За да се финализират успешно планираните цели, задачи и дейности, екипът от базови учители пусна в действие иновативни методи на работа: дискусия, тренинг, тиймбилдинг, семинар, анкета.

2. Модели на работа с родителската общност – успешни практики

След старта на проекта се уточни съставът на клуба и бе изработена програма. Интерактивността, играта, забавлението станаха ръководно начало на всяка среща. Тренингът се оказа най-добрият формат, а дискусията – най-ефективният метод. Родителите активно и свободно изразяваха становища, даваха идеи, решаваха казуси. В повечето от сбирките се включиха ученици и учители. Съвместната работа бе добро попадение. И родителите, и децата откриха нещо ново за себе си, видяха се в различна светлина. С нови очи се погледна и на учителското участие. Така се постигна единство между трите страни в образователно-възпитателния процес: учители – ученици – родители.

Тиймбилдингът доизгради вече създадената екипност, раздвижи участниците и освободи емоцията. Той бе проведен през пролетта на 2011 година под наслов „Търсене на съкровище“. Целта – да се намери скрито съкровище чрез загадки-ключове и игри с двигателна активност – наложи разделянето на отбори. Всеки тим получи запечатан плик с първата загадка, чието правилно разрешаване указваше към следващата. Колективните игри „Последните ще бъдат първи“, „Да стигне, но да не остане“, „Огнената стена“ създадоха много забавни моменти, предизвикаха истински смях и приятни емоции у всички. След преодоляването на препятствията учениците и родителите заедно поеха по пътя към съкровището. Финалната задача, озаглавена „Сандвичиада“, върна състезателния елемент. Родителите се оказаха по-активната част от участниците в игрите и по-амбицирани в изпълнението на задачите.

С удоволствие членовете на клуба се включиха във всички извънкласни и извънучилищни дейности, произтичащи от Годишния план на училището и действащите проекти. Те бяха съорганизатори на концерти, помощник-ръководители във ваканционни училища и екскурзии. Нещо повече – „прегърнаха“ благотворителността като форма на взаимопомощ и подкрепа. Благодарение на коледна инициатива на родителския клуб две деца от ромски произход получиха възможност да отпразнуват със съучениците си завършването на основно образование.

Агресията в училище стана тема на тренинг, в който участваха ученици, родители и учители. Малките ученици от IV-ти клас самостоятелно изготвиха презентация, която изненада присъстващите със задълбочените познания по темата. Коментираха се ситуации от личния опит на ученика и се предложиха решения за преодоляване на агресията във всичките ѝ измерения. Кандидат-гимназисти от VIII-ми клас разиграха казуси, като влязоха в роли на агресори и жертви, за да помогнат на груповата работа „Възрастни, помогнете!“. Присъстващите оформиха четири групи, анализираха постъпките от зададената гледна точка, а в края представиха своите становища.

Тези общи занятия стоят в основата на изразената теза, че само паралелната работа с родителския и ученическият актив позволява да се говори за добра практика и осъществен интеграционен процес.

II. Ученическият парламент като партньор на учители и родители

1. Ученическият парламент в СУ „Св. Паисий Хилендарски” – път през годините

Ученическият парламент при СУ „Св. Паисий Хилендарски”, гр. Върбица, би могъл да послужи за пример на много ученически сдружения и формации. Той измина дълъг път, осеян с превратности. Създаването му отнася към далечната 2002 година, когато група ентузиазирани средношколци прие идеята на фондация „Пайдея” за по-осезаемо приобщаване на младите хора към училищния живот и към проблемите на образованието и за активно изразяване на гражданска позиция по важни обществено-значими въпроси. В зората на учредяването си парламентът успя да изготви първия „Правилник” за дейността си, а като трибуна за популяризиране на ученическите инициативи започна издаването на вестник „Диалог”.

След първите успешни стъпки в самоуправлението дейността на актива затихна, за да се възроди отново през 2009 г. с изпълнението на проекта „Училище мечта!”, съфинансиран от ЕСФ. Благодарение на поредица обучения в лидерство, провеждане на избори за съвет на класа и ученически съвет, разработване на програми и планове на комисии, в края на 2010 г. нашето училище се сдоба с ядро от 30 подготвени ученици от V-ти до XI-ти клас. Съществуващият вариант на правилник бе осъвременен, а паралелно с него УП изготви „Етичен кодекс”.

Според устава съставът на актива се формира въз основа на броя на паралелките от V-ти до XII-ти клас през съответната учебна година, като включва председателите на съветите на класа и по един представител, посочен от класния ръководител. На първото си заседание новоизбраният училищен съвет полага тържествена клетва, приема нормативните документи, избира ръководен екип и се разпределя в четири постоянни комисии:

- Комисия по превенция на ранното отпадане на учениците от училище;
- Комисия за борба с противообществените прояви, агресията и дискриминацията;
- Комисия по култура;
- Комисия по спорт и туризъм.

Във връзка с темата на доклада още тук трябва да се отбележи фактът, че в ученическият парламент биват избирани не само отличници и талантиливи ученици, но и такива, които дължат своята популярност не на успех в образователния процес. Делегирането на отговорности оказва благотворно влияние върху отношението към училищния живот и неминуемо води до ограничаване както на допуснатите отсъствия, така и до наличието на незадоволителни резултати. Принципът на ЦМЕДТ „Амалипе” „Всяко дете може да бъде отличник!” е сред основните в работата на комисиите, които след вота на доверие изработват програма с изяви и заседания, съобразени с плановете на ресорните педагогически комисии.

През последните три години УП е достоен партньор на педагогическата колегия за реализиране на малките грантове към ЦМЕДТ „Амалипе” по програма „Намаляване на отпадането на ромските ученици от училище”, на проекта „Дъга от мечти” към ЦОИДУЕМ и по международната програма „Младежта в действие”. Натрупаният опит, увереността в успеха на иницирираните начинания и стремежът към по-високи резул-

тати оставиха своя отпечатък през настоящата учебна година, която бележи връх в постиженията и жизнеността на ученическата общност.

2. Ученическият парламент с поглед, взрян в себе си (опит за авто SWOT-анализ)

С цел диагностициране коефициента на полезно действие от работата на УП през 2012/2013 г. бе проведено анкетно проучване. На вниманието на членовете на парламента бяха предоставени 10 въпроса, изискващи самокритичност и прецизна оценка на постигнатото, от една страна, и творчески поглед, вперен в бъдещето, от друга.

Задахме въпрос **„Коя/и инициатива/и на ученическият парламент през учебната 2012/2013 г. бихте определили като най-успешна/и и полезна/и?“** при следните възможни варианти:

- А Отличеният филмов проект „Омагьосаният кръг“ и откритото заседание на 26 март 2013 г., посветено на агресията.*
- Б Празничното заседание на 10 май, в което участваха и ученици от НП „На училище без отсъствия“.*
- В Работната среща на УП от четирите училища.*
- Г Визитите на представители от УП в РТурция през декември 2012 г. и май – юни 2013 г.*
- Д Други: Денят на самоуправлението.*

Активистите отдават първенство на получилия трета награда в националния конкурс за клип „Лицата на насилието през погледа на децата и учениците“ филм „Омагьосаният кръг“, чийто забележителен дебют бе отразен широко в училищния, областния и националния печат, а премиерата му бе част от организирането на открито тематично заседание на 26 март 2013 г. с участието на г-жа Карина Фортун, г-жа Нели Николова, представители на местната власт, полицейския участък, отдела за „Защита на детето“ и родителския клуб.

На следваща позиция членовете на парламента номинират гостуванията на представители на съвета в южната ни съседка – РТурция, които се осъществиха във връзка с партньорството на нашето училище в международния проект „От люлката до гроба“ по програма „Младежта в действие“. Трета по значимост е определена инициативата за отбелязване Деня на Европа като ден на самоуправлението. Тогава „властта“ в училище бе предадена в ръцете на учениците, които достойно изпълниха задълженията си на ръководители, преподаватели, дежурни учители, административен персонал.

Оценка по шестобалната система получават за дейността си през годината и постоянните комисии. Оценката на качествените и количествените показатели се движи между Добър и Отличен. Основание за високите резултати може да се открие в разгърнатата многообразна и богата на реализирани събития година, както и на завоюваните постижения. Отличник сред четирите комисии е тази по спорт и туризъм (Мн. добър 5,17), но тук трябва да се има предвид обстоятелството, че нейният състав по време на анкетирането бе най-малък (двама членове от комисията отсъстваха). На второ място се нарежда комисията по култура (Мн. добър 5,00), следвана от комисията по превенция на ранното отпадане от училище (Мн. добър 4,88), а на последно място остава комисията за борба с противообществените прояви, агресията и дискриминацията (Добър 4,29).

За свой най-голям успех членовете на комисиите посочват повече от едно постижение. Изключение прави само комисията по спорт и туризъм, която единодушно отбелязва бронзовото отличие на волейболния ни отбор (девойки) в областното първенство през март в гр. Шумен. Останалите припомнят по две дейности.

Комисия по превенция на ранното отпадане на учениците от училище

Дейност 1 – намаленият брой застрашени от отпадане;

Дейност 2 – празничното заседание на 10 май, в което участваха и ученици от НП „На училище без отсъствия“.

Комисия за борба с противообществените прояви, агресията и дискриминацията

Дейност 1 – отличеният филм „Омагьосаният кръг“;

Дейност 2 – откритото заседание на 26 март 2013 г., посветено на агресията.

Комисия по култура

Дейност 1 – богатият и разнообразен културен календар на училището;

Дейност 2 – учредената награда за участие в „Мартенски дни на наследството“.

Доказателство, че подрастващите и средношколците в СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Върбица, са отговорни и ясно осъзнават ролята на училището за бъдещата си реализация, е сериозният ангажимент, който всеки от тях поема в посока ограничаване на отсъствията и подпомагане работата на класния ръководител по превенция на ранното отпадане от училище. Членовете на парламента предприемат ежедневно в качеството си на избрани представители на класовете различни лични задължения. Общият брой на отговорилите надвишава състава на активистите, защото са посочили повече от един начин за своевременна намеса и помощ. Най-голям брой (24) редовно подканват съучениците си за час, 14 докладват на класния ръководител за отсъстващите още след първия учебен час, а 5 съпровождат учителя до дома на пропусналия занятията съученик. Едва двама представители са ментори и още толкова се грижат за свой съученик, като се информират за причината за отсъствието му по телефона.

А – след първия час докладвам на класния ръководител за отсъстващите ученици;

Б – ментор съм на ученик, който трудно се справя с учебния материал и допуска неизвинени отсъствия;

В – непосредствено преди всеки час подканвам съучениците си;

Г – съпровождам класния ръководител до домовете на нередовно посещаващите ученици;

Д – други:

Д 1 – звъня на съученик, за да го събудя;

Д 2 – звъня на съученик, за да разбере защо отсъства.

Независимо от усилията си обаче преобладаващата част от членовете на парламента (12 + 11) критично и категорично констатира, че застрашените от отпадане кандидат-гимназисти и средношколци са интровертни и слабо или недостатъчно се приобщават както към живота в паралелката, така и към общоучилищния. Само 5 от анкетирания споделят по-оптимистично мнение. Разбивката по възрасти подсказва, че оптимизмът струи от представителите в тийнейджърска възраст.

Според 22-ма резултатът в полза на приобщаването към училищния живот би се подобрил, ако в плановете на класните ръководители и в годишния план на училище-

то се заложат повече туристически мероприятия – излети, походи, екскурзии. Към тях 14 прибавят спортните празници, турнири и многобои. За 10 участието в празнични програми, концерти и годишнини ще предостави нови възможности за изява на личните качества на учениците с по-ограничени образователни способности, а 7 мислят, че разговорът с класния ръководител, педагогическия съветник и представител на ръководството на училището би променил в известна степен отношението към учебния процес и образованието изобщо. И по този въпрос са дадени повече от един отговор.

А – празнични програми, концерти, тържества на класа и училището;

Б – спортни състезания, многобои, турнири;

В – излети, походи, екскурзии;

Г – разговори с ученика и неговите родители в присъствието на класния ръководител, педагогическия съветник и представител на ръководството на училището;

Д – други

На прага на една изтичаща учебна година, но с поглед, вперен в бъдещето, анкетиранияте членове на парламента отправят препоръки към своите приемници през 2013/2014 г. Болшинството ратува да бъдат запазени като добра традиция обменните визити с побратимените ученически формации, с които ни свързва ЦМЕДТ „Амалипе“, и международната програма „Младежта в действие“. База за по-висок коефициент на полезно действие от работата на УП са допълнителните обучения в лидерство и почетите сбирки на комисиите. За застрашените от отпадане ученици днешните парламентаристи препоръчват завръщането на ваканционните училища и, не на последно място, заслужен отдых на целия ученически актив. Сред идеите присъстват и нови: посещение на заседания на Общинския съвет, както и ежемесечни забави за средношколците, организирани от комисията по култура.

В анкетата участваха 28 активисти. Отговорите им са отправна точка за размисъл и преоценка на постигнатото и пропуснатото, на силните и слаби страни в жизнедейността на ученическия парламент. С поука от неуспеха и със самочувствие от придобития опит очакваме следващата учебна година. Добрите практики, които в изложението бяха отбелязани, могат да се открият, описани в детайли, на страниците на ученическият вестник „Диалог“ на сайта на СУ „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Върбица.

Постигнати резултати и „научени уроци“

Форматът на триединството, който колегите от другите училища ще предпочетат, изисква да се вземат под внимание няколко основополагащи извода, до които учителският колектив на нашето училище достигна при работата си с родители и ученици. Те могат да се структурират в следните посоки:

1. Мотивация за участие

За двете общности – родителската и ученическата – е от огромно значение начинът, по който са призовани да участват в дадено училищно събитие. На своите 20 представители родителският клуб „Единство“ изпраща персонални покани, като разчита на занимателния и пробуждащ любопитство текст. Например: „Честито! Вие сте избран/а за член на родителския клуб „Единство“ в СУ „Свети Паисий Хилендарски“! Очакваме Ви!“.

Практиката доказва, че индивидуалните покани до родителите се възприемат като знак за оказана чест, а официалният и донякъде делови характер на информиране на учениците събужда у тях чувство на гордост, на регистрирано израстване и зрелост.

2. Акумулиране на идеи и тяхното осъществяване

Веднъж пристъпили прага на училището, родителите с охота се включват в планирането, подготовката и осъществяването на съвместни инициативи. За да се случи това обаче, педагозите трябва да установят тесен контакт с родителите: да познават в детайли семейството, сферата на интереси на ученика, силните и слабите му страни. Традиционната дистанция учител – родител е вече отживелица. Позицията на учителя в ролята на знаещ, а представителя на семейството – в положение на недостатъчно образован, не е печеливша. Информираността на педагога води след себе си съответното отзоваване от страна на родителя. До пълното сътрудничество със семейството се достига чрез уважаване на личната позиция, вписване на дадените предложения и възлагане на персонални ангажменти при осъществяване на училищните мероприятия.

3. Методи и форми на взаимодействие

Поддържане на интереса и несекващото желание за съпричастност към училищния живот и за двете общности предопределя прилагане на разнообразни методи и форми на работа. Нашият опит отчита, че в класацията на обикнатите и предпочитани методи са тиймбилдингът, ролевата игра и дискусията. За преподавателския състав на СУ „Свети Паисий Хилендарски” – гр. Върбица най-важната задача е да запази и развива постигнатото до този момент – активно и хармонично действащо ядро от родители и ученици.

Споделените в доклада разсъждения и добри практики са само част от „научените уроци”, но те задават жалоните, по които колегите със сигурност ще стигнат до желаната пресечна точка между учители, родители и ученици.

Бележки

[1] ЦМЕДТ „Амалипе”, Програми / Въвеждането на интеркултурно образование и образователната интеграция на ромските деца.

[2] Модел на Епщайн

Статията е поместена в сборник „Интеркултурното образование като средство за намаляване отпадането на ромските деца от училище”,
Национална научно-практическа конференция, Том II. Велико Търново, 2014

ЕДНО ВЪЗМОЖНО ПАРТНЬОРСТВО МЕЖДУ РОДИТЕЛИТЕ И УЧИЛИЩЕТО

**Софка Бонова
Елена Генчева**

1. Характеристика на психосоциалното развитие на децата в начална училищна възраст

В нашата страна детската възраст от 7 до 11 години се определя като „начална училищна възраст“. В англо-американската психология е прието този възрастов период да се нарича „средно детство“. То обхваща възрастта от 6 до 12 години. Названието „средно детство“ е подходящо, защото този възрастов период е не само хронологическа, но и психологическа среда на детството.

Съвременната психология на развитието разглежда средното детство като период на ускорено развитие на интелектуалните психични процеси. Според мнението на някои психолози във възрастовия период между 6 и 12 години водещо е формирането на социални умения и мотиви, които изтеглят учебната дейност след себе си. Това определя средното детство като време на широка социализация на детето. От тази гледна точка оптимизацията на социално-публичния живот на детето е предпоставка за растеж на психичните му възможности.

През средното детство момчето или момичето обикновено е хармонично отнесено към своите три жизнени свята: семейството, училището и връстниците. По правило след средното детство тази хармония се нарушава и децата започват да са ценностно ангажирани предимно в света на връстниците и другите два свята се превръщат във фон.

Семейството образува първичния жизнен свят на детето. В него се извършва базисната му социализация. Преди средното детство, въпреки че детето може да ходи на детска градина и да играе там или на улицата с връстниците си, то си остава в главните си ориентации семейно същество. За детето от предучилищната възраст семейството е моделът и гледната точка за разбирането на социалните взаимоотношения.

Редица изследователи на детството намират, че спецификата на периода на средното детство е в това, че тогава детето се учи и училището става ключова институция в детския живот. Тази теза е подкрепяна от руските психолози и Е. Ериксън. Централната роля на училището вече се измества от атрактивността на мултимедийния свят и традиционните методи и форми на общуване и взаимодействие следва да бъдат променени, като училището търси нови подходи за изграждане на мотивираща среда за децата.

Социалната ситуация на развитие през периода се сменя – камерната социалност на семейството, където на детето е отредено основно място, се замества от доминирането на партньорска, равностойна социалност в общността на класа. Там рядко има центрираност върху отделен индивид и е нужна взаимна координация на гледните точки и на интересите на децата. Изпреварващо се преустройва социалната сфера на детето, а това води до растеж на детските познавателни възможности.

Детето в тази възраст има желанието и възможността да се приобщава към извънсемейния социум. За него се разтварят широко други два жизнени свята – на училището и на връстниците. Поради тази причина би следвало активното взаимодействие на училището и семейството да опосредства социалното развитие на детето.

Ерик Ериксон е един от най-влиятелните психолози в цялата история на психологията и създава своя теория за психосоциалното развитие. Ериксон описва курса на развитие през целия жизнен цикъл на човека и дефинира основните и важни етапи в него. Той разграничава 8 периода и описва най-важните „кризи“ (както той ги нарича) за всеки един от тях. За повечето хора понятието „криза“ се асоциира с нещо негативно. Според психолозите обаче именно през кризисните периоди протичат качествените преобразувания в психиката.

За нас представлява интерес четвъртият етап от психосоциалната теория. Той обхваща първите години на училищната възраст (от 6 до приблизително 11-годишна възраст) и касае кризата между „трудолюбие срещу малоценност“. Според Ериксон този етап е най-важен за развитието на самочувствие и вяра в собствените си способности. Децата тръгват на училище и им предстоят нелеки задачи за преодоляване. Затова те имат нужда от много подкрепа, за да могат успешно да се справят с новите изисквания на средата. Положителната оценка на възрастните води до изграждане на положителна самооценка и обратно, критиките и подчертаването на недостатъците изграждат неуверени личности и оставят чувство за малоценност и съмнение към своите способности. Проф. Б. Минчев посочва, че „самооценката на момчетата и момичетата през средното детство е нещо като самоизпълняващо се пророчество: за да повярва детето в себе си, нужно е първо значимите възрастни да повярват в него.“ Психосоциалното ударение в този период е „Да правиш нещо“, „Да правим неща ЗАЕДНО“.

2. Ролята на активното родителство, или колко важно е да общуваме ефективно с детето си

„Овладеяването на ценностите, идеалите, вярванията е възможно в диалога с родителите. Детето интернализира много от ценностите и възгледите на родителите и ги превръща в част от своето съзнание и поведение. Осъзнаването на собствения Аз, самопознаването, самооценката започват с оценката на родителя. Милувката и нежността от първия миг на раждането, безрезервната любов поставят началото на усещането за приетост, за омиротвореност, което помага на детето да изгради усещането за собствената идентичност. Много от дейностите, с които детето ще обективира своето присъствие в света, се овладяват в диалога с родителите.“

„Истинското възпитание обаче се основава на духовна близост и може да се осъществява само тогава, когато възпитателят е способен да предразположи детето към себе си, към своите напътствия, към своя пример. Няма ли вътрешна духовна близост между детето и неговите родители, няма и истинско възпитание, то е по-скоро илюзорно.“

За да бъде едно общуване ефективно, е необходимо взаимодействието между участниците в процеса да доведе до позитивни взаимоотношения и постигане на общи резултати. Като ключови можем да изведем думите „позитивни взаимоотношения“ и „общи резултати“.

Резултатите би следвало да бъдат: задоволяване на основните личностни потребности на детето – от доверие и сигурност, от обич и топлина, от значимост, уважение и признание, от постижение и подкрепа, и като краен продукт изграждане на щастлива, успешна и удовлетворена личност.

Под „активно родителство“ разбираме добронамереното, осъзнато участие в живота на децата, с осъзнаване на целите, които имаме като родители, и резултатите, които очакваме от взаимоотношенията с децата. Хаим Гинът в книгата си „Децата и ние“ посочва, че „в човешките отношения целите зависят от средствата, а резултатите – от процеса. Личността и характерът процъфтяват, само когато методите за детското възпитание са проникнати от уважение и съчувствие“. Невъзможно е родителите, та дори и педагозите, да познават всички методи и средства за взаимодействие с деца и ученици. Когато обаче връзката между възрастния и детето се обуславя от чувствителност към преживяванията и отзивчивост към потребностите на детето, неизменно ще видим като „краен резултат“ смели, уверени и устремени към целите си млади хора, а процесът на общуване, контактът между нас няма да е оставил горчиви спомени.

Привличането на родителите като активни участници в училищния живот на децата им допринася едновременно за по-добрата социализация и адаптация на децата в учебната среда, а с това повишава и степента на важност за детето на училището и образованието. Когато социалните и етнически различия са размити, преодолените са негативите между възрастните от общуването с различните, тогава и децата се чувстват по-спокойни и уверени в средата, различна от семейната. Включването на всички родители от класа в общи дейности, независимо от етническата принадлежност, натоварването им с очакването, че всеки един участник е ценен за нас, че присъствието е важно за техните наследници, че разчитаме на тяхната всеотдайност и ги ценим като личности, предразполага родителската общност към добронамерено и активно участие в различни училищни дейности.

3. Модел за ефективно взаимодействие между училището и семейството, основано на позитивна комуникация

Формирането на децата като личности ангажира всички, които в различна степен са свързани с отглеждането и възпитанието им. В детската възраст, когато се изгражда личността, всяко дете има нужда от семейство, което да е източник на обич и подкрепа, а цялото общество е отговорно да подготви семейството, така че то да може пълноценно да поеме своите отговорности за отглеждането и възпитанието на децата.

За успешното взаимодействие между училището и семейството от основно значение е участниците в процеса да гледат едни на други като на партньори. Принципът на равнопоставеност в отношенията благоприятства и определя ефективността на съвместните дейности. В основата на инициативата поставихме преоткриването и развитието на личната родителска компетентност чрез груповата съгласуваност.

Родителите рядко си дават сметка, че детето, постъпвайки в училище, ще се отдаде от тях и е необходимо да полагат многократно повече усилия, за да запазят неразривната връзка с детето си, да останат авторитет и пример. Отговорността на училището като институция и на учителите като най-близки до децата в този период е да бъдат коректив на този процес и да насочват, да организират и привличат родителите като активни участници във взаимодействието с децата им.

Като преки участници в кръга дете – родител – учител през последните няколко години реализираме целенасочено различни видове интерактивни дейности, чрез които да подпомогнем ефективното родителство. Залагаме на нетрадиционните форми на общуване, които допринасят за създаване на позитивна атмосфера между участниците в процеса и все по-голямата ангажираност и осъзнатост на родителите.

Работата ни протича на две нива: нетрадиционни празници и тържества и тренинги за родители.

Празници, тържества

Отделят ли родителите достатъчно време за децата си? Често ли играят с тях? Интересуват ли се от живота на детето в училище? Познават ли неговите интереси? Знаят ли мечтите на своето дете? Доколко семейството познава приятелите на своето дете? Колко е тясна връзката между родителите и децата? Това са въпроси, които ни провокират и ни поставят в ролята на търсещи учители – да творим „заедно“ с децата и родителите, да играем, да се забавляваме, но в същото време да извличаме най-ценното, най-съдържателното, най-положителното и по този начин да взаимодействаме с тях и да изграждаме чувството за неразривна връзка.

Организираните празници и тържества в училище използваме, за да реализираме нашите идеи и да разчупим рамката. Традиционният модел за отбелязване на различни събития в училище оставя родителя в пасивна позиция на зрител. В нашата работа променяме неговата роля и той става активен участник. В начален етап открихме като подходящи възможности празникът на майката, празниците на цифрите и буквите. Новият модел на взаимодействие осъществяваме понякога по класове, понякога съвместно.

Прилагаме интерактивни методи и техники – ролеви игри (симулационни и ситуационни), работа в група, творчески задачи, забавни състезания. Родители и деца работят в екип и се преоткриват един друг. Противопоставяйки ги в различни варианти: родители срещу деца, смесени екипи от родители и деца или семейство срещу семейство, се достига до очакваният ефект – без да се замислят, участниците работят заедно в екип, виждат детския свят през очите на възрастните и обратно, поставят се в ролята на другия. На всяка следваща интерактивна среща родителите пристигат, готови да преодолеят ново предизвикателство пред себе си.

Празникът на майката ни позволи да поставим началото. Тържествата са емоционални, изпълнени с радост и вълнение, без предразсъдъци и всякакви задръжки родителите се включваха в различни игри. Особено вълнение изпитаха при съприкосновението, което имаха със своите и дори с чуждите деца при игри като „Пица“, „Познай кой е?“, „Сапунени мехури“.

Празникът на цифрите е друг повод да се използва възможността да общуват заедно родители и деца. Този път членовете на фамилиите се впускат в детския математически свят.

При организацията на общите празници пристъпваме към по-глобални измерения – да почерпим от опита на другия. Възниква ново предизвикателство – разширявайки кръга на взаимодействие, да опознаем по-добре средата на нашите деца, техните съученици и родителите им. Контактите с повече и различни хора предоставят

възможност за съпоставка на разнообразните родителски поведения и стратегии, възможност да преоткрием своите положителни страни, таланти и, не на последно място, своите недостатъци. Богатата детска палитра ни позволява да видим собствените си деца в различна светлина, да осмислим техните желания, вълнения, впечатления, търсения. Много е важно всяка дума, всяка роля, всяка ситуация да бъде изпълнена с позитивизъм и усмивки. Това още повече засилва връзката между възрастния и детето.

Ефективността на проведените срещи проверяваме с анкети за обратна връзка, за да оптимизираме следващите си контакти.

Тренинги

Тренингите с родители не са често срещано явление в българското училище, но са новаторство, което заслужава да бъде използвано. В отговор на засилващите се очаквания на родителите направихме крачка нагоре. Ангажирани трайно в живота на своите деца, те станаха ефективна и активна част от кръга дете – учител – родител. Тренингите, които организирахме, имат основна роля за засилване на взаимодействието между родителите и училището и разработване на нов модел на общуване между тях.

Проведените тренинги са тематично ориентирани и преследват различни цели. В организацията на провежданите срещи следваме условна структура: игри за запознанство и разчупване на леда, емоционални, творчески дейности, игри за разпускане и освобождаване на напрежението. Натоваарваме родители и с нелеката задача да мислят за следваща ни среща, като им поставяме „домашна работа“, която задължително проверяваме заедно.

Тренингът „Двама с мама“ разкрива склонността на родителите да се включват в такива обучения, те го приемат като предизвикателство, с лекота се поставят в различни позиции. Майки и татковци вникват в същността и значението на емоциите на своите деца, извличат позитиви от обичайно негативното. Участниците достигат до заключение, че децата са щастливи, когато прекарват повече време заедно с родителите си. Първата поставена „домашна работа“ на тема „Добрите страни на моето дете“ бе приета с ентузиазъм и отговорно изпълнена.

В тренинга „Заедно търсим доброто“ се откриват родителски грешки в проблемни казуси, разсъждава се върху тях и се обобщават общовалидни педагогически истини. Търсят се положителни характеристики у негативни образи, за да могат успешно да подпомагат изграждането на положителната самооценка на децата си. За домашно родителите трябва да открият „Какво детето ми харесва у своите приятели?“.

След системното ангажиране на родителите в подобен род училищни дейности те стават по-ангажирани към проблемите на училището, повишава се доверието им в учителите и училището, тъй като се чувстват добре приети и ценени, намират подкрепа помежду си и от институцията.

Апробирахме опита си и на чужда почва – наши домакини бяха третокласници от партньорско ОУ в село Дълго поле. Емоционалният прием, усмивките на родителите, пожеланията на децата доказаха, че този модел действително е ефективен.

Семейството и училището като основни фактори в живота на детето, формиращи неговата индивидуалност и развиващи способностите и уменията му, следва да си партнират, да насочват усилията си в една посока. Отговорност на учителите е да търсят подходящи варианти за оптимизиране на този процес на взаимодействие.

ПРИЛОЖЕНИЕ С ПЛАН-СЦЕНАРИИ

При разработването на празниците и тренингите сме ползвали различни източници, някои сме адаптирали за нашите нужди, други са почерпени от личния ни професионален опит.

Сценарий за Празник на цифрите – 1 клас, 2011 г.

I част – забавна

Скъпи родители, уважаеми гости, добре дошли на нашия Празник на цифрите. Ще чуете много занимателни задачи, забавни математически игри и песни. Желаем ви весело и приятно настроение.

1. Танц на цифрите – на мултимедията върви песен и клип за математиката
2. Стихчета за цифрите
3. Песен за цифрите

II част – състезателна

Досега вие изучихте числата до 10, можете да събирате и изваждате с тях. Преди да покажем, че сте се научили да решавате задачи до 10, да се потопим във водното царство на Ариел и нейните приятели. Хайде всеки един от вас да си хване по нещо от моя аквариум! (В аквариум има листчета с различни цветове. Децата си избират листчета, а на всяко от тях има символ с водни животни и на този принцип се разделят на отбори.)

Жури за оценяване работата на отборите. Родителите в началото на празника си теглят по един бонбон – 4 бонбона са в различен от другите цвят. Те не подозират, че това е с цел. На този принцип се избират и капитани на отборите.

- 1 отбор – на рибките „Флаундър”,
- 2 отбор – на рачето „Себастиан”,
- 3 отбор – на русалките „Ариел”,
- 4 отбор – на морските звезди или морските кончета.

Но тези 4 отбора трябва да имат и капитани. Днес капитани на вашите отбори ще бъдат вашите родители. (Според децата в групите родителите избират по един капитан, който ще тегли и чете задачите и ще дава насоки на отбора. Слагам отличителен белег на капитаните и моряшки шапки. Дъската е разделена на 4 части. Най-отгоре на всяка част стои символ на дадения отбор. След решаването на дадена задача капитаните поставят работата на отбора. Журито дава точки на съответните отбори. За всеки отбор има кофичка, обвита в рибарска мрежа – в нея се поставят толкова символа на отбора или бонбона, колкото са точките.)

Първа игра – „Улови рибка”

Две игри с рибки и въдици – родителите хващат рибки, на които има листчета с номера на задачи. Задачите със съответния номер са закачени отстрани на аквариума. Капитаните отварят картоните със задачите, четат на отбора си и децата започват колективно да работят. Когато решат задачите, капитанът залепя листа с решението на дъската.

Задача: Попълнете празните квадратчета, така че да се получи сбор 10, 9, 8, 7.

На фигури, например морска звезда, раче, рибки в кръг, морско конче, са написани празни квадратчета, а в средата – съответното число, което трябва да се получи.

Втора игра – „Кой е най-бърз”

Решаване на верижка в различна форма: На едно въже има завързани картончета с верижки. Капитаните със завързани очи избират верижките, като децата от отборите ги напътстват. След това капитаните отварят верижките и ги залепят на дъската. Децата от всеки отбор един по един излизат и решават верижките. Преди това децата от всеки отбор определят реда, в който ще излизат.

За най-бързите отбори се дава бонус – по 1 бонбон.

Журито оценява работите и се пълнят кофичките.

Трета игра – „Апликация от геометрични фигури”

Котка с пейзаж, кораб в море и рибки, къща и гъсеница, зайче и цветя. В надуваем басейн има балони. В 4 от тях има задачи – да се апликира нещо от геометрични фигури и да се запише броят на всеки вид геометрична фигура. По едно дете от отбор влиза вътре в басейна, като капитаните му помагат. Всяко дете избира балон и го дава на капитана и другите деца от отбора си да го спукат и да видят има ли вътре задача. Балоните се пукат, докато всеки отбор намери своята задача. Отстрани на басейна в големи пликове са сложени елементите, блокови листове и лепило.

Отборите имат за **задача** да направят апликация от геометричните фигури, като капитаните им помагат. Долу на картоните пишат броя на съответните фигури, които са използвали. (Докато се работи, върви подходяща песен.)

Оценка от журито. След трите кръга се броят получените бонбони и се определя победител.

Задачки-закачки от децата към родителите – награди за родителите.

Добре е преди всеки кръг от състезанието да има подходящо озвучаване.

Раздаване на грамоти и почерпка.

ПРАЗНИК НА МАМА – 9.03.2011 г.

Децата са седнали около маси със своите майки.

1. Запознаване чрез акростих

На родителите са раздадени още на входа листчета, на които те ще напишат имената си във вертикална посока. За 2-3 минути представят себе си с различни думи, като използват всяка буква от името си. (Звучи подходяща музика.)

Поздрав от децата – стихчета, грамоти, картичка и цвете

2. Игра „Сламки и кламери“

Работи се в екип родители и деца – 3 отбора. Изработва се конструкция от дадените материали. Поставя се задача за най-дълга, най-висока, най-ексцентрична структура. Тези, които не участват, после оценяват.

3. Приказка за мама, Приказка за детето

На постери има заглавия „Моята майка е съкровище” и „Децата – нашето най-голямо богатство”. Записани са първите изречения от приказките.

Отборите са два: родители срещу деца. Всеки отбор си избира писар и започват да съчиняват историите – 5 мин. Четат се от един човек от отбора. Оценяват се от гостите – Директора и началните учители.

4. Подреждане на пъзели

Три отбора: деца – родители – учители. Оценява се бързина и точност на изпълнението.

5. Сапунени мехури – деца с родители

Родителите застават срещу своите деца. Всяко дете държи бял лист, а родителят рисува с помощта на цветна сапунена вода, като използва не четка, а сламка, с която прави сапунени мехури.

6. Съчинения „Познай кой е” (за трети клас)

Познай преписа – за първи клас. Третокласници четат свои съчинения на тема „Случка с мама”. Родителите трябва да се разпознаят в разказа. Първокласниците показват преписи, родителите разпознават този на своето дете.

7. Игра със столове – забавна (участват родители и деца)

Подредени са столове, с един по-малко от хората. Участниците танцуват и при сигнал всеки трябва да седне. Отпада този, който е останал прав. Всеки следващ път столовете намаляват с един. Победител е този участник, който остане последен със стол.

8. Кой е липсващият?

В срещуположни редици са подредени деца и родители. Оглеждат се добре. След сигнал се обръщат с гръб и един участник от всяка редица напуска. Обръщат се отново с лице и всяка редица трябва да познае кой е липсващият – показват наблюдателност и внимание, доколко са се опознали. Смесени класове.

При изпълнение на игрите звучи подходяща музика.

За финал – хора заедно с родителите. Песните са посветени на майката.

СРЕЩА С РОДИТЕЛИ И ДЕЦА В С. ДЪЛГО ПОЛЕ – 18.04.2013 г.

1. **Представяне.** По азбучен ред родителите представят себе си и своето дете, назовавайки негово положително качество.
2. **Познай кой е?** Родител със завързани очи познава своето дете по част от тялото (косата, ръката, бузката).
3. **Познай кой е?** Дете описва свой приятел, без да казва името му. Останалите го познават.
4. **Апликация.** От предварително подготвени елементи се апликира символът на „Амалипе“. Групите са три, като изискването е родителите и техните деца да с в различни групи. Разделяме се чрез броене на 1, 2, 3.
5. **Пица.** Какво обичате да ядете? Това е италианско ястие с много продукти върху него. Искате ли да си направим сега една пица?
6. **Заклучителна част.** Всяко семейство довършва изреченията:
„Моето дете е щастливо, когато...“
„Мама е щастлива, когато...“

План-сценарий за ПРАЗНИКА НА МАЙКАТА – 11.03.2013 г.

Тренинг с родители – 1 и 3 клас

Уважаеми майки, сега ще разберем коя майка е най-добра?

„Едно малко момиченце се изгуби в тълпата на улицата. То тичаше, плачеше и търсеше майка си. Хората го питаха: „Коя е твоята майка?“ А момиченцето през сълзи каза: „Нима не знаете? Моята майка е най-добра от всички!“

Всички деца стават и казват: „И моята майка е добра!“

Разбира се, че всички майки са добри. За вас, добри майки, ще звучи песента „Днес е празникът на мама“.

Скъпи родители, добре дошли на поредната ни среща!

1. Игра за разчупване на леда

Родителите си теглят листчета с два цвята, на които са написани изреченията „Децата научават това, което са изпитали“ и „Когато мислиш, че не те гледам“. Всеки чете написаното.

2. Домашно за родители: „Силните страни на моето дете“ (написано е на дъската)

Разбира се, не сме забравили за нашата уговорка – домашно за родителите. Донесохте ли си домашното „Силните страни на моето дете“?

Родителите представят своите деца с техните положителни качества и залепят листовите на дъската. Нека заедно да развиваме тези качества на децата!

3. Представление

Сега ще видите нашите малки артисти.

1 клас – „Пенчо бре, чети“

3 клас – „Глезеното Миме“

Групите се разделят в две зали – по 4 групи в зала (2 от майки и 2 от деца)

Първа зала: „Пенчо бре, чети”

Задачи за групите: *Е, Пенчо не е от най-ученолюбивите ученици, но сме сигурни, че той също притежава нещо, с което родителите му да се гордеят. Скъпи родители, от вас очакваме да помогнете да открием кои положителни качества са останали незабелязани от строгите родители на Пенчо. Имате на разположение няколко минути, за да опишете на постерите пред вас кои са положителните качества на Пенчо.*

- **Родители.** Не забравяй да откриеш доброто! (Родителите откриват положителното у пакостливите деца – 2 групи.)

- **Деца**

- 1-ва група: Какъв е Пенчо от стихотворението?

- 2-ра група: Нарисувайте Пенчо.

Втора зала: „Глезеното Миме”

- **Родители**

- 1-ва група: Какви грешки допускат близките на Мимето при нейното възпитание? Избройте ги на постерите.

- 2-ра група: Как бихте постъпили вие при подобни ситуации?

- **Деца**

- 1-ва група: Опишете каква е Мимето? Харесва ли ви?

- 2-ра група: Нарисувайте героинята.

3. „Заедно с мама” (творческа задача)

Работи се в 4 групи:

1) Облик на жена от капачки;

2) Аз и мама – апликация от салфетки;

3) „Заедно с мама” – нашето стихотворение + графичен образ;

4) Нашият символ „Заедно”.

4. Заключителна игра „За щастие...”, „За съжаление...”

На всички участници се предлагат билети с различни неутрални твърдения. Всеки представя своето „За щастие...” и „За съжаление...” към твърдението от билета. Например: Изпуснах автобуса за училище. – За съжаление няма да ида на училище днес. За щастие мама ме закара с колата.

АНКЕТА (дата)

1. Какво очаквах да се случи?

2. Какво всъщност се случи?

3. Как се почувствах, когато това се случи? Какво научих, когато това се случи?

4. Какво чувствам/мисля за това сега?

Библиография

- Амонашвили, Ш. (1989). „Здравейте, деца! Как сте, деца!“. София.
Гинът, Х. (1988). Децата и ние. София.
Минчев, Б. (2005). Психология на човешкото развитие. Варна.
Стаматов, Р. (2003). Детска психология. Пловдив.
Рефлексивна анкета за родители и деца <http://prosolva.org>

Статията е поместена в сборник "Интеркултурното образование като средство за намаляване отпадането на ромските деца от училище",
Национална научно-практическа конференция, Том II. Велико Търново, 2014

ИНТЕРАКТИВНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

Основната цел на интерактивната родителската среща е да бъдат насърчени родителите за активно участие в ученическия живот на децата си. Както посочва и наименованието ѝ,

ведещи са начинът на организирането на срещата – тя е включваща, процесът е двустранен, а не монологичен (както много често се провеждат „стандартните“ родителски срещи); родителите участват активно и имат водеща роля в част от задачите, които се поставят. Тук са представени няколко примера от опита на редица училища, за които провеждането на интерактивна родителска среща вече се е превърнало в традиция: ОУ „Христо Ботев“ – с. Дълго поле, ОУ „Васил Левски“ – с. Караджово, ОУ „Граф Игнатиево“ – Граф Игнатиево, и други. Срещата започва с организиране на средата. Част от участниците са подредени на столове в своеобразен кръг около учителя, а останалите гости са подредени зад тях. Следва представяне на участниците. То се случва отново по интерактивен начин. Това помага за скъсяване на дистанцията между учители и родители. От голямо значение е присъствието и участието на директора в срещата. Това отново помага всеки от участниците, независимо дали това са родителите или учителите, да преодолеят бариериерите и да започнат да възприемат останалите като партньори, с които имаме обща кауза: доброто на нашите деца. Обикновено срещата е изпълнена с много игри с деца и родители (учениците също могат да участват в срещата). Те обикновено предизвикват много емоции. Добре е да се включат игри за опознаване, за разтоварване, за концентрация и работа в екип, за доверие и др.

Описание на интерактивната родителска среща в ОУ „Васил Левски“, с. Караджово

На 21.XII. под ръководството на г-жа Любомира Димова, класен ръководител на V клас, се проведе интерактивна родителска среща под наслов „Повече заедно“. Тя не беше познатата такава, разглеждаща успеха и дисциплината на учениците, а отвори нова страница във взаимоотношенията ученик – родител, които те заедно трябваше да напишат тази вечер.

Целта на подготвените игри бе ученик и родител да се доближат повече един до друг в името на общата цел – да вървим в житейския си път ЗАЕДНО, с много обич, нежност и взаимно разбиране. Срещата започна с **играта „Лепящи листчета“**. Всяка

двойка родител – дете прочете крилата мисъл, свързана с ученето, човешките взаимоотношения и характери. Много нежни думи, признания и градивна критика се чу по време на втората **игра „Представяне с три думи“**. Всеки родител и дете с три думи охарактеризира другия. Погледите един към друг при тяхното изричане бяха красноречиво доказателство за взаимността на чувствата между родител и дете. Мотото на следващата **игра** беше **„Всички сме различни“**. Всеки трябваше със затворени очи да сгъне бял лист няколкократно, като след всяко сгъване трябваше да откъсне горния ляв ъгъл. Когато накрая всеки разгъна своя лист, се видя, че един с един те не си приличат, защото имаме равни права, но имаме и правото да творим различна красота. В **играта „Доверие“** предварително беше подреден комплекс от препятствия, които родителите трябваше да преминат със затворени очи, напътствани словесно от своето дете. Играта имаше за цел да покаже доколко може да се разчитат един на друг. Животът сервира много предизвикателства. В такъв момент е важно да можем да разчитаме на някого, най-често на родителя, понякога на детето си. Очите са завързани, защото само този, на когото вярваш безусловно, може да ти бъде опора във всяка ситуация.

Много красота, интересни хрумвания присъстваха при **изработването на коледните табла**. Основният принцип беше ЕДИНСТВО, ТВОРЧЕСТВО, КРАСОТА. В тяхното изработване се включиха родители, ученици и учители. Удовлетворението беше всеобщо.

Емоционално, със сълзи на очи, бяха връчени грамотите на учителите в начален курс г-жа Ивелина Урджанова и г-жа Гинка Керина. Чрез тях децата изразиха своята признателност за грижите, търпението и обичта, с която са били обградени в първите им години в училище.

Срещата завърши с притчата „Двете тухли“ – една много поучителна история. Това, което следва като поука от нея, е, че всеки има своите две „криви тухли“, но съвършените са неимоверно повече. Когато погледнем за тях: нещата вече не изглеждат толкова лоши. Тогава можем не само да живеем в мир със себе си, без да изключваме недостатъците си, но и да се радваме на съжителство с родители, съученици, учители.

Накрая г-жа Димова отправи послание към родителите, а именно, че с обич, нежност, подкрепа и разбиране, стръмния и дълъг път децата ще извървят ЗАЕДНО в правилната посока.

Интерактивна родителска среща в ОУ „Христо Ботев“, с. Дълго поле

Не е важно само какво казваш, но и как го казваш!

Притча

През 2012 г. в училището беше създаден Родителски клуб по препоръка на Център „Амалипе“, като основен елемент в проект „Всеки ученик може да бъде отличник“. Всяка година Родителският клуб прави план с дейности, които да бъдат изпълнявани през учебната година. В рамките на проекта през годините досега се организират изнесени съвместни срещи на родители от различни етноси и ученически парламенти от училищата: ОУ „Христо Ботев“ – с. Дълго поле, ОУ „Граф Николай Игнатиев“ – с. Граф Игнатиево, НУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Борец. Това оставя незабравими спомени у участниците и поставя основите на бъдещо активно сътрудничество между семейството и училището.

През месец декември 2014 г. за първи път в ОУ „Христо Ботев“ – с. Дълго поле, се проведе интерактивна среща на родители и ученици от първи клас в училището. Основната цел на родителската среща беше запознаването на родителите на децата от първи клас с „Портфолио на успешния родител“. Това е една допълнителна възможност за организиране работата на родителя, свързана с дългосрочна стратегия за повишаване успеха и развиване на дарбите и добрите страни на неговото дете в училище.

Другата основна цел бе да бъдат насърчени родителите за активно участие в ученическия живот на децата си, който отсега нататък предстои да стане неизменна част от развитието им като личности.

Как организирахме и проведохме срещата.

Родителите на всички ученици в първи клас бяха поканени индивидуално със специално изработени картички за това. Стаята, в която бяха родителите, беше организирана така, че всеки да може да има визуален контакт с другите. Срещата започна със запознаване и „разчупване на леда“ между участници чрез забавна игра с участието на родителите и учениците. Последваха няколко игри за проучване на стереотипи и нагласи между присъстващите с крайна цел провеждане на дискусия, която да покаже, че хората, колкото и да са различни, имат и общи неща. След като участниците започнаха да се чувстват комфортно и настроени за дискусии и активно участие в тях, беше

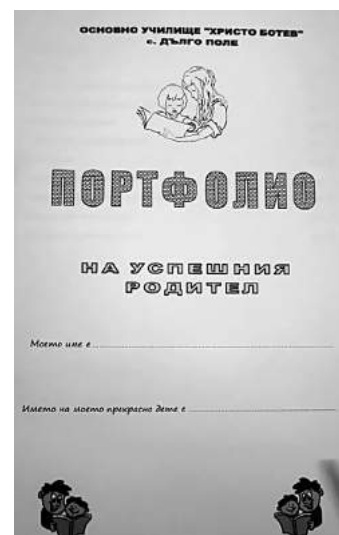
представено „Портофолио на успешния родител“. Всеки родител получи своето портфолио заедно с портфолиото на неговото дете, в което учителите събират постижения и постигнати от тях резултати през учебната година. Последва дискусия относно идеята създаване на портфолио на родителя, в която активно участие взеха родителите. Даваха се и други предложения. Заедно взеха решение до следващата родителска среща на първи клас всеки родител да попълни своето портфолио, което ще стои в училище, заедно с това на детето му, в папката на класния ръководител.

С радост прие това да бъде един документ, в който те ще събират информация за своя принос и активно участие в училище. Срещата приключи със забавна игра между учители, ученици и родители за разтоварване след обсъжданията. Специален поздрав с песен беше направен от учител, с което той изказа благодарност за отзивчивостта, за активното участие и с пожелание към всички присъстващи родители за нови срещи.

Постигнатите резултати от срещата са: привлечени родители към училищния живот, мотивирани за участие в още подобни срещи и всичко свързано с техните деца. Родителите бяха сплотени и запознаха с работата си училищния екип, както и родителите на останалите ученици в първи клас. Така те се почувстваха наистина част от училищния живот. Разбраха, че са важни за учителите и за децата си, разбраха, че тяхното мнение е от значение и всяко тяхно предложение и препоръка е добре дошла за обсъждане. В крайна сметка разбраха, че училището е център на общността и техен втори дом.

„Портфолио на успешен родител“ можете да намерите на:

<http://www.romaeducation.com/bg/home-bg/16-parents-materials>

Една птичка пролет не прави, но е предвестник на пролетта...

Асен е от хората, които разбиват клишетата. Изглежда малко притеснен... в началото. Започне ли да разказва за това, което

цял живот е искал да постигне, погледът му сякаш се променя. И това звучи като клише, нали? Както и думите му „Винаги съм искал да уча...“. Продължи ли нататък, разбираш, че това, което стои зад думите му, е всичко друго, но не и клишета...

Разказвам тази история не заради Коледата и не защото по Коледа стават чудеса, защото времето, когато тази история е започнала, Коледата все още не беше овластена да прави чудеса. А защото чудесата се случват тогава, когато ги поискаш достатъчно силно... и направиш всичко възможно да им помогнеш да се случат.

Асен е (не)обикновен ромски родител. От Карлово. Историята му звучи като емблематичен пример за образователната система, за системата на детска грижа и детско правосъдие, за проблемите с ромската интеграция, за състоянието на цялото ни общество, и за това, че когато имаш мечта и достатъчно силно искаш да я постигнеш, няма какво да те спре.

Себе си представя по следния начин:

Казвам се Асен Тодоров Димитров. На 35 години съм. Роден съм в Пловдив, но живея в Карлово. Женен съм. Имам 2 деца. Учил съм в ОУ „Райно Попович“, гр. Карлово. Имам завършен 7 клас, но продължавам да уча в същото училище. Винаги съм искал да уча...

Асен е от децата, израснали с почти нормално детство – дом, училище... до 4 клас. Когато бил на 10, точно в „началото на демокрацията“, родители му се разделили и той бил изпратен при чичо си, където, следвайки историческите тенденции в най-новата ни история, също както и цялото ни общество е трябвало само да преоткрие тежестите и отговорностите на свободата да нямаш кой да се грижи за теб. С тази разлика, че за едно десетгодишно момче това може да е непосилна задача. Особено ако нямаш алтернатива... Асен обаче имал мечта и вярата, че образованието може да му помогне. За съжаление чичо му нямал възможност да го издържа и Асен трябвало да напусне училище, за да работи. Мечтата му да учи обаче не го напуснала. Сам отишъл в Дом за деца, лишени от родителска грижа, и им казал, че няма кой да се грижи за него и иска да учи. Взели го и го записали в училище. Оттам скоро му казали, че е по-голям от останалите деца и не е подходящо в тази възраст да е още в 4 клас. Трябвало да напусне и това училище. Мечтата му да учи продължавала да не го напуска.

Чудейки се към кого да се обърне със странната си мечта, Асен потърсил следващата институция, която била най-популярна сред връстниците му от онова време – Детска педагогическа стая. Едва ли в опита на инспекторите от ДПС (моля, да не се бърка с популярната политическа формация, която дори и по онова време може да е била по-гъвкава от едноименната институция) е имало такъв случай – не те да търсят някой, а някой тях да потърси. Както е да, и тук Асен ударил на камък. Инспекторите го изгледали учудено-равнодушни и му казали: „Не си за нас. Не можем да ти помогнем.“ „И все пак не можете ли да ме пратите в училище?“ – упорито продължавал да настоява Асен. „Можем – ухилили се инспекторите. – Ако направиш някоя поразия.“ И верен на принципа „Невъзможни неща няма“ Асен решил, че май това е останало единствената му възможност. Отишъл в центъра на града пред най-големия магазин, счупил витрината му, влязъл вътре и зачакал да го приберат. И тогава нещата си влезли в

релси и Асен спрял да скандализира системата с ненормалните си желания. Сега вече всичко било в реда на нещата: младият ром без семейство извършил дългоочакваната от него противообществена проява и поел по пътя си към ТВУ. Най-важното обаче е, че там имало училище. За нещастие не след дълго закрили и ТВУ-то. И Асен така и не успял да завърши основно образование.

Преди да продължи с опитите си за летене, Асен решил да се приземи за малко и да си стъпи здраво на краката. Започнал в строителството, защото там не се интересували от дипломата, а от това колко добре работиш. Започнал като общ работник и постепенно се издигнал до майстор на земни настилки. След като успял в

занаята, решил, че е време да се ожени (доста късно, като за стереотипа) и да отгледа (само) две деца. А когато децата пораснали и станало време за училище, решил, че неговото време за училище отново е дошло, особено с появата на „Нов шанс за успех“ – програмата за ограмотяване на възрастни, финансирана от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. И така всички заедно тръгнали на училище.

Днес Асен с гордост споделя, че успешно е завършил вече 7 клас и се надява също толкова успешно да завърши тази година и основното си образование.

Това обаче не е единственият му повод за гордост. След поредното обучение на Център „Амалипе“ за родители от училищата, работещи по програмата „Всеки ученик може да бъде отличник“, Асен решава да създаде родителски клуб и в ОУ „Райно Попович“, Карлово. В началото всички посрещнали усилията му с насмешка – и учители, и родители. Учителите го питали защо им се бърка в работата, а родителите – колко му плащат. Все пак директорът и няколко учители застават зад него и зад опитите му да привлече родителите към училище, да организира дискусии за ранните бракове, да помага, когато деца са застрашени от отпадане от училище и има нужда и от подкрепа от родителите и общността. Прави го безплатно. Защото се чувства горд, че може да помогне, че може да направи нещо за промяната на общността, че е част от голямата общност от активни родители на „Амалипе“.

Прекарвайки повече време в училище, педагогическият колектив постепенно започва да го възприема като част от екипа, особено след като виждат помощта, която им оказва. Нерядко предотвратява конфликти – между ученици, между родители и учители. Скорошният случай е именно такъв. След създаден конфликт между ученик и учител Асен случайно вижда как майката на въпросния ученик връхлита в училищния двор, афектирана и готова да защитава детето си. Той успява да поговори с нея. Тя го чува, за разлика от учителите, защото е „един от нас“. Това разсейва напрежението и сега вече всички могат да седнат около масата и да обсъдят спокойно, разумно и рационално проблема.

Поредната инициатива, която Асен и учителите организират, е свързана с жените, които са ангажирани по „четиринайсетдневките“ (общественополезният труд, който се полага от хората със социални помощи). Решили да им предоставят стаята на родителския клуб във времето, в което почиват. „Така или иначе, споделя Асен, когато е студено, търсят къде да се скрият на топло. Защо да не е в училище? Така могат, докато почиват, да помогнат с нещо в училище. А и докато са тук, ще нагледат децата си, ще видят как вървят часовете и все ще променят отношението си.“ И жените с готовност приемат предложението на Асен, защото е „един от тях“.

Така постепенно, лека-полека, се рушат бариерите ...

Постепенно, с постоянство и ентузиазъм, Асен успява да запали и останалите родители. Особено след като директорът им предоставя и стая в училище, където да се събира родителският клуб. „Вече си имаме свое място в училище. Така има къде да се съберем. Като влезеш в училище, не се чувстваш като изпъден, а сякаш си у дома.“ Преодоляват и недоверието си към него – как така днес някой ще прави толкова неща, без да му плащат. Постепенно започват да му вярват – защото го прави за това децата му да имат по-добро бъдеще. С гордост допълва: „В началото бях сам. Трудно беше. Година и половина бях сам. Сега сме група от шест човека. Първо намерих един-двама, по-активни. И групата се увеличава. Трудно беше, но се получава. Хората казват: „Една птичка пролет не прави“. Аз бих добавил: ... но е предвестник на пролетта.“

Приложение 1

ПРИМЕРЕН ПРОТОКОЛ ОТ ПРОВЕДЕНА СРЕЩА НА РОДИТЕЛСКИ КЛУБ

Днес, 02 февруари 2015 г., се проведе работна среща на Родителския клуб към ОУ

.....
Присъстват: (приложен присъствен списък)

Дневен ред:

1. Планиране на дейността на Родителския клуб.
2. Общностна анкета

Точка 1. Г-жа М. представи Плана на дейностите за втория срок, а именно:

Месец февруари. Заседание на РК:

- Съорганизиране и провеждане на инициативи, посветени на 14 февруари, и съпътстващи конкурси.
- Провеждане на Общностна анкета за проучване на потребностите в образователната сфера

Месец март. Заседание на РК:

- Организиране и провеждане на инициативи, посветени на 1 март.
- Отбелязване на Националния празник на Република България.
- Организиране и провеждане на Дискусионно студио с участие на родителските клубове от училища в Общината, работещи по проект „Всеки ученик може да бъде отличник“.
- Отбелязване на 8 април – организация по провеждането на Международния ден на ромите.

Месец април. Заседание на РК:

- Съорганизиране и провеждане на 8 април – Международен ден на ромите. Участие в инициативи на ЦМЕТ „Амалипе“.
- Организиране и провеждане на инициативи, посветени на Денят на Земята

Месец май. Заседание на РК:

- Съорганизиране и провеждане на инициативи, посветени на: 9 май – Ден на ученическото самоуправление; 24 май – Ден на славянската писменост и култура; съорганизаторски дейности за участие във фестивал „Отворено сърце, 2015 г.“.
- Съорганизиране на кампания за продължаващо образование.

Месец юни. Заседание на РК:

- Отчет на дейностите през учебната година.
- Съорганизиране на тържествено завършване на учебната година по класове;

Точка 2. Пред присъстващите беше представена общностната анкета, която трябва да бъде разпространена сред родителската общност. Тя има за цел:

- да подпомогне идентифицирането на проблемите в училище;
- да насърчи родителите заедно с учителите да обсъдят проблемите и да потърсят общо решение за разрешаването им;
- да се предприемат конкретни стъпки за трайното им разрешаване;
- да се измери промяната.

Анкетата трябва да бъде направена през тази седмица, защото същата ще бъде направена и в края на втория срок. За разпечатването на необходимата бройка ще бъде ангажирана г-жа М. Ще се използва училищната техника. Попълването ще се прави в кафенето на центъра, защото там всички се събират и по-лесно ще стане разясняването и самото попълване. Целта е да се анкетират поне 40 човека. Обобщаването трябва да бъде направено до 20 февруари. За тази цел се сформира група в състав:

Резултатите ще бъдат представени на училищното ръководство, Кмета на селото. Ще бъдат поканени и представители на Общината, както и на РИО. Ще бъдат поканени и родители.

Следваща среща на РК ще бъде проведена на 02 март 2015 г.

Прилагам:

1. Присъствен списък

Протоколирал: (п)
(име)

Приложение 2

Образец за Протокол от проведена среща – обучение с родители

Тема: КЛЮЧОВИ ИНСТИТУЦИИ, ЗАДЪЛЖЕНИЯ И ПРАВА В СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Дата:

Място:

Училище:

Впечатления от проведената дискусия:

.....

Последващи дейности:

.....

Приложен списък на присъстващите:

.....

Изготвил:

Тема		КЛЮЧОВИ ИНСТИТУЦИИ, ЗАДЪЛЖЕНИЯ И ПРАВА В СФЕРАТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО						
Дата		месец година						
Три имена	Училище	Населено място	Телефон	Facebook	e-mail	ПОДПИС		

Бележки

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It consists of multiple sets of three horizontal dashed lines, providing a guide for letter height and placement. The lines are evenly spaced across the entire page, leaving ample room for writing practice. There is no text or other markings on the page.

“АКТИВНИ РОДИТЕЛИ ЗА УСПЕШНИ ДЕЦА”
*НАРЪЧНИК НА АКТИВНИЯ РОДИТЕЛ В ПОМОЩ НА УЧИЛИЩАТА И ДЕТСКИТЕ ГРАДИНИ,
КОИТО ОБУЧАВАТ РОМСКИ ДЕЦА*
Българска, първо издание

Предпечатна подготовка и оформление
АСТАРТА, e-mail: astarta_publ@mail.bg

Формат 60/84/8
Печатни коли 8,5